Eiropas Savienības
Padome

PUBLIC

Briselē, 2024. gada 10. decembrī
(OR. en)

15834/1/24
REV 1

LIMITE

COPEN 492
JAI 1691
CATS 107
EJN 32
EVAL 27
EUROJUST 89

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	**GALĪGAIS ZIŅOJUMS PAR SAVSTARPĒJO IZVĒRTĒJUMU DESMITO KĀRTU** **par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma (EIR) īstenošanu**

Saskaņā ar Vienotās rīcības 97/827/TI (1997. gada 5. decembris)[1] 2. pantu Sadarbībai krimināllietās izveidotā policijas un tiesu iestāžu koordinācijas komiteja (*CATS*) pēc neformālas procedūras, kas sekoja tās sanāksmei 2021. gada 10. maijā, vienojās, ka savstarpējo izvērtējumu desmitajā kārtā galvenā uzmanība tiks pievērsta tam, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās ("Direktīva").

Galīgajā ziņojumā, kuru prezidentvalsts vārdā sagatavojis Padomes Ģenerālsekretariāts, ir apkopoti galvenie konstatējumi, secinājumi un ieteikumi no ziņojumiem par konkrētām valstīm un formulēti ieteikumi dalībvalstīm un ES iestādēm un struktūrām. Galīgajā ziņojumā ir arī izcelti daži paraugprakses piemēri, kas apzināti saistībā ar izvērtējumiem un ar ko dalībvalstis var dalīties.

[1] Padomes Vienotā rīcība (1997. gada 5. decembris), kas pieņemta, pamatojoties uz K3. pantu Līgumā par Eiropas Savienību, un ar ko izveido mehānismu, lai izvērtētu starptautisko saistību cīņai pret organizēto noziedzību piemērošanu un īstenošanu valsts līmenī.

Pēc 2024. gada 5. novembra sanāksmes un turpmākām rakstiskajām procedūrām *CATS* 2024. gada 21. novembrī apstiprināja galīgo ziņojumu.

Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome ir informētas par savstarpējo izvērtējumu desmitās kārtas rezultātiem, kas iekļauti pielikumā izklāstītajā galīgajā ziņojumā.

Saskaņā ar minētās Vienotās rīcības 8. panta 4. punktu galīgais ziņojums informatīvā nolūkā tiks nosūtīts arī Eiropas Parlamentam.

PUBLIC

PIELIKUMS

PUBLIC

GALĪGAIS ZIŅOJUMS PAR

SAVSTARPĒJO IZVĒRTĒJUMU DESMITO KĀRTU

par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma (EIR) īstenošanu

Satura rādītājs

PUBLIC

1. KOPSAVILKUMS 7

2. IEVADS 11

3. KOMPETENTĀS IESTĀDES 13

3.1. Izdevējiestādes un izpildiestādes 13

3.2. Aizdomās turētā vai apsūdzētā, vai cietušā tiesības lūgt EIR izdošanu 15

4. EIR TVĒRUMS UN SAISTĪBA AR CITIEM INSTRUMENTIEM 18

4.1. EIR saistībā ar citiem instrumentiem 18

4.2. EIR saistībā ar informācijas apmaiņu 20

4.3. EIR saistībā ar dažādiem procesa posmiem 21

5. SATURS UN FORMA 23

5.1. Vispārējās problēmas 23

5.2. Valodu režīms un ar tulkošanu saistītās problēmas 26

6. EIR NOSŪTĪŠANA UN TIEŠA SAZIŅA 29

6.1. Kompetentās izpildiestādes noteikšana 29

6.2. Nosūtīšanas līdzekļi 31

6.3. Tieša saziņa 33

6.4. Pienākums informēt – B pielikums 33

7. NEPIECIEŠAMĪBA, SAMĒRĪGUMS UN CITĀDA VEIDA IZMEKLĒŠANAS PASĀKUMU IZMANTOŠANA 36

8. EIR ATZĪŠANA UN IZPILDE, FORMALITĀTES UN PIERĀDĪJUMU PIEŅEMAMĪBA 38

8.1. Atzīšana un izpilde atbilstoši savstarpējas atzīšanas principam 38

8.2. Formalitāšu ievērošana un pierādījumu pieņemamība 39

8.3. Termiņi un steidzamība 40

8.4. Izdevumi 42

9. SPECIALITĀTES PRINCIPS 44

9.1. Izdevējvalsts īstenota pierādījumu izmantošana citā tiesvedībā 44

9.2. Jaunas kriminālizmeklēšanas sākšana pēc EIR izpildes 45

10. NEATZĪŠANAS VAI NEPILDĪŠANAS IEMESLI 47

10.1. Vispārīgi 47

10.2. Abpusēja sodāmība 50

10.3. *Ne bis in idem* 51

10.4. Imunitāte vai privilēģijas 51

10.5. Pamattiesības 53

11. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI 55

11.1. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi izdevējvalstī un izpildvalstī 55

11.2. Spriedumi *Gavanozov* lietā 56

12. KONKRĒTI IZMEKLĒŠANAS PASĀKUMI 60

12.1. Vispārīgi 60

12.2. Pārvešana uz laiku 61

12.3. Nopratināšana videokonferences veidā 63

12.3.1. Aizdomās turētā/apsūdzētā nopratināšana izmeklēšanas un tiesas procesa posmā pierādījumu iegūšanas nolūkos 64

12.3.2. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību galvenajā tiesas procesā 66

12.3.3. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR 69

12.4.3. Praktiskās problēmas 70

12.4. Nopratināšana ar telefonkonferences palīdzību 71

12.5. Informācija par bankas un citiem finanšu kontiem un bankas un citām finanšu operācijām 72

12.6. Telesakaru pārtveršana 74

12.6.1. "Telesakaru pārtveršanas" nozīme un tvērums 75

12.6.2. Paziņošanas mehānisms saskaņā ar 31. pantu 76

12.6.3. Pārtverto datu pārraidīšana 78

12.7. Citas valsts teritorijā veikta novērošana 79

PUBLIC

12.8. Slēptā izmeklēšana 80

13. STATISTIKA 83

14. APMĀCĪBA 85

15. IETEIKUMU SARAKSTS 90

15.1. Ieteikumi dalībvalstīm 90

15.2. Ieteikumi Komisijai, ETST, *EJTN* un *Eurojust* 95

PUBLIC

1. KOPSAVILKUMS

Savstarpējo izvērtējumu desmitajā kārtā galvenā uzmanība tika pievērsta Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvai 2014/41/ES par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās ("Direktīva") [2]. Direktīva bija atbilde uz skaidri apzināto praktisko vajadzību pēc visaptverošas sistēmas, kuras pamatā ir savstarpēja atzīšana, lai iegūtu pierādījumus lietās ar pārrobežu dimensiju. Tā aizstāja iepriekšējo sadrumstaloto pierādījumu vākšanas sistēmu, vienlaikus ņemot vērā tradicionālās savstarpējas tiesiskās palīdzības sistēmas elastību.

Izvērtējuma mērķis bija apsvērt ne vien juridiskos jautājumus, bet arī praktiskos un darbības aspektus, kas saistīti ar Direktīvas īstenošanu. Tas ir devis vērtīgu iespēju noteikt jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, kā arī paraugprakses, ar ko dalībvalstīm jāapmainās [3].

Šī izvērtējumu kārta ir parādījusi, ka dalībvalstis bieži izmanto Direktīvu un praksē tā kopumā darbojas labi, galvenokārt tāpēc, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojuma (EIR) piemērošanā kompetentās iestādes izmanto pragmatisku un elastīgu pieeju. Dalībvalstu apņemšanos nodrošināt šā instrumenta efektīvu darbību apliecina šajos izvērtējumos apzinātās daudzās paraugprakses, kuru kopējais mērķis ir uzlabot tiesu iestāžu sadarbību pierādījumu vākšanā.

Tomēr ir apzinātas galvenās jomas, kuras ir jāuzlabo un jāattīsta un kurām ir jāpievēršas valstu un ES līmenī.

Viens no galvenajiem šā izvērtējuma secinājumiem ir tāds, ka būtu lietderīgi precizēt vai pieņemt ES tiesību aktus turpmāk minētajos kritiski svarīgos jautājumos.

---

[2] Direktīva tika grozīta divas reizes – saskaņā ar Direktīvu (ES) 2022/228 attiecībā uz tās saskaņošanu ar Savienības noteikumiem par personas datu aizsardzību un saskaņā ar Direktīvu (ES) 2023/2843 attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbības digitalizāciju.

[3] EIR neattiecas uz Dāniju un Īriju**,** tāpēc tās šajā izvērtējumu kārtā nepiedalījās.

Specialitātes principa piemērošana (vai nepiemērošana). Patlaban dažas dalībvalstis uzskata, ka, lai izmantotu pierādījumus, kas dažādos kriminālprocesos savākti, izmantojot EIR, ir jāsaņem izpildvalsts piekrišana; citas dalībvalstis uzskata, ka specialitātes princips nav piemērojams EIR kontekstā. Lai nodrošinātu konsekvenci šajā svarīgajā jautājumā, Komisija tiek aicināta precizēt, vai specialitātes princips ir piemērojams EIR kontekstā, vajadzības gadījumā iesniedzot tiesību akta priekšlikumu Direktīvas grozīšanai.

Telesakaru pārtveršana. Izvērtējumos ir apstiprināts, ka dalībvalstīm ir atšķirīgas pieejas jautājumā par to, vai ar tehniskiem līdzekļiem veikti uzraudzības pasākumi, piemēram, GPS izsekošana un noklausīšanās ierīču uzstādīšana transportlīdzekļos, ietilpst jēdzienā "telesakaru pārtveršana". Šī nenoteiktība izraisa būtiskus sarežģījumus, jo īpaši, piemērojot Direktīvas 31. pantā paredzēto paziņošanas mehānismu. Tāpēc izvērtēšanas grupas aicināja Komisiju iesniegt tiesību akta priekšlikumu nolūkā grozīt Direktīvu un precizēt jēdzienu "telesakaru pārtveršana". Tomēr lielākā daļa praktiķu un ekspertu pauda viedokli, ka gadījumos, kad nav vajadzīga tehniskā palīdzība no tās dalībvalsts, kurā atrodas pasākuma mērķis, tādiem uzraudzības pasākumiem kā GPS izsekošana un noklausīšanās ierīču uzstādīšana transportlīdzekļos būtu jāizmanto paziņošanas mehānisms, kas ir līdzīgs Direktīvas 31. pantā paredzētajam.

Citas valsts teritorijā veikta novērošana un 40. pants Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (Šengenas konvencija). Saikne starp Direktīvu un Šengenas konvencijas 40. pantu ir izrādījusies diezgan problemātiska attiecībā uz citas valsts teritorijā veiktu novērošanu. Starp dalībvalstīm pastāv atšķirības attiecībā uz to, vai un cik lielā mērā citas valsts teritorijā veikta novērošana ir policijas vai tiesu iestāžu sadarbības pasākums. Praktiķi un eksperti ir vienisprātis par to, ka ir nepieciešams tiesību akta grozījums, lai precizētu, vai Direktīva attiecas uz citas valsts teritorijā veiktu novērošanu ar mērķi vākt pierādījumus kriminālprocesā.

EIR saistībā ar informācijas apmaiņu. Izvērtējumu laikā dažas dalībvalstis akcentēja Direktīvas nepilnību attiecībā uz to, ka nav noteikuma, kas reglamentētu procedūru, saskaņā ar kuru EIR var izdot un izpildīt, lai lūgtu un sniegtu piekrišanu kā pierādījumu kriminālprocesā izmantot informāciju, kas iepriekš tika kopīgota ar tiesībaizsardzības iestādēm vai kas tika iegūta spontānā informācijas apmaiņā. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad *lex fori* paredz, ka būtu jāsaņem piekrišana, lai informāciju, kas jau ir sniegta policijas savstarpējas sadarbības ietvaros, izmantotu kā pierādījumu kriminālprocesā.

PUBLIC

A pielikums. Praktiķi no vairākām dalībvalstīm ir aicinājuši pieņemt tiesību aktus nolūkā padarīt A pielikumu lietotājdraudzīgāku un ir ierosinājuši vairākus iespējamus grozījumus, kas, viņuprāt, atvieglotu A pielikuma aizpildīšanu un uzlabotu saziņu starp izdevējiestādi un izpildiestādi.

Vēl viens izvērtējumos sīki apspriests jautājums attiecas uz videokonferenču izmantošanu, lai nodrošinātu apsūdzētā no citas dalībvalsts piedalīšanos tiesas procesā. Dažas dalībvalstis izdod un izpilda EIR, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību tiesas procesā attālināti videokonferences režīmā, savukārt citas dalībvalstis uzskata, ka tas neietilpst Direktīvas darbības jomā, jo tas nav (vienmēr) saistīts ar pierādījumu vākšanu. Turklāt dažas dalībvalstis ir paudušas iebildumus par to, vai apsūdzētā dalība tiesas procesā attālināti videokonferences režīmā ir saderīga ar tiesībām uz taisnīgu tiesu un attiecīgo valstu tiesību sistēmu vispārējiem principiem. Tomēr izvērtējumos ir ierosināts, ka šo tematu ir vērts izpētīt sīkāk, lai rastu iespējamus leģislatīvus risinājumus ES līmenī.

Lai gan Direktīva tika pieņemta ar nodomu izveidot vienu pierādījumu vākšanas instrumentu, praktiķi bieži saskaras ar EIR, kas (daļēji) tiek izdoti citiem mērķiem. Pastāv arī situācijas, kad lūgtā pasākuma mērķis nav skaidrs vai tas var mainīties izmeklēšanas gaitā, piemēram, saistībā ar aktīviem, kas atsavināti pierādījumu vākšanas nolūkā un kurus vēlāk varētu iesaldēt konfiskācijas nolūkā. Dalībvalstis atzinīgi vērtētu, ja ES līmenī būtu vairāk norādījumu par EIR darbības jomu un tā mijiedarbību ar citiem tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem krimināllietās.

Dalībvalstīm ir sniegti arī daži ar darbību saistīti ieteikumi, lai vēl vairāk stiprinātu savstarpējo uzticēšanos un veicinātu EIR netraucētu piemērošanu. Šajā sakarā dalībvalstis cita starpā tika mudinātas veicināt savu kompetento iestāžu specializāciju; nodrošināt, ka izdevējiestādes A pielikumā sniedz skaidri strukturētu un saprotamu faktu un lūgto pasākumu aprakstu, kā arī to pienācīgu tulkojumu; pieņemt elastīgāku valodu režīmu; veicināt tiešu saziņu starp izdevējiestādi un izpildiestādi un pilnībā īstenot Direktīvā paredzētās apspriešanās procedūras, kā arī uzlabot EIR izpildes termiņu ievērošanu un izdevējiestāžu lūgto formalitāšu ievērošanu.

PUBLIC

Visbeidzot, ir vērts piebilst, ka izvērtējumu laikā praktiķi ziņoja par ļoti nedaudziem gadījumiem, kad EIR kontekstā tika piemēroti neatzīšanas vai neizpildes iemesli. Gandrīz nekad nav piemērots tagad pirmo reizi savstarpējas atzīšanas instrumentā paredzētais neizpildes iemesls attiecībā uz pamattiesību pārkāpumu. Tomēr, lai gan Direktīvā visi neizpildes iemesli ir fakultatīvi, vairākas dalībvalstis savos transponēšanas tiesību aktos visus vai dažus no tiem ir noteikušas par obligātiem. Turklāt dažas dalībvalstis ir ieviesušas papildu neizpildes iemeslus, kas Direktīvā nav paredzēti. Dalībvalstīm tika ieteikts savus transponēšanas tiesību aktus saskaņot ar Direktīvu.

PUBLIC

2. IEVADS

Pieņemot Vienoto rīcību 97/827/TI (1997. gada 5. decembris) [4] (Vienotā rīcība), tika izveidots mehānisms, lai izvērtētu starptautisko saistību cīņai pret organizēto noziedzību piemērošanu un īstenošanu valsts līmenī.

Atbilstīgi Vienotās rīcības 2. pantam Sadarbībai krimināllietās izveidotā policijas un tiesu iestāžu koordinācijas komiteja (*CATS*) pēc neformālas procedūras, kas sekoja tās 2021. gada 10. maija sanāksmei, vienojās, ka savstarpējo izvērtējumu desmitajā kārtā uzsvars tiks likts uz EIR.

Apzinot trūkumus un jomas, kurās jāuzlabo Direktīvas piemērošana, kā arī paraugpraksi, šīs izvērtējumu kārtas mērķis ir nodrošināt efektīvāku un konsekventāku savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu visos kriminālprocesa posmos visā Savienībā.

Direktīvas konsekventas un efektīvas īstenošanas stiprināšana ievērojami palielinātu dalībvalstu kompetento tiesu iestāžu savstarpējo uzticēšanos un uzlabotu tiesu iestāžu pārrobežu sadarbību krimināllietās brīvības, drošības un tiesiskuma telpā. Turklāt šis izvērtēšanas process varētu sniegt noderīgu ieguldījumu dalībvalstīm Direktīvas īstenošanā.

Kā paredzēts dalībvalstu apmeklējumu secībā, ko *CATS* pieņēma 2022. gada 29. jūnijā, izmantojot klusēšanas procedūru [5], apmeklējumi uz vietas sākās 2023. gada janvārī un noslēdzās 2024. gada aprīlī.

---

[4] Padomes Vienotā rīcība (1997. gada 5. decembris), kas pieņemta, pamatojoties uz K3. pantu Līgumā par Eiropas Savienību, un ar ko izveido mehānismu, lai izvērtētu starptautisko saistību cīņai pret organizēto noziedzību piemērošanu un īstenošanu valsts līmenī.

[5] ST 10119/22.

Saskaņā ar Vienotās rīcības 3. pantu prezidentvalsts izveidoja veicamajiem izvērtējumiem paredzēto ekspertu sarakstu, balstoties uz dalībvalstu izraudzītajiem ekspertiem, kuriem ir ievērojamas zināšanas jomā, uz kuru attiecas izvērtēšana. Izvērtēšanas grupas sastāvēja no trim valstu ekspertiem, kuriem palīdz viens vai vairāki Padomes Ģenerālsekretariāta darbinieki un novērotāji. Tika panākta vienošanās, ka šajā savstarpējo izvērtējumu kārtā kā novērotāji būtu jāuzaicina Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) [6].

Šajā ziņojumā, ko prezidentvalsts vārdā sagatavojis Padomes Ģenerālsekretariāts, ir apkopoti galvenie konstatējumi, secinājumi un ieteikumi no ziņojumiem par konkrētām valstīm un formulēti ieteikumi dalībvalstīm un ES iestādēm un struktūrām, ņemot vērā tos ieteikumus, kas apzināti kā visbūtiskākie un/vai kas atkārtojas ziņojumos par izvērtētajām dalībvalstīm. Ziņojumā ir arī īpaši izcelti daži paraugprakses piemēri, kuri apzināti saistībā ar šo savstarpējo izvērtējumu kārtu un kuros dalībvalstis var dalīties.

[6] ST 10119/22.

3. KOMPETENTĀS IESTĀDES

3.1. Izdevējiestādes un izpildiestādes

Direktīvas 2. pantā ir sniegtas izdevējiestādes un izpildiestādes definīcijas saistībā ar EIR. Saskaņā ar Direktīvu izdevējiestāde var būt tiesnesis, tiesa, izmeklēšanas tiesnesis vai prokurors, vai jebkura cita izdevējvalsts noteikta kompetenta iestāde, kura darbojas kā izmeklēšanas iestāde kriminālprocesā (piemēram, policija vai administratīva iestāde). Ja pēdējās minētās kategorijas iestāde darbojas kā izdevējiestāde, tad EIR pirms tā nosūtīšanas izpildvalstij vienmēr ir jāapstiprina tiesu iestādei [7]. Eiropas Savienības Tiesa (EST) arī precizēja [8], ka prokurors nevar izdot EIR, kura mērķis ir iegūt ar telesakariem saistītu informāciju par datu plūsmu un atrašanās vietas datus, ja līdzīgā valsts lietā izmeklēšanas pasākuma noteikšana, lai piekļūtu šādiem datiem, ietilpst ekskluzīvā tiesas kompetencē. Tomēr tika konstatēts, ka dažas dalībvalstis vēl nav grozījušas savus tiesību aktus, lai ievērotu šo spriedumu, un dažas citas dalībvalstis pēc šā sprieduma ir ieviesušas praksi pievienot – vai lūgt, lai izdevējvalsts pārsūta – pamatā esošo tiesas nolēmumu, ar kuru uzdots veikt izmeklēšanas pasākumu.

Izpildiestāde ir iestāde, kurai ir kompetence atzīt EIR un nodrošināt tā izpildi saskaņā ar Direktīvu un procedūrām, kas piemērojamas līdzīgā vietējā lietā.

Turklāt Direktīva sniedz dalībvalstīm iespēju izraudzīties centrālo iestādi (vai vairākas centrālās iestādes), kas palīdz kompetentajām iestādēm. Dalībvalsts var arī noteikt, ka tās centrālā(-ās) iestāde(-es) ir atbildīga(-as) par EIR administratīvu nosūtīšanu un saņemšanu, kā arī par citu oficiālu saraksti, kas saistīta ar tiem (Direktīvas 7. panta 3. punkts).

---

[7] Sk. citus Tiesas spriedumus lietā C-584/19 *PPU Staatsanwaltschaft Wien*/A. un citi, lietā C-16/22 *Staatsanwaltschaft Graz* un lietā C-670/22 M.N. (*EncroChat*).

[8] Spriedums lietā C-724/19 Kriminālprocess pret HP.

Transponējot Direktīvu, atšķiras dalībvalstu prakse par to, kā tās ir organizējušas EIR nosūtīšanu un saņemšanu. Tomēr kopumā izvērtēšana ir parādījusi, ka lielākajā daļā dalībvalstu pastāv sistēma, saskaņā ar kuru prokurors ir kompetents izdot vai apstiprināt EIR pirmstiesas posmā, savukārt tiesa un/vai tiesnesis ir kompetents izdot EIR iztiesāšanas posmā. Līdzīgu pieeju piemēro EIR izpildei, lai gan bieži vien dalībvalstis ir izraudzījušās vienu kompetento iestādi, kas pieņem lēmumu par EIR atzīšanu un izpildi (bieži vien tā ir prokuratūra) un kas to var pārsūtīt citai iestādei izpildei saskaņā ar valsts procedūrām.

Vairākas dalībvalstis ir iecēlušas centrālo iestādi vai centrālās iestādes, taču to kompetences ir ļoti atšķirīgas. Kopumā tika novērots, ka gadījumos, kad par centrālo iestādi tika izraudzīta Tieslietu ministrija, tās kompetencē ietilpa tikai statistikas uzdevumi vai, vajadzības gadījumā, tiešas saziņas starp izdevējiestādi un izpildiestādi veicināšana. Ir dalībvalstis, kuras nav oficiāli izraudzījušās centrālo iestādi, bet kurās tomēr pastāv ļoti centralizēta sistēma, saskaņā ar kuru visi ienākošie un izejošie EIR ir jānodod, izmantojot vienu iestādi. Bieži vien šāda viena iestāde ir prokuratūra, un tika konstatēts, ka tai ir nozīmīgāka loma, bieži nodrošinot kvalitātes pārbaudes un citu nozīmīgu ieguldījumu visos ar EIR saistītajos jautājumos.

Neatkarīgi no tā, kuras iestādes tiek uzskatītas par kompetentām izdot/izpildīt EIR dažādās dalībvalstīs, savstarpējo izvērtējumu desmitā kārta ir parādījusi, ka augsta specializācijas pakāpe ļoti pozitīvi ietekmē EIR sekmīgu piemērošanu praksē. Šajā sakarā izvērtēšanas grupas ir apzinājušas daudzus paraugprakses piemērus. Dalībvalstīm tiek izteikta atzinība par to, ka to prokurori, tiesneši, sekretāri un izmeklēšanas iestādes ir specializējušās starptautiskajā sadarbībā, un kā īpaši lietderīga tika uzsvērta par EIR izdošanu un/vai izpildi atbildīgo specializēto struktūrvienību izveide. Praktiķi, kuru ikdiena nav saistīta ar EIR, ir pauduši atzinību par iespēju lūgt padomu saviem specializētajiem kolēģiem un tādējādi nodrošināt, ka EIR tiek piemērots pareizi un konsekventi. Turklāt noteiktas pakāpes specializācija ir noderīga tiešā saziņā starp izdevējiestādi un izpildiestādi.

PUBLIC

No otras puses, dažu valstu ziņojumos tika secināts, ka ir vajadzīgs ieteikums, lai novērstu specializācijas trūkumu. Lai gan daudzas dalībvalstis tika uzslavētas par vienas kompetentās iestādes augsto specializācijas līmeni, daudz neierastāk bija konstatēt tādu pašu specializācijas līmeni visās pārējās kompetentajās iestādēs, kas attiecīgajā dalībvalstī strādā ar EIR.

Turklāt izrādījās, ka koordinācija starp dažādām (specializētām) iestādēm vienā un tajā pašā dalībvalstī ir vienlīdz svarīga, lai sekmīgi iegūtu pierādījumus pārrobežu izmeklēšanā. EIR, kuros ir lūgti vairāki izmeklēšanas pasākumi, bieži vien ir jāizpilda vairākām dažādām izpildiestādēm – atkarībā no, piemēram, lūgtā pasākuma veida un/vai teritoriālās saiknes. Attiecībā uz izdošanu dalībvalstis norādīja uz problēmām saistībā ar EIR, kuros ir lūgti vairāki izmeklēšanas pasākumi, piemēram, izveidot tiešu saziņu ar visām iesaistītajām iestādēm izpildvalstī un iegūt visaptverošu pārskatu par EIR izpildes statusu. Tika pausts aicinājums nodrošināt lielāku koordināciju starp visām personām, kas strādā ar EIR. Ļoti svarīgi ir izpildvalstī nodrošināt rūpīgu koordināciju valsts līmenī ne tikai starp dažādām izpildiestādēm tiesu iestāžu līmenī, bet arī policijas līmenī. Tādā pašā garā atzinīgi tika novērtētas dalībvalstis, kurās pastāv skaidra kārtība attiecībā uz iestādi, kas atbild par EIR izpildes koordinēšanu.

3.2. Aizdomās turētā vai apsūdzētā, vai cietušā tiesības lūgt EIR izdošanu

Saskaņā ar Direktīvas 1. panta 3. punktu EIR izdošanu var lūgt aizdomās turētais vai apsūdzētais, vai advokāts, kas rīkojas tā vārdā. Dalībvalstīs netika konstatētas nekādas problēmas saistībā ar šā noteikuma transponēšanu. Lai gan iesaistītajās procedūrās tika novērotas atšķirības, visas izvērtētās dalībvalstis ļauj aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem lūgt pierādījumu vākšanu, tostarp, izmantojot EIR.

Tomēr praksē aizstāvība ļoti reti izmanto šo iespēju jebkurā no dalībvalstīm. Šajā sakarā izvērtētāju ievērībai tika pausti vairāki iemesli. Pirmkārt, vairāku advokātu asociāciju pārstāvji minēja, ka pirmstiesas posmā aizstāvībai ir ierobežotas tiesības un piekļuve lietas materiāliem, kas ierobežo šādu lūgumu praktisku piemērošanu. Otrkārt, kā ierobežojošs faktors dažkārt tika minēts termiņš, kādā aizstāvībai jāiesniedz šādi lūgumi. Tomēr šķiet, ka aizstāvības advokātu zināšanu trūkums ir vissvarīgākais faktors, kas izskaidro, kāpēc šādi lūgumi tiek iesniegti tik reti. Vairāki advokātu asociāciju pārstāvji minēja, ka viņi vienkārši nezina, kad un kā šādus lūgumus iesniegt. Rezultātā tikai dažas dalībvalstis varēja dalīties savā praktiskajā pieredzē šajā jomā. Tomēr šajās dalībvalstīs abu pušu praktiķi kopumā bija apmierināti ar esošajām procedūrām.

Direktīvā nav līdzīga noteikuma, kas cietušajiem nodrošinātu tiesības lūgt EIR izdošanu. Dažkārt tika uzdots jautājums par to, vai Direktīva šajā sakarā būtu jāgroza, taču plaša vienprātība netika panākta. Tomēr tika konstatēts, ka lielākajā daļā dalībvalstu tiesību akti tā vai citādi ļauj cietušajiem iesniegt lūgumus par pierādījumu vākšanu un līdz ar to lūgt EIR izdošanu. Tā vairākkārt ir atzīta par paraugpraksi, jo tiek uzskatīts, ka tā papildina cietušā tiesības iesniegt pierādījumus saskaņā ar Direktīvu 2012/29/ES.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas saglabāt un, ja iespējams, paaugstināt visu to iestāžu specializācijas līmeni, kas strādā ar starptautiskās sadarbības instrumentiem, tostarp EIR. Šajā nolūkā tās dalībvalstis, kuras to vēl nav izdarījušas, varētu apsvērt iespēju izveidot specializētus birojus un/vai struktūrvienības, kurās ar šādām lietām strādātu specializēti praktiķi, piemēram, prokurori, tiesneši, policisti un sekretāri.***

- ***Atkārtoti apstiprinot to, cik svarīga EIR optimālai izpildei ir tieša saziņa starp izdevējiestādi un izpildiestādēm, dalībvalstis tiek mudinātas nodrošināt, ka ir ieviesti juridiski un/vai ar darbību saistīti pasākumi efektīvai koordinācijai starp to valsts izpildiestādēm gadījumos, kad EIR ir izdoti vairākiem izmeklēšanas pasākumiem, kuros iesaistītas dažādas kompetentās izpildiestādes, lai uzlabotu EIR efektīvu piemērošanu un atvieglotu saziņu ar izdevējiestādi.***

PUBLIC

PUBLIC

4. EIR TVĒRUMS UN SAISTĪBA AR CITIEM INSTRUMENTIEM

4.1. EIR saistībā ar citiem instrumentiem

Direktīvā ir noteikts, ka EIR var izdot, lai panāktu, ka kādā citā dalībvalstī veic vienu vai vairākus konkrētus izmeklēšanas pasākumus, lai iegūtu pierādījumus. EIR var arī izdot, lai iegūtu pierādījumus, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā. Turklāt saskaņā ar Direktīvas 3. pantu EIR aptver visus izmeklēšanas pasākumus, izņemot kopējas izmeklēšanas grupas (KIG) izveidi.

Tomēr patiesībā dalībvalstis ir norādījušas, ka regulāri tiek saņemti EIR, kuru mērķis ir cits, nevis iegūt pierādījumus, piemēram, gadījumos, kad pareizākais risinājums būtu bijis savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgums. Pastāv arī tā sauktie "hibrīdie" EIR, kuros izmeklēšanas pasākumi pierādījumu vākšanas nolūkā tiek lūgti kopā ar citiem pasākumiem, kas, stingri ņemot, neietilpst Direktīvas darbības jomā.

Lai gan bieži tika uzsvērts, cik svarīgi ir ievērot EIR darbības jomu, tika konstatēts, ka lielākā daļa dalībvalstu pieņem un regulāri izpilda EIR, kaut arī pareizais instruments būtu bijis savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgums, piemēram, attiecībā uz lūgumu izsniegt dokumentus bez pierādīšanas nolūka. Šīs pieejas pamatojums ir tāds, ka attiecībā uz savstarpēju tiesisko palīdzību nav formālu prasību un praktiķi izvēlas pieņemt EIR kā savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgumu, ja vien ir izpildītas visas prasības. Šī elastīgā attieksme bieži tiek atzinīgi vērtēta kā paraugprakse, jo tā veicina starptautiskās sadarbības efektivitāti krimināllietās un ļauj izvairīties no papildu lūgumiem un iespējamām (tulkošanas) izmaksām.

Attiecībā uz Eiropas apcietināšanas orderi (EAO) daudzas dalībvalstis paralēli EIR ir saņēmušas EAO. Šādos gadījumos EIR dažkārt tiek nosūtīts vienīgi nolūkā noteikt personas atrašanās vietu, savukārt EAO paredz personas apcietināšanu. Tomēr lielākā daļa dalībvalstu uzskata, ka tas nav nepieciešams, un apgalvo, ka EAO ļauj veikt arī pasākumus, lai noteiktu personas atrašanās vietu aizturēšanas nolūkā (EAO izpilde). Turklāt šim nolūkam var izmantot policijas kanālus. No otras puses, dalībvalstis parasti neatsakās izpildīt EIR, lai noteiktu personas atrašanās vietu nolūkā to vēlāk apcietināt, pamatojoties uz EAO.

Daži praktiķi ir norādījuši, ka viņi ir pieraduši pie tā, ka viņiem ir jāapsver, vai EIR izdošana aizdomās turētā / apsūdzētā nopratināšanai pierādīšanas nolūkā būtu efektīva alternatīva EAO. Šī pieeja atbilst Direktīvas 26. apsvēruma garam, un izvērtētāji to ir atzinīgi novērtējuši.

Attiecībā uz aktīvu iesaldēšanu un atsavināšanu izvērtēšana ir parādījusi, ka atšķirība starp aktīvu atsavināšanu pierādīšanas nolūkā un iesaldēšanu konfiskācijas nolūkā praksē rada problēmas. Ievērojams skaits dalībvalstu ziņoja, ka tās ir saņēmušas EIR nolūkā atsavināt aktīvus, kas vēlāk tiks konfiscēti, lai gan, lūdzot šo pasākumu, ir jāizmanto iesaldēšanas apliecība, ievērojot Regulu (ES) 2018/1805. Praktiķi atzīst, ka aktīvu iesaldēšanas vai atsavināšanas mērķi var būt dažādi un izmeklēšanas gaitā var mainīties. Divu instrumentu paralēla/vienlaicīga lietošana praksē var būt mulsinošs un kavējošs faktors. Vēl viena izvirzītā problēma bija fakts, ka EIR bieži vien tiek izdots pirms iesaldēšanas apliecības, kā rezultātā tika atklāta attiecīgo aktīvu esamība un atrašanās vieta. Šīs problēmas kļūst vēl sarežģītākas tad, ja iestādes, kas ir kompetentas apstrādāt EIR un iesaldēšanas apliecību, nav vienas un tās pašas.

Vairāku izvērtējuma apmeklējumu laikā notika diskusijas par tādiem aktīviem kā luksuspreces un nauda. Dažas dalībvalstis apgalvoja, ka tos nevajadzētu atsavināt, pamatojoties uz EIR, savukārt citas dalībvalstis uzskatīja, ka šos priekšmetus dažos gadījumos varētu izmantot kā pierādījumu.

Attiecībā uz KIG lielākā daļa dalībvalstu nav saskārušās ar nekādām grūtībām. Ja KIG ietvaros rodas nepieciešamība iegūt pierādījumus no neiesaistītās dalībvalsts, par labu praksi tiek uzskatīts EIR vienmēr norādīt, ka izmeklēšanu veic KIG un ka EIR izpildes rezultāti tiks kopīgoti ar visiem dalībniekiem. Parasti šāda prakse nerada nekādas problēmas ne KIG locekļiem, nedz arī neiesaistītajai izpildvalstij. Viena dalībvalsts apgalvoja, ka specialitātes princips nav piemērojams EIR kontekstā un ka tāpēc pierādījumus, kas iegūti, izmantojot KIG locekļa izdotu EIR, var kopīgot ne tikai ar citiem KIG locekļiem, bet arī ārpus KIG. Dažas dalībvalstis minēja, ka gadījumā, kad izmeklēšanas pietiekami nepārklājas, tās labprātāk izmanto citus sadarbības instrumentus, piemēram, EIR, nevis KIG.

PUBLIC

Apmeklējumu laikā vairāki praktiķi norādīja, ka mijiedarbība ar citiem tiesiskajiem instrumentiem var būt sarežģīta un var aizkavēt procedūras. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad kriminālprocesa gaitā mainās pasākuma mērķis. Tomēr eksperti un praktiķi bija vienisprātis, ka izdevējiestādēm A pielikumā vienmēr būtu jānorāda, vai saistībā ar to pašu lietu tiek izmantoti citi juridiski instrumenti (sk. arī 5. nodaļu).

Tika apgalvots, ka lielāka uzmanība būtu jāpievērš dažādu instrumentu mijiedarbībai, lai saglabātu netraucētu saikni starp tiem, kā uzsvērts arī Direktīvas 34. apsvērumā. Dažu valstu ziņojumos tika pausts aicinājums izstrādāt rokasgrāmatu vai vadlīnijas, ko izdotu Komisija, un/vai vairāk Eiropas Tiesiskās apmācības tīkla (*EJTN*) apmācību par šo jautājumu.

4.2. EIR saistībā ar informācijas apmaiņu

Dalībvalstis saskaras ar ienākošajiem un izejošajiem EIR, kuros tiek lūgta piekrišana policijas sadarbībā iepriekš iegūtas informācijas izmantošanai par pierādījumu kriminālprocesā. Izpildvalstis parasti ir gatavas sniegt piekrišanu, lai gan rodas problēmas saistībā ar atbilstošu procedūru, kā šāda piekrišana būtu jāsniedz. Direktīvā tāda piekrišanas procedūra nav iekļauta, savukārt Pamatlēmumā 2006/960/TI un tam sekojošajā Direktīvā (ES) 2023/977 ir minēta iespēja sniegt piekrišanu, taču nav minēts, kā piekrišanu var sniegt.

Dalībvalstis spontānu informācijas apmaiņu starp tiesu iestādēm neminēja tik bieži kā veidu, kā lūgt piekrišanu tādas informācijas izmantošanai, kas iepriekš iegūta policijas sadarbībā. Tomēr līdzīgi tika apgalvots, ka attiecībā uz šo jautājumu Direktīvā nekas nav minēts [9] un ka dalībvalstīm ir dažādi viedokļi par to, vai vienmēr ir nepieciešams izdot EIR nolūkā izmantot pierādījumus, kas iegūti spontānā apmaiņā.

[9] Pretēji, piemēram, 7. pantam Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās (2000/C 197/01).

Kopumā vairākas izvērtēšanas grupas ir secinājušas, ka šajā jautājumā ir vajadzīga skaidrība un ka līdz ar to būtu lietderīgi, ja Direktīvā būtu paredzēta skaidra iespēja lūgt piekrišanu, lai par pierādījumu kriminālprocesā izmantotu informāciju, kas iepriekš tika kopīgota ar tiesībaizsardzības iestādēm vai kas tika iegūta spontānā informācijas apmaiņā starp tiesu iestādēm.

4.3. EIR saistībā ar dažādiem procesa posmiem

Direktīva ir piemērojama visos kriminālprocesa posmos, tostarp arī tiesvedības posmā. Tomēr izvērtēšana ir parādījusi, ka starp dalībvalstīm nav vienprātības par EIR izmantošanu pēc galīgā lēmuma, kas ticis pieņemts pēc kriminālprocesa. Dažas dalībvalstis uzskata, ka Direktīvu var interpretēt tā, ka EIR var ietvert arī konkrētus pasākumus pēc galīgā lēmuma pieņemšanas, piemēram, atrašanās vietas datu iegūšanu nolūkā sazināties ar notiesāto atsevišķā finanšu izmeklēšanā, kuras mērķis ir izpildīt konfiskācijas rīkojumu, vai procesos, kas saistīti ar alternatīvu sankciju un probācijas lēmumu piemērošanu.

Turklāt vairākas dalībvalstis apgalvoja, ka galīgā lēmuma izpildes procesā tās nekad nav saskārušās ar EIR, bet teorētiski nesaskata šķēršļus EIR izdošanai/izpildei šajā posmā, ja vien tas ir pierādīšanas nolūkos un EIR patiešām ir pareizais instruments, kas būtu jāizmanto.

No otras puses, vairākas dalībvalstis pauda stingru viedokli, ka EIR nekad nevajadzētu izmantot galīgā lēmuma izpildes posmos, jo tas neietilpst Direktīvas darbības jomā, un ka šim nolūkam ir pieejami citi instrumenti. Praksē, šķiet, EIR šajā posmā tiek izmantoti ļoti reti, tāpēc pieredze šajā jautājumā (un problēmas, kas saistītas ar to) arī ir ierobežota. Dažas dalībvalstis kā piemērus minēja gadījumus, kad tās ir lūgušas izdevējvalstij tās lūgumam izmantot citu piemērojamu instrumentu, un iestādes parasti ir panākušas vienošanos, izmantojot tiešas apspriedes.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Komisija tiek aicināta apsvērt iespēju izdot rokasgrāmatu vai vadlīnijas par EIR un tā mijiedarbību ar citiem tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem krimināllietās, tostarp ar EAO Pamatlēmumu un Regulu (ES) 2018/1805 par iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumiem. Turklāt*** **EJTN** ***tiek mudināts veicināt informētību un dialogu par saikni starp šiem instrumentiem.***

- ***Komisija tiek aicināta apsvērt iespēju iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu, paredzot iespēju lūgt piekrišanu, lai par pierādījumu kriminālprocesā izmantotu informāciju, kas iepriekš tika kopīgota ar tiesībaizsardzības iestādēm vai kas tika iegūta spontānā informācijas apmaiņā starp tiesu iestādēm.***

PUBLIC

5. SATURS UN FORMA

5.1. Vispārējās problēmas

Saskaņā ar Direktīvas 5. pantu EIR var izdot, tikai aizpildot un parakstot A pielikumā iekļauto veidlapu. A pielikums, kas pieejams visās ES valodās, tika izveidots, lai iestādēm nodrošinātu konsekventu un efektīvu veidu, kā izpildvalsts vajadzībām iekļaut visu būtisko informāciju. Atsevišķās iedaļas un atzīmējamie lodziņi ir paredzēti, lai sniegtu pārskatu par lietu un lūgtajiem pasākumiem. Apmeklējumu laikā praktiķi minēja, ka gadu gaitā viņi arvien vairāk ir iepazinušies ar A pielikumā iekļauto veidlapu un ir pieraduši to aizpildīt. Tomēr izvērtēšana ir parādījusi, ka daudzi praktiķi dažādās dalībvalstīs saskaras ar grūtībām, kas saistītas ar A pielikumu. Šīs apakšnodaļas mērķis ir sniegt pārskatu par visbiežāk sastaptajām problēmām.

- **Nepilnīgi/neskaidri aizpildīti EIR.** Gandrīz visas dalībvalstis ir norādījušas, ka tās bieži saņem EIR, kas ir nepilnīgi, nekonsekventi vai neskaidri aizpildīti. Nereti tiek novērots, ka EIR nav iekļauta pamatinformācija par faktiem, laiku un vietu un/vai pamatojums lūgtajam(-ajiem) pasākumam(-iem). Dažos gadījumos faktu kopsavilkums ir grūti saprotams, jo izdevējiestāde ir vienkārši pārņēmusi garus un sarežģītus teikumus no pamatā esošajiem valsts dokumentiem. Var būt norādīti nepareizi bankas kontu numuri vai ziņas par aizdomās turēto. Dažkārt izdevējiestāde uzskaita pasākumus, kurus tā vēlas redzēt kā izpildītus, taču neatzīmē attiecīgos lodziņus C iedaļā. Turklāt tekstā ir novērojamas neatbilstības, kas attiecas, piemēram, uz nopratināmās personas statusa (liecinieks / cietušais / aizdomās turētais) aprakstu. Daudzos ziņojumos ir iekļauts ieteikums visām dalībvalstīm īpašu uzmanību pievērst tam, lai būtu nodrošināts, ka fakti un lūgtie pasākumi EIR ir izklāstīti skaidri strukturētā un saprotamā veidā, paturot prātā lasītāju. Tika arī ierosināts, ka izdevējiestādēm būtu jāizmanto īsi teikumi un precīza valoda, lai palīdzētu nodrošināt precīzus tulkojumus. Tomēr izvērtēšanas grupas norādīja, ka nepilnībām EIR saturā, piemēram, nepietiekamai informācijai vai tulkošanas kļūdām, nevajadzētu izraisīt EIR neizpildi, bet gan apspriešanos ar izdevējiestādēm.

PUBLIC

- **D iedaļa.** Šī iedaļa ļauj dalībvalstīm informēt izpildiestādes par to, ka EIR ir saistīts ar agrāku EIR. Tomēr Direktīvā nav īpašas iedaļas, kurā būtu minēts, ka EIR ir saistīts ar citiem tiesu iestāžu sadarbības lūgumiem/rīkojumiem, piemēram, ar EAO, KIG, iesaldēšanas apliecību vai jebkādiem savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgumiem, lai gan izvērtēšanas grupas un praktiķi bieži vien bija vienisprātis, ka EIR efektīvas izpildes nolūkā ir vienlīdz svarīgi būt informētiem par citiem attiecīgiem lūgumiem/rīkojumiem. Piemēram, nav nekas neparasts, ka EIR ir lūgts veikt mājokļa kratīšanu, kas ir jākoordinē ar EAO, kurā tiek lūgts apcietināt attiecīgajā mājoklī dzīvojošo personu. Lieki piebilst, ka kompetentās izpildiestādes (kas var atšķirties atkarībā no instrumenta) būtu jāinformē par visiem lūgumiem, lai netraucēti koordinētu izpildi. Vairākos ziņojumos praktiķi pauda vēlmi, lai A pielikumā būtu iekļauta iedaļa, kurā viņi var norādīt saistību ar agrākiem lūgumiem/rīkojumiem. Vienlaikus dalībvalstis tika mudinātas uzskatīt D iedaļu par tādu, kurā jau ir paredzēta iespēja pieminēt citus attiecīgus lūgumus neatkarīgi no to juridiskā pamata.

PUBLIC

- **Veidlapas lietošanas ērtums.** Vairākos ziņojumos ir pausta nepieciešamība padarīt A pielikumu lietotājdraudzīgāku. Dažas dalībvalstis minēja, ka C un G iedaļas bieži vien tiek sajauktas, un apsver, vai tās nevajadzētu novietot vienu aiz otras. C iedaļā ir noteikts, ka izdevējiestāde veidlapas sākumā vispirms norāda, kādi pasākumi ir jāveic, un šo pasākumu pamatojumu izdevējiestāde var sniegt tikai tālāk veidlapā (G iedaļā). Dažos ziņojumos tika ierosināts C iedaļā iekļaut atzīmējamu lodziņu papildu pasākumiem, jo īpaši attiecībā uz kratīšanu, jo šis izmeklēšanas pasākums tiek bieži izmantots. Turklāt tika ierosināts uzlabot G iedaļu, sniedzot iespēju atzīmēt lodziņu, lai norādītu izmeklēšanas (pirmstiesas vai iztiesāšanas) posmu. Turklāt tika novērots, ka C un H iedaļā ir ietverti lieki atkārtojumi un ka praktiķiem ir divreiz jānorāda, kāda veida pasākums tiek lūgts. Attiecībā uz lodziņiem vairākas iestādes labprātāk vēlētos redzēt, lai aizdomās turētajam un apsūdzētajam tie būtu norādīti atsevišķi un lai katram C iedaļā paredzētajam pasākumam būtu norādīts atsevišķs lodziņš attiecībā uz lieciniekiem un upuriem. Vairākas dalībvalstis apgalvoja, ka būtu jāparedz iedaļa, kurā norādīt lieciniekam / aizdomās turētajam / apsūdzētajam uzdodamos jautājumus, vai arī lodziņš, kas kalpotu kā norāde uz pievienoto jautājumu sarakstu. Šajā sakarā tika uzskatīts, ka būtu lietderīgi izveidot atsevišķu iedaļu, kurā būtu uzskaitāmi visi pielikumi (piemēram, valsts tiesas nolēmums). Visbeidzot, dažādos ziņojumos bija uzsvērts, ka daudzi praktiķi uzskata A pielikumu par pārāk garu un atzinīgi vērtētu iespēju saīsināt vai "paslēpt" iedaļas, kuras konkrētos gadījumos nav nepieciešamas.

Viena dalībvalsts minēja konkrētu problēmu saistībā ar EIR parakstīšanu. Tā kā organizētā noziedzība tiešā veidā rada lielāku apdraudējumu, minētās dalībvalsts praktiķi nolēma īpaši sensitīvos gadījumos savas identitātes aizsargāšanas nolūkā EIR parakstīt anonīmi, izmantojot numuru. Tomēr nebija skaidrs, vai šī prakse atbilst Direktīvai.

Apmeklējumu laikā dalībvalstīm tika vaicāts, kā tās reaģē uz steidzamām situācijām un vai tās var veikt izmeklēšanas pasākumus, pamatojoties uz telefona zvanu no ārvalstu kolēģa. Lielākā daļa dalībvalstu (ar dažiem izņēmumiem) norādīja, ka tās nepieņem EIR, par kuriem ir paziņots mutiski, un, izņemot sagatavošanas darbības, tās nerīkojas un neveic nekādus izmeklēšanas pasākumus, kamēr EIR nav saņemts rakstiskā formā.

Kopumā izvērtēšana ir parādījusi, ka ar EIR veidlapu saistītās problēmas ir divējādas. Pirmkārt, ir vajadzīgi likumdošanas pasākumi, lai A pielikumu padarītu lietotājdraudzīgāku. Otrkārt, dalībvalstīm vajadzētu pielikt lielākas pūles, lai aizpildītu EIR veidlapu skaidrā un konsekventā veidā un sniegtu saprotamu informāciju.

5.2. Valodu režīms un ar tulkošanu saistītās problēmas

Direktīvas 5. panta 2. punkts paredz, ka katra dalībvalsts norāda valodu(-as), ko no Savienības iestāžu oficiālajām valodām un papildus attiecīgās dalībvalsts oficiālajai(-ajām) valodai(-ām) var izmantot, lai aizpildītu vai pārtulkotu EIR, ja minētā dalībvalsts ir izpildvalsts. 14. apsvērumā dalībvalstis tiek mudinātas iekļaut vismaz vienu ES plaši lietotu valodu, kas nav to oficiālā(-ās) valoda(-as).

Izvērtēšana ir parādījusi, ka dažas dalībvalstis ir elastīgas attiecībā uz valodu režīmu. Piemēram, viena dalībvalsts oficiāli pieņem EIR četrās valodās. Kāda cita dalībvalsts pieņem EIR trīs valodās un vēl arī jebkurā citā valodā, ja vien nav šķēršļu tā pieņemšanai. Angļu valoda ir visbiežāk izmantotā papildu valoda, ko norādījušas dalībvalstis. Tomēr apmeklējumos atklājās, ka dažas dalībvalstis paziņojumā iekļāva papildu valodu (bieži vien angļu valodu), tomēr, šķiet, patiesībā pašas šajā papildu valodā EIR nepieņem.

Neraugoties uz 5. panta 2. punkta formulējumu, dažas dalībvalstis kā valodu, kurā tās pieņem EIR, ir norādījušas tikai savu oficiālo valodu. Dažas dalībvalstis ir piekritušas pieņemt EIR savas kaimiņvalsts valodā, ievērojot savstarpības nosacījumu.

Lielākajā daļā ziņojumu visas dalībvalstis tika mudinātas paziņojumā par valodu režīmu papildus savai oficiālajai valodai iekļaut vēl vienu valodu, ko parasti lieto Savienībā, saskaņā ar Direktīvas 5. panta 2. punktu un 14. apsvērumu. Liels skaits praktiķu un izvērtētāju norādīja, ka angļu valoda ir plaši izmantota valoda starptautiskajā tiesu iestāžu sadarbībā.

PUBLIC

Daudzas dalībvalstis ziņoja par grūtībām saistībā ar EIR tulkošanu. Attiecībā uz izpildi praktiķi saskaras ar ļoti zemas kvalitātes (mašīn-)tulkojumiem, kā rezultātā dažos gadījumos ir gandrīz neiespējami izprast faktus un lūgto(-os) pasākumu(-us). Šādos gadījumos izdevējvalstij parasti tiek lūgti precizējumi vai jauns tulkojums, kas kavē izpildi. Dažos ziņojumos par labu praksi tika uzskatīts pievienot tulkojumam EIR oriģinālu, lai izpildvalsts vajadzības gadījumā varētu pati tulkot EIR (vai tā daļas). Dažas dalībvalstis norādīja, ka tās labprātāk saņemtu EIR, kas pārtulkots (labā) angļu valodā, nevis sliktu tulkojumu to oficiālajā valodā.

Attiecībā uz izdošanu praktiķi minēja grūtības atrast kvalificētu tulkotāju atsevišķām valodām. Dažām iestādēm ir savi iekšējie tulkotāji, bet bieži vien tie neaptver visas ES oficiālās valodas. Tāpēc dažos gadījumos ir sarežģīti un dārgi atrast kvalificētu tulkotāju. Dažos ziņojumos pat bija norādītas situācijas, kurās EIR šķietami nevarēja izdot, jo tos vienkārši nebija iespējams pārtulkot izpildvalsts oficiālajā valodā.

Atskatoties uz 5.1. nodaļu, ir jāpiekrīt, ka tulkojumu kvalitāti ietekmē arī EIR oriģinālā ietverta neskaidra, nesaprotama un nepilnīga informācija. No otras puses, daudzos ziņojumos visas dalībvalstis tika aicinātas pielikt lielākas pūles, lai nodrošinātu un uzlabotu tulkojumu kvalitāti.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts pievērst īpašu uzmanību tam, lai nodrošinātu, ka EIR ir ietverts skaidri strukturēts un saprotams faktu un lūgto pasākumu apraksts, cenšoties paturēt prātā lasītāju.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts, izdodot EIR, A pielikumā minēt visus saistītos tiesu iestāžu sadarbības lūgumus/rīkojumus, piemēram, agrākus/paralēlus EAO, iesaldēšanas apliecības vai KIG.***

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu un padarītu A pielikumu lietotājdraudzīgāku un efektīvāku, ņemot vērā konstatētos trūkumus.***

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas valodu režīma deklarācijā papildus savai oficiālajai valodai norādīt vēl vienu valodu, ko parasti lieto Savienībā, saskaņā ar Direktīvas 5. panta 2. punktu un 14. apsvērumu.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts nodrošināt kvalitatīvus tulkojumus. Turklāt tām tiek ieteikts tulkojumam pievienot EIR oriģinālu.***

PUBLIC

6. EIR NOSŪTĪŠANA UN TIEŠA SAZIŅA

Šajā izvērtējumu kārtā tika izskatīti divi galvenie jautājumi saistībā ar EIR nosūtīšanu: i) tās izpildvalsts kompetentās iestādes noteikšana, kurai nosūtāms EIR; ii) nosūtīšanas līdzekļi, proti, vai un ar kādiem nosacījumiem pietiek ar EIR elektronisku nosūtīšanu, vai tomēr ir (arī) nepieciešams nosūtīt EIR oriģinālu papīra formātā.

Lai gan tika ziņots par dažām atsevišķām grūtībām, izvērtēšanas kopumā parādīja, ka kompetentās izpildiestādes noteikšana nerada būtiskas problēmas.

Drošu nosūtīšanas līdzekļu jautājums izrādījās sarežģītāks: ziņojumos tika uzsvērts, ka dalībvalstīs pastāv dažādi un dažkārt nekonsekventi viedokļi un pieejas, kas varētu būtiski ietekmēt EIR netraucētu piemērošanu. Šajā izvērtējumu kārtā ir skaidri redzams, ka, pilnībā īstenojot elektronisko sistēmu drošai saziņai starp dalībvalstu kompetentajām iestādēm (e-pierādījumu digitālās apmaiņas sistēmas – *e-EDES*), ievērojami uzlabosies EIR nosūtīšanas efektivitāte, ātrums un drošība.

6.1. Kompetentās izpildiestādes noteikšana

Izvērtēšanās apstiprinājās, ka būtisks resurss ir Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla Tiesu atlants (*EJN Atlas*). Dalībvalstu izdevējiestādes regulāri un aktīvi izmanto Tiesu atlantu, lai atrastu citu dalībvalstu kompetentās izpildiestādes un tieši sazinātos ar tām. Tomēr tika norādīts, ka informācija par kompetentajām iestādēm Tiesu atlantā dažkārt ir nepilnīga vai novecojusi. Praktiķi uzsvēra, ka šajā informācijā vienmēr būtu jāiekļauj kompetento iestāžu pareizās e-pasta adreses un tālruņa numuri, lai atvieglotu tiešu saziņu.

Vienas dalībvalsts praktiķi ierosināja, ka Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklam būtu jāapsver iespēja padarīt Tiesu atlantu pieejamu visās ES oficiālajās valodās. Turklāt vienā ziņojumā Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls tika aicināts apsvērt Tiesu atlanta uzlabošanu attiecībā uz gadījumiem, kad EIR ir izdots vairāku izmeklēšanas pasākumu izpildes nolūkā.

PUBLIC

Tā kā praktiķu vidū valda vienprātība par to, ka Tiesu atlants ir izrādījies vērtīgs instruments, un ņemot vērā to, cik svarīgi ir izveidot tiešus kontaktus saskaņā ar Direktīvu, dalībvalstīm tika ieteikts nodrošināt, lai to informācija par kompetentajām iestādēm Tiesu atlantā būtu pareiza, pilnīga un atjaunināta.

Tomēr izdevējiestādes dažkārt saskaras ar grūtībām, nosakot izpildiestādi, jo īpaši dalībvalstīs, kurās nav centrālā punkta EIR saņemšanai, gadījumos, kad tiek lūgti vairāki izmeklēšanas pasākumi, bet izpildvalstī ir dažādas kompetentās iestādes, vai kad nav zināma lūgtā pasākuma izpildes vieta. Ja šādos gadījumos rodas grūtības, izdevējiestādes izmanto virkni dažādu avotu saskaņā ar Direktīvas 7. panta 5. punktu.

Saskaņā ar šīs izvērtējumu kārtas konstatējumiem izdevējiestādes bieži lūdz palīdzību Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunktiem vai – sarežģītākos gadījumos – attiecīgajiem *Eurojust* valstu birojiem. Tās var arī lūgt informāciju centrālajām iestādēm, ja tādas ir norīkotas, Tieslietu ministrijai vai tiesnešiem koordinatoriem, kas atrodas viņu dalībvalstī vai ir norīkoti darbā ārvalstīs. Vairākās dalībvalstīs ir praktiķu grupas/vienības/tīkli, kas ir augsti specializēti tiesu iestāžu sadarbībā un ir gatavi palīdzēt kolēģiem risināt jautājumus, kas saistīti ar pārrobežu lietām, tostarp noteikt kompetento izpildiestādi. Kompetentās izpildiestādes noteikšanā dažkārt izmanto policijas kanālus.

Ir vērts piebilst, ka gadījumos, kad izpildvalsts iestādēm, kas saņem EIR, nav kompetences to atzīt un izpildīt, tās parasti ievēro Direktīvas 7. panta 6. punktu un EIR *ex officio* pārsūta kompetentajai izpildiestādei. Patiesībā (izņemot dažus gadījumus) praktiķi nav ziņojuši par gadījumiem, kad EIR ticis atgriezts izdevējiestādei tādēļ, ka tas bija nosūtīts tai izpildvalsts iestādei, kura nebija kompetenta to atzīt vai izpildīt. Dažos ziņojumos par paraugpraksi tika uzskatīts rūpīgi ievērot 7. panta 6. punktu, un tas tika ieteikts visām dalībvalstīm.

PUBLIC

6.2. Nosūtīšanas līdzekļi

Lielākā daļa dalībvalstu savos tiesību aktos gandrīz burtiski ir transponējušas Direktīvas 7. panta 1. punktu, saskaņā ar kuru izdevējiestādei būtu jānosūta EIR izpildiestādei ar līdzekļiem, kas ļauj iegūt rakstisku apliecinājumu, apstākļos, kas ļauj izpildvalstij noteikt tā autentiskumu.

Praktiķi kopumā piekrīt, ka EIR elektroniska nosūtīšana ir daudz labāks risinājums nekā dokumentu nosūtīšana pa pastu, kas ir nepārprotami lēnāka un rada lielākas izmaksas. Tomēr, tā kā vēl nav stājies spēkā dalībvalstu kompetento iestāžu pienākums EIR nolūkos sazināties, izmantojot decentralizēto IT sistēmu [10], kompetentās iestādes joprojām saskaras ar problēmām, kas ir saistītas ar drošiem kanāliem, datu aizsardzību un autentiskumu.

Lielākajā daļā dalībvalstu kompetentās iestādes parasti nosūta EIR pa e-pastu un pieņem pa e-pastu sūtītus EIR, ar noteikumu, ka tās var noteikt to autentiskumu (autentiskumu var garantēt, piemēram, ar elektronisko parakstu vai līdzvērtīgu verifikācijas veidu).

Dažas dalībvalstis precizēja, ka tās kā izpildiestādes pieņem pa e-pastu sūtītus EIR, ja vien nerodas šaubas vai problēmas saistībā ar autentiskumu. Tādos gadījumos tās lūdz izdevējiestādi nosūtīt EIR, izmantojot citus saskaņotus alternatīvus līdzekļus.

Tomēr dažas dalībvalstis uzstāj, ka tās vēlas saņemt EIR oriģinālu pa pastu, ja vien EIR netiek nosūtīts, izmantojot drošus kanālus, piemēram, *Eurojust* kanālus. Steidzamos gadījumos ir iespējams sākt EIR izpildi pirms tā saņemšanas pa pastu, pamatojoties uz elektroniski nosūtītu kopiju. Šajā sakarā dažas izvērtēšanas grupas mudināja dalībvalstis pieņemt ne tikai pa pastu nosūtītus EIR, bet arī tos, kas nosūtīti elektroniski, ja vien tie atbilst Direktīvas 7. pantam.

Vairāku dalībvalstu kompetentās izdevējiestādes ziņoja, ka tās joprojām nosūta EIR oriģinālus pa pastu / ar kurjeru pat tad, ja tie vispirms tika nosūtīti elektroniski. Dažas dalībvalstis šajā ziņā ir īpaši stingras un nenosūta EIR pa e-pastu tādēļ, ka trūkst drošu kanālu, un datu aizsardzības apsvērumu dēļ.

[10] Saskaņā ar Digitalizācijas regulas 26. panta 3. punktu.

Būtu jāpiebilst arī tas, ka dažādu dalībvalstu kompetentās iestādes nav vienīgās, kuras izmanto dažādas pieejas attiecībā uz nosūtīšanu; pat vienas un tās pašas dalībvalsts praktiķiem dažkārt ir atšķirīgi viedokļi par to, kā EIR būtu jānosūta un jāsaņem. Vienā dalībvalstī apmeklējuma uz vietas laikā lielākā daļa praktiķu uzskatīja, ka pietiek EIR nosūtīt pa e-pastu, savukārt citi praktiķi pauda viedokli, ka EIR būtu jānosūta elektroniski tikai tad, ja tas tiek darīts ar *Eurojust* starpniecību.

Sagaidāms, ka visas ar EIR drošu nosūtīšanu saistītās problēmas tiks atrisinātas pēc tam, kad pilnībā tiks īstenota decentralizētā IT sistēma, pamatojoties uz vienotu tiesisko regulējumu, kas izveidots ar Digitalizācijas regulu [11]. No 2028. gada 17. janvāra pārrobežu saziņa saskaņā ar Direktīvu parasti notiks, izmantojot tādu decentralizētu IT sistēmu. Dalībvalstis var izvēlēties izstrādāt vai pielāgot savas valsts IT sistēmas, lai pieslēgtos decentralizētajai IT sistēmai, vai arī izmantot references īstenošanas programmatūru, ko minētajos nolūkos izstrādās Komisija. Ņemot vērā ieguvumus, ko var sniegt droši saziņas līdzekļi, dalībvalstīm tika ieteikts līdz brīdim, kad saskaņā ar Digitalizācijas regulu sāks darboties decentralizētā EIR IT sistēma, izmantot *e-EDES*, proti, sistēmu, ko Komisija izstrādāja, lai atbalstītu informācijas apmaiņu saskaņā ar Direktīvu. Paredzams, ka *e-EDES*, ko pašlaik izmanto kā brīvprātīgu rīku, saskaņā ar Digitalizācijas regulu kļūs par references īstenošanas programmatūru.

Pašlaik *e-EDES* izmantošana ir brīvprātīga: ne visas dalībvalstis ir iesaistījušās izmēģinājuma projektā un ne visas to dalībvalstu iestādes, kuras ir iesaistījušās izmēģinājuma projektā, ir savienotas. Izvērtēšanas grupa uzslavēja tās dalībvalstis, kuras jau piedalās *e-EDES* izmēģinājuma projektā, un arī mudināja tās pieslēgt sistēmai visas kompetentās iestādes, kas dažās dalībvalstīs, šķiet, ir diezgan sarežģīti, jo trūkst piemērotas digitālās infrastruktūras.

Praktiķi, kas izmanto *e-EDES*, norādīja uz dažām grūtībām, ar kurām viņi ir saskārušies, un sistēmas iezīmēm, ko varētu uzlabot (piemēram, kā problemātisks tika minēts pienākums aizpildīt EIR veidlapu tieši *e-EDES* sistēmā; praktiķi arī pieminēja, ka *e-EDES* neņem vērā vajadzību glabāt EIR valstu tiesu datubāzēs). Tāpēc izvērtēšanas grupas aicināja Komisiju apsvērt sistēmas uzlabošanu, risinot šajā izvērtējumu kārtā apzinātās problēmas un ierosinājumus.

---

[11] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/2844 (2023. gada 13. decembris) par tiesu iestāžu sadarbības un tiesu iestāžu pieejamības digitalizāciju pārrobežu civillietās, komerclietās un krimināllietās un ar ko groza dažus tiesību aktus tiesu iestāžu sadarbības jomā.

6.3. Tieša saziņa

Lielākajā daļā gadījumu saziņa pēc EIR nosūtīšanas notiek tieši starp izdevējiestādi un izpildiestādi, visbiežāk pa e-pastu vai tālruni. Dažos ziņojumos izvērtēšanas grupas uzslavēja attiecīgo dalībvalstu kompetentās iestādes par to, ka EIR izpildes laikā tās vienmēr ir centušās izveidot tiešus kontaktus, lai kliedētu jebkādas šaubas vai novērstu iespējamās problēmas. Tika arī ierosināts, ka dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai EIR minētajai(-ajām) kontaktpersonai(-ām) būtu pietiekams angļu sarunvalodas līmenis, lai nodrošinātu efektīvu tiešo saziņu (sk. arī 14. nodaļu).

Saziņu ar *Eurojust*, Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla vai centrālās iestādes starpniecību vai ar to palīdzību izveido, ja rodas saziņas problēmas, kavēšanās, lietas ir sarežģītas vai steidzamas, vai ir īpaši vajadzīga koordinācija (piemēram, EIR attiecas uz vairākiem izmeklēšanas pasākumiem vai izmeklēšanas pasākumi jāveic dažādās dalībvalstīs). Šajā izvērtējumu kārtā praktiķi bieži uzsvēra *Eurojust* un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla pievienoto vērtību saziņas un koordinācijas veicināšanā, jo īpaši sarežģītās un/vai daudzpusējās lietās.

6.4. Pienākums informēt – B pielikums

Direktīvas 16. panta 1. punkts uzliek izpildvalstij pienākumu apstiprināt EIR saņemšanu nedēļas laikā pēc tā saņemšanas, aizpildot un nosūtot B pielikumā iekļauto veidlapu. B pielikuma mērķis ir informēt izdevējvalsti, ka EIR ir pienācīgi saņemts; tas ir būtisks elements, lai izveidotu tiešu kontaktu starp izpildiestādi un izdevējiestādi.

Lielākā daļa dalībvalstu uzskata, ka B pielikums atbilst paredzētajam mērķim, lai gan dažos ziņojumos bija iekļauti ierosinājumi izmaiņām, piemēram, noteikt, ka e-pasta adreses norādīšana ir obligāta, vai svītrot nepieciešamību parakstīt veidlapu. Tā kā veidlapā ir lauks, kas paredzēts jebkādas tādas papildu informācijas norādīšanai, kuru izdevējiestāde uzskata par noderīgu, lai panāktu sadarbības procedūras sekmīgu iznākumu, tiek uzskatīts, ka šo lauku varētu izmantot, lai brīdinātu izdevējiestādi par A pielikumā iekļautās veidlapas nepilnīgu vai nepareizu aizpildīšanu, lūdzot izdevējiestādi veikt visus vajadzīgos vai atbilstīgos papildinājumus un/vai labojumus.

Dažas dalībvalstis apgalvoja, ka izpildvalsts aizpildītā kontaktinformācija bieži vien ir nepilnīga vai nepareiza. Ziņojumos arī minēts, ka daži praktiķi ir izvēlējušies apstiprināt saņemšanu, izmantojot citus līdzekļus, nevis B pielikumā iekļauto veidlapu, piemēram, vienkārši nosūtot e-pastu.

Lai gan daži praktiķi atzina, ka dažkārt viņi darba slodzes vai citu faktoru dēļ aizmirsa nosūtīt B pielikumu, galvenais (ironiskais) secinājums par šo tematu ir tāds, ka, šķiet, B pielikums vienmēr tiek nosūtīts, bet nekad netiek saņemts. Vairāku dalībvalstu izdevējiestādes ziņoja, ka tām bieži bija jānosūta atgādinājumi izpildvalstij, jo tās nebija saņēmušas B pielikumu.

Ņemot vērā B pielikuma svarīgo lomu tiešas saziņas izveidē, daudzos ziņojumos visas dalībvalstis tika aicinātas sistemātiski nosūtīt B pielikumu un sniegt pilnīgu un pareizu kontaktinformāciju izdevējvalstij.

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka informācija Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla Tiesu atlantā ir pareiza, pilnīga un atjaunināta, lai atvieglotu kompetentās izpildiestādes noteikšanu un nodrošinātu tiešu saziņu starp izdevējiestādi un izpildiestādi.***

- ***Dalībvalstu kompetentās iestādes tiek mudinātas, ja iespējams, EIR nosūtīt elektroniski un pieņemt elektroniski nosūtītus EIR, ar noteikumu, ka ir izpildīti Direktīvas 7. panta nosacījumi.***

- ***Līdz brīdim, kad saskaņā ar Digitalizācijas regulu sāks darboties decentralizētā EIR IT sistēma un kad Digitalizācijas regulas nolūkos dalībvalstis izmantos references īstenošanas programmatūru, minētajām dalībvalstīm tiek ieteikts paātrināt* e-EDES *izmēģinājuma projekta īstenošanu un pievienot visas kompetentās iestādes šai sistēmai, lai nodrošinātu, ka EIR, saistītie ziņojumi un pierādījumi tiek nosūtīti ātrā un drošā veidā.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm, kā arī attiecīgā gadījumā centrālajām iestādēm būtu sistemātiski jānosūta B pielikums. Turklāt tām B pielikumā būtu jāiekļauj pareiza un pilnīga kontaktinformācija un vienmēr būtu jāiekļauj e-pasta adrese.***

PUBLIC

7. NEPIECIEŠAMĪBA, SAMĒRĪGUMS UN CITĀDA VEIDA IZMEKLĒŠANAS PASĀKUMU IZMANTOŠANA

Saskaņā ar Direktīvas 6. panta 1. punktu izdevējiestāde EIR var izdot tikai tad, ja tā izdošana ir vajadzīga un samērīga ar tiesvedības nolūku un ja izmeklēšanas pasākumu(-us) tādos pašos apstākļos būtu iespējams norīkot līdzīgā vietējā lietā. Direktīva ļauj izdevējiestādei izvērtēt to, vai šie apstākļi ir izpildīti (6. panta 2. punkts). Ja izpildiestādei ir iemesls uzskatīt, ka 1. punktā paredzētie nosacījumi nav izpildīti, tā var apspriesties ar izdevējiestādi, taču Direktīva ļauj izdevējiestādei pēc šādas apspriešanās lemt par to, vai EIR būtu jāatsauc, kas nozīmē, ka to nevajadzētu uzskatīt par neizpildes iemeslu (6. panta 3. punkts).

Izvērtēšana ir parādījusi, ka lielākā daļa dalībvalstu, novērtējot EIR izdošanas nepieciešamību un samērīgumu, vairāk vai mazāk piemēro vienus un tos pašus kritērijus. Šajā novērtējumā vissvarīgākie elementi parasti ir nodarījuma smagums, tas, cik lielu iejaukšanos paredz pasākums, un tas, vai pierādījumus var iegūt ar citiem līdzekļiem, kā arī pierādījumu nozīme izmeklēšanā. Dažās dalībvalstīs tiek piemērots likumības princips, un tas var ietekmēt EIR izdošanas nepieciešamību un samērīgumu. Tādām dalībvalstīm parasti ir izņēmumi attiecībā uz likumības principu, kas tām tomēr ļauj veikt pienācīgu novērtējumu.

Dalībvalstis, kurās ir sistēma, saskaņā ar kuru izmeklēšanas iestādei ir kompetence izdot EIR ar turpmāku apstiprināšanas procedūru, dažkārt saskaras ar gadījumiem, kad apstiprinātājai iestādei ir šaubas par to, vai ir ievēroti nepieciešamības un samērīguma principi. Tādos gadījumos apstiprinātāja iestāde var lemt neapstiprināt EIR, bet, pēc praktiķu domām, praksē tas notiek reti, jo iestādes parasti var vienoties par kopīgu turpmāko rīcību. Dažās dalībvalstīs ir centralizēta sistēma un visus izdodamos EIR nepieciešams nosūtīt ar specializēta biroja starpniecību, kas bieži vien ir daļa no prokuratūras. Ir novērots, ka specializēti praktiķi var konsultēt savus kolēģus par nepieciešamības un samērīguma jautājumiem, un izvērtētāji to bieži ir atzinīgi novērtējuši.

Lai gan izpildiestādes dažkārt saņem EIR ar, viņuprāt, apšaubāmu nepieciešamību un samērīgumu, izvērtēšana ir apliecinājusi, ka vairumā gadījumu tiek ievērota apspriešanās procedūra un izpildiestāde joprojām izpilda EIR, dažkārt pēc tam, kad ar izdevējiestādi ir panākta vienošanās par alternatīvu turpmāko rīcību. Tomēr dažkārt izpildiestādes ir arī atteikušās izpildīt EIR, tieši vai netieši pamatojoties uz savu samērīguma principa novērtējumu.

Turklāt Direktīvas 10. pants ļauj izpildiestādei izmantot citāda veida izmeklēšanas pasākumu gadījumos, kad izmeklēšanas pasākums izpildvalstī nepastāv, kad tas nebūtu pieejams līdzīgā vietējā lietā vai ja ar izpildiestādes izvēlēto izmeklēšanas pasākumu var sasniegt tādus pašus rezultātus, izmantojot līdzekļus, kas prasa mazāku iejaukšanos. Visos šajos gadījumos 10. panta 4. punkts izpildiestādei paredz pienākumu vispirms informēt izdevējiestādi, kura var nolemt attiecīgo EIR atsaukt vai papildināt.

Tomēr vairākos ziņojumos ir norādīts, ka izpildiestādes ne vienmēr informē izdevējiestādi, ja tās nolemj izmantot pasākumu, kas prasa mazāku iejaukšanos. Praktiķi paskaidroja, ka, viņuprāt, tas nav vajadzīgs, jo pasākums, kas prasa mazāku iejaukšanos, panāca tieši tādu pašu rezultātu kā lūgtais pasākums. Tomēr, kā norādīja izvērtētāji, šāda prakse varētu radīt neparedzētas sekas izdevējvalstī, un tāpēc izvērtēšanas grupas atkārtoti ieteica vienmēr informēt izdevējiestādi saskaņā ar 10. panta 4. punktu.

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm, ja tās izmanto citu izmeklēšanas pasākumu, vienmēr būtu jāinformē izdevējiestāde saskaņā ar Direktīvas 10. panta 4. punktu.***

PUBLIC

8. EIR ATZĪŠANA UN IZPILDE, FORMALITĀTES UN PIERĀDĪJUMU PIEŅEMAMĪBA

8.1. Atzīšana un izpilde atbilstoši savstarpējas atzīšanas principam

Saskaņā ar Direktīvas 9. panta 1. punktu izpildiestādei ir jāatzīst EIR, neprasot papildu formalitātes, un jānodrošina tā izpilde tieši tāpat kā tad, ja attiecīgo izmeklēšanas pasākumu būtu prasījusi izpildvalsts. Izvērtēšana ir parādījusi, ka lielākā daļa dalībvalstu nenošķir atzīšanu un izpildi un vienkārši pieņem lēmumu izpildīt EIR, neprasot papildu formalitātes, ja vien nepastāv neatzīšanas, neizpildes vai atlikšanas iemesli. Dažas dalībvalstis nošķir atzīšanu un izpildi, un tā rezultātā bieži vien tiek pieņemti divi oficiāli lēmumi. Dažos ziņojumos bija minēts, ka gadījumos, kad pastāv neatzīšanas vai neizpildes iemesli, būtu jāpieņem skaidrs lēmums, norādot attiecīgajai lietai piemērojamos iemeslus.

Apmeklējumu laikā bieži tika apspriesta pamatā esošā valsts tiesas nolēmuma nosūtīšana. Direktīvā nav paredzēts pienākums izdevējiestādei pievienot valsts tiesas nolēmumu EIR.

Patiešām, daudzi praktiķi uzsvēra, ka saskaņā ar savstarpējas uzticēšanās principu nebūtu jāprasa pamatā esošā tiesas nolēmuma nosūtīšana un pietiek A pielikumā norādīt vienkāršu atsauci uz to. Tomēr praksē, šķiet, dažas izpildvalstis pieprasa pamatā esošo tiesas nolēmumu un nosaka, ka EIR izpilde ir atkarīga no tā saņemšanas. Tas var izraisīt kavēšanos un apjukumu, jo īpaši gadījumos, kad tiesas nolēmuma nav. Vairākos ziņojumos izvērtēšanas grupas uzskatīja par nepieciešamu ieteikt izpildiestādēm nepieprasīt pamatā esošo tiesas nolēmumu kā EIR pielikumu, jo šādu pienākumu nevar izsecināt no Direktīvas. Dažos ziņojumos Komisija tika aicināta pievērsties šim jautājumam EIR rokasgrāmatā.

PUBLIC

Apmeklējumu laikā daudzas dalībvalstis norādīja, ka, saņemot rezultātus no izpildvalsts, bieži vien ir grūti noteikt, vai EIR ir izpildīts pilnībā vai daļēji, jo īpaši tāpēc, ka rezultāti ir izpildvalsts valodā un to izklāsts var aptvert daudzas lappuses. Bieži vien par izpildiestādēm ieteicamo paraugpraksi tika uzskatīts rezultātu nosūtīšanas laikā pievienot pavadvēstuli, kurā paskaidrots, vai EIR ir pilnībā vai daļēji izpildīts un – pēdējā gadījumā – kādi izmeklēšanas pasākumi vēl nav veikti. Atsaucoties uz Direktīvas 9. panta 6. punktā paredzēto apspriešanās procedūru, dalībvalstis tika arī uzslavētas par praksi nosūtīt daļējus rezultātus "nepārtraukti" atkarībā no lietas steidzamības un izdevējiestādes vajadzībām.

8.2. Formalitāšu ievērošana un pierādījumu pieņemamība

Kā noteikts Direktīvas 9. panta 2. punktā, izpildiestādēm ir jāievēro izdevējiestādes norādītās formalitātes, ja vien tās nav pretrunā izpildvalsts tiesību pamatprincipiem.

Saistībā ar šo jautājumu dalībvalstis apmeklējumu laikā izvirzīja vairākas problēmas. Attiecībā uz izdošanu tika aprakstīti vairāki būtisku formalitāšu neievērošanas gadījumi. Turpmāk ir norādīti daži no visbiežāk minētajiem piemēriem.

- Izpildvalsts neorganizēja tiesneša, aizstāvības advokāta vai liecinieku klātbūtni mājokļa kratīšanas vai tiesas sēdes laikā, neraugoties uz to, ka tādu pienākumu paredz izdevējvalsts tiesību akti.
- Izpildiestāde bez iepriekšējas apspriešanās mainīja nopratināmās personas (piemēram, liecinieka vai aizdomās turētā) statusu un tādējādi ar statusu saistītās procesuālās formalitātes, rezultātā nelabvēlīgi ietekmējot izmeklēšanu izdevējvalstī.
- Attiecīgajai personai netika izsniegti dokumenti, kuros minētas tiesības, vai oficiāls paziņojums par procesuālo statusu, neraugoties uz to, ka to paredz izdevējvalsts tiesību akti.
- Netika veikta nopratināšana ar zvērestu, lai gan tas bija būtiski attiecībā uz šādas nopratināšanas kā pierādījuma pieņemamību izdevējvalstī.

PUBLIC

Tam, ka netiek ievērotas prasītās formalitātes, ir bijušas tādas nevēlamas sekas kā vajadzība nosūtīt citu EIR prasītā pasākuma atkārtošanai, vai vēl bēdīgāki rezultāti, piemēram, pierādījumu nepieņemamība, vai vēl sliktāk – visas izmeklēšanas sabrukums.

Kā minējuši vairāki praktiķi un vērtētāji, dažas iestādes "tiesību pamatprincipus" interpretē ļoti plaši, noraidot noteiktas formalitātes tikai tāpēc, ka tādas nepastāv pašu tiesību aktos. Uzskata, ka tas ir problemātiski un neatbilst direktīvai.

No izpildes viedokļa praktiķi dažas formalitātes raksturoja kā apgrūtinošas un neērtas. Dažas dalībvalstis apšauba, kāda jēga ir izsniegt dokumentu par personu, ja tās nav kompetentas atbildēt uz jautājumiem, kādi tām varētu rasties. Turklāt dalībvalstis argumentēja, ka dažkārt ir ļoti grūti saprast formalitātes, ko izdevējvalsts ir prasījusi. Piemērojamās procesuālās tiesības dažādās dalībvalstīs var atšķirties pilnībā, un gari, sarežģīti vai dažkārt nepietiekami paskaidrojumi lietas sarežģī vēl vairāk.

Daudzos ziņojumos ir uzsvērts, cik svarīgi ir ievērot prasītās formalitātes, jo tās ir izšķirošas, lai pierādījumi izdevējvalstī būtu pieņemami. Tāpēc dalībvalstis tiek atkārtoti aicinātas, cik vien iespējams, ievērot prasītās formalitātes un šauri interpretēt jēdzienu "tiesību pamatprincipi". Tajā pašā laikā tika izteikts viedoklis, ka ir lietderīgi ieteikt, lai izdevējiestādes A pielikuma I iedaļā skaidri aprakstītu pieprasītās formalitātes un to nozīmi, paturot prātā, ka lasītājs, iespējams, nepārzina attiecīgās dalībvalsts kriminālprocesa tiesības.

Izņemot problēmas, kas konstatētas saistībā ar formalitātēm, šajā izvērtējumā nav identificētas citas būtiskas grūtības ar pierādījumu pieņemamību EIR kontekstā.

8.3. Termiņi un steidzamība

Vairāki praktiķi uzskata, ka direktīvas 12. pantā paredzētie termiņi salīdzinājumā ar STP režīmu ir ievērojami paātrinājuši pārrobežu sadarbību. Praktiķi vairākās dalībvalstīs ir pieredzējuši izmaiņas "domāšanas veidā", un arvien lielākā *Eurojust* un ETST kontaktpunktu iesaistīšanās ir palīdzējusi uzlabot termiņu ievērošanu.

PUBLIC

Tomēr tika konstatētas vairākas problēmas. Praktiķi norādīja, ka dažas dalībvalstis parasti ievēro termiņus, savukārt citas, šķiet, bieži nokavē direktīvā noteiktos termiņus. Turklāt daudzas izdevējiestādes uzskatīja, ka kavēšanās gadījumā tās reti tika informētas par iemesliem un ka izpildiestāde bieži neatbildēja uz atgādinājumiem vai lūgumiem atjaunināt statusu. Vairākos ziņojumos tika izteikts viedoklis, ka izpildiestādēm būtu jāievēro termiņi un kavējuma gadījumā būtu jāinformē izdevējiestāde, norādot iemeslus. Šķiet, ka praktiski reti tiek piemēroti direktīvas 15. pantā paredzētie atlikšanas iemesli.

Raugoties no izpildes viedokļa, dalībvalstis minēja, ka termiņi dažkārt tiek pārsniegti pieprasītā(-o) pasākuma(-u) sarežģītības, neizskatīto lietu un resursu trūkuma dēļ vai tādēļ, ka izdevējvalstij ir bijusi vajadzīga papildu informācija.

Izdevēja valsts A pielikuma B iedaļā var ielikt atzīmi lodziņā, kas norāda uz steidzamību. Apmeklējumu laikā visas dalībvalstis minēja līdzīgus kritērijus, kas EIR marķē kā steidzamu: tiesas procesa dienas tuvošanās, termiņi saistībā ar aizdomās turamā apcietinājumu, risks, ka zudīs pierādījumi utt. No otras puses, šķiet, ka praktiķi visā Eiropā saskaras ar vienām un tām pašām problēmām, kad izpilda EIR, kas ir marķēts kā steidzams. Viņi minēja, ka pat tad, kad ir atzīmēts lodziņš "steidzams", bieži vien nav izskaidrota steidzamība un nekur nav atrodama tāda svarīga informācija kā tiesas procesa datums vai vēlamais izpildes termiņš. Šādos gadījumos izvērtēšanas grupas ieteica, lai visas dalībvalstis, marķējot EIR kā "steidzamu", sniegtu attiecīgo informāciju, kas pamato minēt steidzamību. Vienlaikus dalībvalstīm tiek ieteikts marķējumu "steidzams" izmantot prātīgi, lai tas nezaudētu savu nozīmi.

Turklāt dažos ziņojumos bija minēts: ja valstu locekļiem tiktu piešķirtas pilnvaras, kas paredzētas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1727 (2018. gada 14. novembris) par Eiropas Savienības Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) 8. panta 3. punkta b) apakšpunktā un 4. punkta 8. apakšpunktā, tas ievērojami atvieglotu steidzamu lietu risināšanu.

PUBLIC

8.4. Izdevumi

Direktīvas 21. pantā ir noteikts, ka izmaksas, kas EIR izpildē rodas izpildvalsts teritorijā, būtu jāsedz vienīgi minētajai valstij. Tomēr likumdevējs ir ņēmis vērā to, ka EIR izpilde var izpildvalstij radīt ārkārtīgi lielas izmaksas. Šādās situācijās izpildiestāde var apspriesties ar izdevējiestādi par to, vai un kā varētu sadalīt izmaksas un vai EIR būtu jāgroza. Kā uzsvērts 23. apsvērumā, ārkārtīgi lielas izmaksas nedrīkstētu būt par papildiemeslu atteikumam, un nevajadzētu tās ļaunprātīgi izmantot, lai aizkavētu vai kavētu EIR izpildi. Faktiski, ja vienošanos nevar panākt, direktīva izdevējiestādes ziņā atstāj lēmumu atsaukt EIR (vai tā daļu) vai segt izmaksas, kas tiek uzskatītas par ārkārtīgi lielām.

Lielākā daļa dalībvalstu praksē nav saskārušās ar lielām grūtībām saistībā ar ārkārtīgi lielām izmaksām. Dažu apmeklējumu laikā tika doti piemēri, kad bija vajadzīgas konsultācijas, lai risinātu tādus ar izmaksām saistītus jautājumus kā pieprasījums pēc liela datu apjoma, sarežģīti ekspertu ziņojumi vai ilgs sarunu noklausīšanās laiks. Kopumā šos gadījumus atrisināja, izpildiestādei apspriežoties ar izdevējiestādi. Turklāt vairākos ziņojumos tika uzsvērts, ka obligātās aizstāvības izmaksas nebūtu jāuzskata par īpaši lielām. Dažas dalībvalstis apgalvoja, ka ir grūti definēt terminu "ārkārtīgi lielas izmaksas", un pauda viedokli, ka šajā jautājumā noderīgas varētu būt ES līmeņa pamatnostādnes.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm tiek ieteikts atturēties prasīt, lai izdevējvalsts EIR pielikumā pārsūtītu tā pamatā esošo valsts tiesas nolēmumu.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādes, kad tās nosūta rezultātus izdevējvalstij, tiek mudinātas pievienot pavadvēstuli, kurā norādīts, vai EIR ir izpildīts pilnībā vai daļēji. Daļējas izpildes gadījumā un atsaucoties uz Direktīvas 9. panta 6. punktā paredzēto apspriešanās procedūru, dalībvalstu izpildiestādes tiek mudinātas apspriesties ar izdevējvalsti par rezultātu nosūtīšanu "nepārtraukti" atkarībā no lietas steidzamības un izdevējiestādes vajadzībām.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm būtu jānodrošina, lai prasītās formalitātes pēc iespējas tiktu ievērotas un atteiktas tikai tad, kad tās ir pretrunā "tiesību pamatprincipiem", un interpretēt pēdējo minēto jēdzienu šauri, proti tā, ka prasītās formalitātes nebūtu jāatsaka tikai tāpēc vien, ka tādu nav attiecīgās pašu valsts tiesību aktos. Tajā pašā laikā dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts I iedaļā skaidri aprakstītu prasītās formalitātes un to nozīmi.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm tiek ieteikts ievērot direktīvā noteiktos EIR atzīšanas un izpildes termiņus un kavēšanās gadījumā, cik vien iespējams drīz, informēt izdevējvalsti, norādot iemeslus.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts, kad tās EIR marķē ar "steidzams", sniegt visu attiecīgo informāciju, lai pamatotu steidzamību. Vienlaikus tām tiek ieteikts marķējumu "steidzams" izmantot prātīgi, lai nodrošinātu, ka tas nezaudē savu nozīmi.***

PUBLIC

9. SPECIALITĀTES PRINCIPS

9.1. Izdevējvalsts īstenota pierādījumu izmantošana citā tiesvedībā

Atšķirībā no citiem tiesiskajiem regulējumiem direktīvā nav vispārēja noteikuma par specialitātes principu, un vienīgais izņēmums ir noteikums par pārsūtīšanu uz laiku (direktīvas 22. panta 8. punkts). Tas, ka nav vispārēja noteikuma, liek domāt, ka specialitātes princips nav piemērojams direktīvas kontekstā. Tomēr izvērtējums ir skaidri parādījis, ka dalībvalstīm ir atšķirīgi viedokļi par specialitātes principa piemērošanu EIR kontekstā, un pat praktiķi vienā un tajā pašā dalībvalstī varētu nebūt vienisprātis par to, vai un kādā mērā specialitātes princips ir piemērojams.

No vienas puses, daudzas dalībvalstis uzskata, ka specialitātes princips ir piemērojams EIR kontekstā, tomēr – ar atšķirīgu pamatojumu. Dažas dalībvalstis uzskata, ka specialitātes princips ir nostiprināts Direktīvas par konfidencialitāti 19. panta 3. punktā un ka specialitātes princips ir konfidencialitātes veids. Dažas citas dalībvalstis savos tiesību aktos balstās uz specialitātes principu, savukārt citas uzskata, ka tas ir vispārējs starptautiskās tiesu iestāžu sadarbības princips un attiecas uz visiem instrumentiem krimināllietās īstenotas sadarbības jomā. Tie, kas ir stingri pārliecināti par specialitātes principu, atsaucas uz nepieciešamības un proporcionalitātes principiem, lai parādītu, ka ir jāpiemēro specialitātes princips; citādi pierādījumus varētu izmantot tādos gadījumos, kad nav ne nepieciešams, ne samērīgi izdot EIR.

Raugoties no izdošanas viedokļa, lielākā daļa izdevējiestāžu šajās dalībvalstīs lūgs izpildvalsts piekrišanu, ja tās izpildiestāžu sniegtos pierādījumus vēlas izmantot citos procesos. Raugoties no izpildes viedokļa, dažas iestādes šajās dalībvalstīs skaidri norādīs, ka nosūtāmos pierādījumus var izmantot tikai tiem mērķiem, kuriem tie tika prasīti. Citas šos nosacījumus nenorāda, bet vienkārši pieņem, ka pierādījumi netiks izmantoti nekādiem citiem mērķiem. Dalībvalstīs atšķiras veids, kādā būtu vērtējams lūgums piekrist. Parasti izvērtē, vai tad, ja lūgums piekrist būtu bijis atsevišķs EIR, minētais EIR tiktu izpildīts.

No otras puses, grupa dalībvalstu uzskata, ka specialitātes princips nav piemērojams EIR kontekstā. Dažas no minētajām dalībvalstīm, kad tām ir jāizmanto pierādījumi, ko tās ir saņēmušas kā izdevējvalstis, piemēro *Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu krimināls odus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI*. Viņuprāt šī direktīva nodrošina brīvu datu plūsmu, tādējādi ļaujot izmantot pierādījumus citos procesos, ja vien tiek ievēroti datu aizsardzības principi un izpildvalsts nav skaidri norādījusi, ka pierādījumus var izmantot tikai nolūkiem, kas ir izklāstīti EIR.

Ņemot vērā šos atšķirīgos viedokļus, lielākajā daļā ziņojumu par valstīm ir secināts, ka šajā jautājumā ir svarīgi un nepieciešami panākt skaidrību, tāpēc Komisija ir bieži tikusi aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai precizētu, vai EIR kontekstā ir piemērojams specialitātes princips.

9.2. Jaunas kriminālizmeklēšanas sākšana pēc EIR izpildes

Vairākas dalībvalstis ir norādījušas, ka, ja EIR izpildes laikā tiek iegūta informācija par to, ka minētās dalībvalsts teritorijā ir izdarīts vēl cits noziegums, proti, ne tas, kura dēļ tika izdots EIR (nejauša atklāšana), tās sāks valsts iekšējo izmeklēšanu. Dažām no tām ir noteikts tāds pienākums, jo tām ir saistošs likumības princips. Tomēr ne visas dalībvalstis informē izdevējvalsti, ja, pamatojoties uz EIR, ir sākta izmeklēšana valsts iekšienē.

Koordinācijas labad un lai novērstu iespējamu kaitējumu izdevējvalsts izmeklēšanai, vairākos ziņojumos tiek ieteikts, lai visas izpildiestādes informētu izdevējiestādi, ja tiek sākta tiesvedība valsts iekšienē pēc tam, kad ir saņemts EIR, vai pamatojoties uz pierādījumiem, kas savākti saistībā ar EIR, gadījumos, kad valsts iekšējā lieta ir saistīta ar to lietu, par kuru bija izdots EIR.

IETEIKUMI

- ***Komisija tiek aicināta precizēt, vai specialitātes princips ir piemērojams EIR kontekstā, vajadzības gadījumā, iesniedzot tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu.***

- ***Koordinācijas labad un lai novērstu iespējamu kaitējumu izdevējvalsts izmeklēšanai, vairākos ziņojumos tiek ieteikts, lai dalībvalstu izpildiestādes informētu izdevējvalsti, ja tiek sākta valsts iekšējā tiesvedība pēc tam, kad ir izpildīts EIR gadījumos, kad valsts iekšējā lieta ir saistīta ar to lietu, par kuru bija izdots EIR.***

PUBLIC

10.NEATZĪŠANAS VAI NEPILDĪŠANAS IEMESLI

10.1. Vispārīgi

Direktīvas 11. pantā ir uzskaitīti neatzīšanas vai nepildīšanas iemesli, kas ir piemērojami visiem izmeklēšanas pasākumiem, savukārt ar citiem direktīvas noteikumiem tiek reglamentēti papildu neatzīšanas vai nepildīšanas iemesli attiecībā uz konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem.

Praktiķi no visām dalībvalstīm ziņoja par dažiem gadījumiem, kad tie neatzīšanas vai nepildīšanas iemeslus bija izmantojuši vai nu kā izdevējiestāde, vai kā izpildiestāde. To apstiprināja arī statistikas dati par nelielo nepildīšanas gadījumu skaitu, tomēr tie attiecās tikai uz tām dalībvalstīm, par kurām šāda statistika bija pieejama.

Visbiežāk EIR netika pildīts faktisku iemeslu dēļ (piemēram, nopratināmā persona vairs nedzīvo izpildvalstī vai viņu nevar vairs atrast), un tas nebija saistīts ne ar kādu no 11. pantā paredzētajiem neatzīšanas vai nepildīšanas iemesliem, nedz arī ar kādu papildu neatzīšanas vai nepildīšanas iemeslu, kas ir specifisks konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem.

Praktiķi ziņoja arī par gadījumiem, kad saņemtais EIR bija pārāk nepilnīgs vai neprecīzs, lai to varētu izpildīt (piemēram, netika sniegta pietiekama informācija, lai identificētu personu, kuru skar pasākums, vai nebija skaidrs, kurš izmeklēšanas pasākums būtu jāveic), un pat pēc izpildiestāžu pieprasījuma netika sniegta papildu informācija, tādējādi galu galā EIR netika izpildīts. Attiecībā uz minēto izvērtēšanas grupas dažos ziņojumos uzsvēra, ka tādu EIR satura nepilnību dēļ kā nepietiekama informācija, tulkošanas kļūdas vai formāli trūkumi (piemēram, paraksta trūkums) nebūtu automātiski jāatsaka EIR izpilde, bet drīzāk jāapspriežas ar izdevējiestādēm (sk. arī 5. nodaļu).

Novērtējuma ziņojumos par atsevišķām dalībvalstīm ir atrodama interesanta (dažkārt neparastu) nepildīšanas gadījumu izlase, ko praktiķi aprakstījuši gan no izdevējiestāžu, gan no izpildiestāžu viedokļa. Attiecībā uz dažiem no šiem gadījumiem izvērtēšanas grupas izteica iebildumus par atteikuma saderību ar direktīvas noteikumiem.

PUBLIC

Šķiet, ka direktīvā (īpaši tās 10. panta 4. punktā un 11. panta 4. punktā) paredzētie apspriešanās mehānismi tiek regulāri ievēroti. Izpildiestāde, pirms tā pieņem lēmumu neatzīt vai nepildīt EIR, parasti apspriežas ar izdevējiestādi un attiecīgā gadījumā pieprasa papildu informāciju, lai turpinātu izvērtēt, vai pastāv atteikuma iemesli.

Tomēr dažas izdevējiestādes ir ziņojušas par gadījumiem, kad tām par atteikumu tika paziņots, iepriekš neapspriežoties. Turklāt dažkārt EIR tika atsūtīts atpakaļ bez jebkāda oficiāli pamatota lēmuma, un par nepildīšanas iemesliem tika paziņots tikai vēlākā sarakstē. Šajā sakarībā tika norādīts, ka nepildīšanas gadījumos nepildīšanas iemesli un juridiskais pamats būtu nekavējoties jāpaziņo izdevējiestādei.

Izvērtēšanas laikā bieži tika uzsvērts, cik svarīga ir iepriekšēja apspriešanās. Daudzu praktiķu pieredze liecina, ka tad, kad rodas jautājumi par iespējamiem atteikuma iemesliem, tieša apspriešanās bieži vien dod izpildiestādei iespēju vēlreiz izvērtēt, vai ir piemērojami sākotnēji izvirzītie nepildīšanas iemesli (piemēram, kad iegūst vairāk informācijas par kriminālizmeklēšanu un pienācīgi novērtē, vai līdzīgā valsts iekšējā lietā pieprasītais pasākums būtu atļauts). Izvērtēšanas grupas dažos ziņojumos slavēja dalībvalstu izpildiestādes par apspriešanās mehānisma īstenošanu visos iespējama atteikuma gadījumos. Vienā no ziņojumiem bija ierosināts paplašināt 11. panta 4. punktā noteikto obligātās apspriešanās procedūras darbības jomu, attiecinot to arī uz vēl citiem nepildīšanas iemesliem [12].

Šajā izvērtējumu kārtā bieži tika izskatīts jautājums, vai direktīvas noteikumi par neatzīšanas vai nepildīšanas iemesliem ir pareizi transponēti.

Tomēr, lai gan direktīvā visi neatzīšanas vai nepildīšanas iemesli ir fakultatīvi, vairākas dalībvalstis, transponējot direktīvu savos tiesību aktos, visus vai dažus no tiem ir noteikušas par obligātiem.

---

[12] Direktīvas 11. panta 4. punktā obligāta apspriešanās ir paredzēta tikai 11. panta 1. punkta a), b), d), e) un f) apakšpunktā minētajos neatzīšanas/nepildīšanas gadījumos.

Izvērtēšanas grupas rūpīgi izskatīja dalībvalstu iestāžu norādītos iemeslus attiecībā uz iespēju noteikt obligātus neatzīšanas vai nepildīšanas iemeslus. Dažu dalībvalstu iestādes uzskata, ka fakultatīvi iemesli neatbilstu to attiecīgajam valsts tiesiskajam regulējumam vai juridiskajai tradīcijai vai ka likumdevējam tādēļ vajadzētu noteikt sīki izstrādātus kritērijus, lai izmantotu tiesu iestāžu rīcības brīvību. Kā viens no obligātu nepildīšanas iemeslu cēloņiem tika minēta arī juridiskā noteiktība. Turklāt daži praktiķi uzskata, ka daži no direktīvas 11. pantā uzskaitītajiem nepildīšanas iemesliem ir šādi: tad, kad tiek konstatēts, ka viens no tiem ir piemērojams, izpilde vairs nav iespējama (piemēram, pamattiesību pārkāpums), un praktiski nekas nemainītos, ja transponējošā tiesību aktā būtu atšķirīgs formulējums ("var" darāmās kārtas tagadnes vietā).

Turklāt dažas dalībvalstis savos transponēšanas tiesību aktos ir ieviesušas tādus papildu neatzīšanas un nepildīšanas iemeslus, kādu nav direktīvā.

Lai gan nešķiet, ka nepareiza direktīvas transponēšana praktiski būtu radījusi sistēmiskas problēmas, kā par to liecina nelielais atteikumu skaits, šī izvērtējumu kārta parādīja, ka dažas dalībvalstis, visus neatzīšanas vai nepildīšanas iemeslus nosakot par obligātiem, liedz (vai varētu liegt) kompetentajām iestādēm izpildīt EIR, kas citādi, iespējams, tiktu izpildīti.

Apmeklējumos uz vietas tika doti daži piemēri, kuros *inter alia* atsaucās uz to, ka aizturētā persona nepiekrita, jo dažu dalībvalstu tiesību aktos piekrišana bija transponēta kā obligāts iemesls tādu EIR nepildīšanai, kuri ir izdoti, lai pārvestu uz laiku, vai uz to, ka aizdomās turētais/apsūdzētais nepiekrīt attiecībā uz EIR, kas izdots, lai veiktu nopratināšanu videokonferences veidā.

Tāpēc vairākos ziņojumos izvērtēšanas grupas attiecīgajām dalībvalstīm ieteica apsvērt iespēju saskaņot savus transponēšanas tiesību aktus ar direktīvu un visus neatzīšanas vai pildīšanas iemeslus noteikt par fakultatīviem, kā arī samazināt neatzīšanas vai nepildīšanas iemeslus līdz tiem, kas ir paredzēti direktīvā. Tika uzsvērts, ka savstarpējas uzticēšanās un atzīšanas garā EIR izpildei vajadzētu būt noteikumam pēc noklusējuma un ka atteikumam vajadzētu būt stingri interpretējamam izņēmumam.

PUBLIC

10.2. Abpusēja sodāmība

Pat ja nav vispārēju statistikas datu, šķiet, ka visbiežāk sastopamais EIR nepildīšanas iemesls ir tas, ka nepastāv abpusēja sodāmība, kas paredzēta direktīvas 11. panta 1. punkta g) apakšpunktā. Šo atteikuma iemeslu nepiemēro izmeklēšanas pasākumiem, kas minēti 10. panta 2. punktā (pasākumi, kas nav piespiedu pasākumi), un gadījumos, kad EIR attiecas uz kādu no D pielikumā uzskaitītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas ir atbrīvoti no abpusējās sodāmības pārbaudes, ja izdevējvalstī par nodarījumu ir paredzēts brīvības atņemšanas sods vai tāds ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, kura maksimālais ilgums ir vismaz trīs gadi.

Izvērtēšanā dotie piemēri *inter alia* attiecās uz satiksmes pārkāpumiem, uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu pārkāpumiem un nodokļu pārkāpumiem.

Kopumā praktiķi, ne kā izdevējiestādes, nedz kā izpildiestādes, nav saskārušies ar būtiskām problēmām saistībā ar abpusēju sodāmību EIR kontekstā. Tomēr vairāku dalībvalstu tiesu iestādes uzsvēra, ka ir būtiski skaidri aprakstīt noziedzīgo nodarījumu, lai izpildiestāde varētu novērtēt, vai darbība ir noziedzīgs nodarījums saskaņā ar izpildvalsts tiesību aktiem.

Izņemot dažus gadījumus, praktiķiem nav gadījies, ka abpusējās sodāmības pārbaude būtu bijusi izmantota saistībā ar izmeklēšanas pasākumiem, kas ir uzskaitīti direktīvas 10. panta 2. punktā (pasākumi, kas nav piespiedu pasākumi).

Dažu dalībvalstu praktiķi norādīja nelielu skaitu gadījumu, kad abpusējās sodāmības pārbaude tika nepareizi piemērota attiecībā uz D pielikumā minētajām nodarījumu kategorijām. Šajā sakarībā izvērtēšanas grupas uzsvēra, ka saskaņā ar direktīvas 11. panta 1. punkta g) apakšpunktu izdevējiestādei ir jānorāda, vai nodarījums ietilpst kādā no D pielikumā uzskaitītajām kategorijām.

PUBLIC

10.3. *Ne bis in idem*

Saskaņā ar direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunktu EIR atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja EIR pildīšana būtu pretrunā *ne bis in idem* principam. Nav ziņots par būtiskām problēmām saistībā ar šā atteikuma iemesla piemērošanu.

Visām dalībvalstīm ir valsts sodāmības reģistrs. Vairākās dalībvalstīs ir centralizēta bijušo un vēl nepabeigto krimināllietu datubāze, kas izpildiestādei dotu iespēju pārbaudīt ne tikai iespējamos *ne bis in idem* principa pārkāpumus, bet arī saikni un saistību ar kādu notiekošu izmeklēšanu valsts iekšienē. Tomēr, pamatojoties uz izvērtējumu rezultātiem, šķiet, ka dažās dalībvalstīs izpildiestādes regulāri nepārbauda, vai pastāv iepriekšēji lēmumi, kas radītu *ne bis in idem* situāciju, kā arī nepārbauda, vai attiecībā uz to pašu nodarījumu un/vai pret to pašu personu notiek valsts izmeklēšana. Dažu dalībvalstu praktiķi norādīja, ka *ne bis in idem* princips būtu tāda aizdomās turētā/apsūdzētā arguments, no kura šāda jautājuma izvirzīšana ir gaidāma.

Tomēr dažos ziņojumos izvērtēšanas grupas uzskatīja, ka ir lietderīgi mudināt dalībvalstis izmantot savā rīcībā esošos līdzekļus, lai novērtētu, vai, iespējams, ir noticis *ne bis in idem* principa pārkāpums, un aicināja dalībvalstis, kurām nav valsts centrālās datubāzes par visām nepabeigtām un pabeigtām krimināllietām, izveidot šādu datubāzi.

10.4. Imunitāte vai privilēģijas

Saskaņā ar direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu var atteikt atzīt vai izpildīt EIR, ja izpildvalsts tiesību aktos ir paredzēta tāda imunitāte vai privilēģijas, kas EIR izpildi padara neiespējamu, vai pastāv tādi noteikumi par krimināltiesību noteikšanu un ierobežošanu saistībā ar preses brīvību un vārda brīvību citos plašsaziņas līdzekļos, kas EIR izpildi padara neiespējamu.

PUBLIC

Kā paskaidrots direktīvas 20. apsvērumā, Savienības tiesību aktos nav vienotas definīcijas par to, kas ir imunitāte vai privilēģijas; precīza šo terminu definīcija ir atstāta valsts tiesību aktu ziņā. Novērtējumi liecināja, ka pat vairāku dalībvalstu tiesību aktos nav noteikts vispārējs imunitātes vai privilēģiju jēdziens. Imunitāte un privilēģijas, kas paredzētas personām noteiktos amatos un profesijās, ir izklāstītas īpašos tiesību aktos.

Praktiķi no dalībvalstu vairākuma ne kā izdevējiestāde, ne kā izpildiestāde nav pieredzējuši nevienu gadījumu, kad šis atteikuma iemesls tiktu izmantots. Daži praktiķi minēja gadījumus, kad EIR tika izdots, lai meklētu advokātu birojus, tādējādi radot jautājumu par advokāta profesijas aizsardzību.

Īpašus jautājumus par šā atteikuma iemesla piemērošanu izvirzīja dalībvalsts, kurā atrodas dažu ES iestāžu mītnes vietas. Kompetentās izpildiestādes ziņoja par gadījumiem, kad EIR tika izdots, lai konfiscētu dokumentus no personas, kas strādā kā kādas ES iestādes ierēdnis, vai lai nopratinātu ES ierēdņus. Šādos gadījumos, kad radās iespējams jautājums par imunitāti un/vai privilēģijām un bija jāsazinās ar iestādi, kas ir kompetenta atcelt šo imunitāti/privilēģijas, izrādījās sarežģīti saņemt atbildi no attiecīgās ES iestādes. Izpildes iestādes nolēma nodot lietu izdevējvalstij saskaņā ar direktīvas 11. panta 5. punktu, kurā ir paredzēts: ja tiesības atcelt privilēģijas vai imunitāti ir starptautiskas organizācijas iestādei, tad izdevējvalstij ir jālūdz attiecīgajai iestādei īstenot šīs pilnvaras.

Izvērtēšanas grupa uzskatīja, ka ir lietderīgi ieteikt, lai visas ES iestādes katrai no dalībvalstu kompetentajām iestādēm izraudzītos vienu kontaktpunktu gadījumiem, kad EIR izpildei ir nepieciešama sadarbība no kādas ES iestādes puses, un aicināja ES iestādes nodrošināt, lai šādi pieprasījumi tiktu apstrādāti un attiecīgajai dalībvalstij tiktu sniegtas atbildes.

PUBLIC

10.5. Pamattiesības

Direktīva ir pirmais savstarpējās atzīšanas instruments, kurā ir skaidri paredzēts neatzīšanas/nepildīšanas iemesls saistībā ar iespējamiem pamattiesību pārkāpumiem. Saskaņā ar direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunktu EIR atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka izmeklēšanas pasākuma izpilde nebūtu saderīga ar izpildvalsts pienākumiem saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību (LES) 6. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu.

Interesanti, ka, pamatojoties uz novērtējumos izdarītajiem konstatējumiem, var teikt, ka šis nepildīšanas iemesls gandrīz nekad nav bijis piemērots praksē. Tika ziņots tikai par vienu gadījumu, kad tika atteikts pildīt EIR par pārvešanu uz laiku tāpēc, ka izdevējvalstī ir slikti apcietinājuma apstākļi.

Pamattiesību jautājums tika arī izskatīts lietās par tādu EIR izpildi, kas izdoti apsūdzētā nopratināšanai videokonferences veidā galvenā tiesas procesa laikā.

Tomēr, kā norādīts dažos ziņojumos, tie ir gadījumi, kad šķiet, ka izpildiestādes jauc Direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunktā minēto vispārējo "pamattiesību" iemeslu ar izpildvalsts tiesību sistēmas pamatprincipiem (direktīvas 24. panta 2. punkta b) apakšpunkts). Jautājumi par nopratināšanu videokonferences veidā ir sīkāk aplūkoti 12.3. nodaļā. Šeit pietiek norādīt, ka dažas dalībvalstis atsakās pildīt EIR, kas izdoti apsūdzētā nopratināšanai videokonferences veidā tiesas procesa stadijā, pat ja apsūdzētais dod savu piekrišanu. Šādos gadījumos izpildiestādes uzskata, ka EIR izpildes dēļ tiktu pārkāpts tiešuma princips un/vai citi to tiesību sistēmas pamatprincipi. Šajā kontekstā dažkārt tiek izvirzīts jautājums par apsūdzētā pamattiesību ievērošanu, lai paskaidrotu, kāpēc nopratināšana videokonferences veidā tiek uzskatīta par nesaderīgu ar izpildvalsts tiesību sistēmas pamatprincipiem.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai to transponējošajos tiesību aktos, ievērojot direktīvu, visi neatzīšanas/nepildīšanas iemesli būtu definēti kā fakultatīvi. Turklāt nebūtu jānosaka vēl citi neatzīšanas/nepildīšanas iemesli, bet tikai tie, kas paredzēti direktīvā.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm būtu jāievēro obligātas apspriešanās procedūra, kas noteikta direktīvas 11. panta 4. punktā. Gadījumos, kad dalībvalstu izpildiestādes apsver iespēju piemērot kādu no pārējiem direktīvā paredzētajiem neatzīšanas/nepildīšanas iemesliem, tās tiek mudinātas, pirms tās pieņem lēmumu neatzīt vai neizpildīt EIR, apspriesties ar izdevējiestādi un attiecīgā gadījumā pieprasīt papildinformāciju, lai pienācīgi novērtētu, vai pastāv neatzīšanas/nepildīšanas iemeslam vajadzīgie nosacījumi.***

PUBLIC

11.TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI

11.1. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi izdevējvalstī un izpildvalstī

Ievērojot direktīvas 14. panta 1. punktu, dalībvalstis nodrošina, lai tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir līdzvērtīgi tiem, kuri būtu pieejami līdzīgā valsts iekšējā lietā, būtu piemērojami izmeklēšanas pasākumiem, kas norādīti EIR. Materiālo EIR izdošanas pamatojumu var apstrīdēt tikai ar prasības celšanu izdevējvalstī, neskarot pamattiesību ievērošanas garantijas izpildvalstī.

Pamatojoties uz to, kas konstatēts šajā izvērtēšanas kārtā, kopumā dalībvalstis gan kā izdevējvalsts, gan kā izpildvalsts nodrošina, lai tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas pieejami līdzīgās lietās valsts iekšienē, būtu piemērojami arī izmeklēšanas pasākumiem, kas tiek pieprasīti un pildīti saistībā ar EIR.

Tikai dažas dalībvalstis, būdamas izpildvalstis, paredz īpašu tiesiskās aizsardzības līdzekli pret lēmumu, ar ko atzīst vai liek izpildīt EIR. Vairākumā dalībvalstu tas ir EIR izpildei veiktais izmeklēšanas pasākums, ko var apstrīdēt procesa puses un/vai persona, kuru skar pasākums. Saskaņā ar direktīvas 14. panta 2. punktu dalībvalstu transponēšanas tiesību aktos bieži vien ir skaidri noteikts, ka EIR izdošanas pamatā esošo materiālo pamatojumu var apstrīdēt tikai izdevējvalstī.

Tiesiskās aizsardzības līdzekļi dalībvalstīs atšķiras: ja izmeklēšanas pasākumu ir uzdevis prokurors, daudzās dalībvalstīs attiecīgā persona var apstrīdēt lēmumu pie augstāka prokurora vai tiesneša; gadījumos, kad izmeklēšanas pasākumam ir vajadzīgs tiesneša (piemēram, izmeklēšanas tiesneša) lēmums vai atļauja, šo lēmumu vai atļauju var pārsūdzēt augstākā tiesā. Dažas dalībvalstis paredz tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem (piemēram, pret kratīšanu); citās dalībvalstīs ir pieejams vispārējs tiesiskās aizsardzības līdzeklis, lai novērtētu jebkura izmeklēšanas pasākuma likumību vai apšaubītu jebkādu attiecīgās personas tiesību pārkāpumu.

Vairākums dalībvalstu, būdamas izdevējvalsts, neparedz īpašu tiesiskās aizsardzības līdzekli pret EIR izdošanu kā tādu. Attiecīgā puse var apstrīdēt prokurora vai tiesas rīkojumu (piemēram, kratīšanas rīkojumu) tādā pašā veidā kā valsts iekšienē izskatītā lietā. Turklāt praktiķi uzsvēra, ka ar EIR starpniecību savākto pierādījumu derīgumu un/vai pieņemamību var apstrīdēt dažādos kriminālprocesa posmos.

Dažos ziņojumos izvērtēšanas grupas uzsvēra, ka informācija par pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem ir būtiska, lai attiecīgā persona varētu efektīvi vērsties tiesā. Tāpēc, atzīstot, ka daudzu izmeklēšanas pasākumu gadījumā tiesiskās aizsardzības līdzeklis būtu pieejams tikai *ex post*, izvērtēšanas grupas ieteica dalībvalstīm nodrošināt, lai šāda informācija vienmēr tiktu sniegta laikus saskaņā ar direktīvas 14. panta 3. punktu.

Tika arī atzīmēts, ka izpildvalstī pieejamo tiesiskās aizsardzības līdzekļu struktūrai un attiecīgās tiesvedības ilgumam nevajadzētu apdraudēt efektīvu EIR darbību ar to, ka savākto pierādījumu nosūtīšana izdevējvalstij tiek pārmērīgi aizkavēta.

Tiesiskās aizsardzības līdzekļu jautājums tika apspriests diskusijās ar aizstāvības advokātiem. Dažu dalībvalstu juristi izvirzīja jautājumu par to, ka piekļuve EIR saturam izpildvalstī ir ierobežota un ka nav pietiekamas informācijas par izdevējvalstī pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Vairākās dalībvalstīs aizstāvības advokāti nesniedza nekādus piemērus par tiesiskās aizsardzības līdzekļu izmantošanu saistībā ar EIR. Dažos ziņojumos tika uzsvērtas ierobežotās juristu zināšanas un pieredze saistībā ar EIR tiesisko regulējumu, tostarp attiecībā uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

11.2. Spriedumi *Gavanozov* lietā

Tiesiskās aizsardzības līdzekļu jautājums tika arī aplūkots, ņemot vērā EST spriedumus divās saistītās lietās, proti, attiecīgi 2019. gada lietā C-324/17 (*Gavanozov I*) un 2021. gada lietā C-852/19 (*Gavanozov II*).

PUBLIC

Pirmajā lēmumā EST sniedza skaidrojumu par to, kāda veida informācija būtu jāiekļauj A pielikumā iekļautās veidlapas J iedaļā. EST interpretēja direktīvas 5. panta 1. punktu saistībā ar A pielikuma J iedaļu un secināja, ka izdevējas dalībvalsts tiesu iestādei J iedaļā nav jāiekļauj to tiesiskās aizsardzības līdzekļu apraksts, kuri pret EIR izdošanu ir pieejami tās dalībvalstī. No izdevējiestādes prasa tikai norādīt, vai jau ir pieprasīts tiesiskās aizsardzības līdzeklis, lai apstrīdētu EIR izdošanu, un, ja ir, tad nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļa aprakstu, tostarp norādīt, vai ir jāveic kaut kādi pasākumi un vai ir noteikti termiņi).

Lietā *Gavanozov II* EST nolēma, ka izdevējas dalībvalsts tiesību akti, kuros nav paredzēti nekādi tiesiskās aizsardzības līdzekļi pret EIR, kas izdots kratīšanai, izņemšanai vai liecinieku nopratināšanai videokonferences veidā, nav saderīgi ar direktīvas 14. pantu, kas lasāms kopā ar direktīvas 24. panta 7. punktu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu. Tāpēc, ja nav nekādu tiesiskās aizsardzības līdzekļu, EIR izdošana par iepriekš minētajiem izmeklēšanas pasākumiem būtu pretrunā direktīvas 6. pantam, ko sakta kopā ar Hartas 47. pantu un LES 4. panta 3. punktu, un izpildvalstij būtu jāatsaka EIR atzīšana/izpilde. EST savā lēmumā norādīja, ka tiesiskās aizsardzības līdzeklim būtu attiecīgajai pusei jādod iespēja izdevējvalstī apstrīdēt EIR nepieciešamību un likumību vismaz materiālo EIR izdošanas iemeslu dēļ.

Tūlīt pēc sprieduma lietā *Gavanozov II* dalībvalstu praktiķi izteica nopietnas bažas par to, ka lēmums var būtiski ietekmēt EIR darbību, īpaši rad, ja EST apstiprinātie principi būtu jāpiemēro citiem izmeklēšanas pasākumiem.

Kaut gan situācija joprojām ir mainīga un ir atkarīga no turpmākām norisēm, galvenais šā izvērtējuma konstatējums attiecībā uz minēto jautājumu ir, ka spriedumam *Gavanozov II* lietā līdz šim nav bijis būtiskas ietekmes uz faktisko EIR piemērošanu.

Dalībvalstu vairākums neplāno *Gavanozov II* lietā pieņemtā lēmuma dēļ ieviest izmaiņas tiesību aktos, jo uzskata, ka to valsts tiesību akti un prakse atbilst EST apstiprinātajiem principiem.

PUBLIC

Attiecībā uz EIR, kas izdoti kratīšanas un konfiskācijas izpildei, dalībvalstis, būdamas izdevējvalsts, paredz tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas ļauj apstrīdēt materiālo pamatojumu, uz kā balstīts kratīšanas vai konfiskācijas rīkojums. Attiecībā uz citiem izmeklēšanas pasākumiem, tostarp uz liecinieka nopratināšanu videokonferences veidā, dažas dalībvalstis atsaucās uz iespēju iesniegt konstitucionālu sūdzību pamattiesību pārkāpuma gadījumos vai sākt civilprocesu pret valsti, lai panāktu kompensāciju par pārkāpuma rezultātā nodarīto kaitējumu. Tomēr vairāku dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēts, ka persona, uz ko attiecas izmeklēšanas laikā noteiktas darbības vai izdoti nolēmumi, var iesniegt sūdzību par šādām darbībām un nolēmumiem.

Izvērtēšanas grupas nāca klajā ar atrunām par to, vai dažās dalībvalstīs faktiski ir pieejami tiesiskās aizsardzības līdzekļi pret EIR izdošanu attiecībā uz pasākumiem, kas nav piespiedu pasākumi, tostarp liecinieku nopratināšanu videokonferences veidā. Tomēr ir grūti paredzēt, kā prokurori un tiesas dalībvalstīs praktiski piemēros *Gavanozov II* lietā izdarītā sprieduma principus, un joprojām pastāv zināma nenoteiktība attiecībā uz efektīva tiesiskās aizsardzības līdzekļa jēdzienu un tvērumu, vismaz attiecībā uz liecinieku nopratināšanu videokonferences veidā un citiem ar piespiedu līdzekļiem nesaistītiem pasākumiem.

Attiecībā uz *Gavanozov II* lietā izdarītā sprieduma ietekmi dalībvalstu kompetentās iestādes ne kā izdevējiestādes, ne kā izpildiestādes nav ziņojušas par gadījumiem, kad EIR izpilde būtu tikusi atteikta tāpēc, ka izdevējvalstī nebija tiesiskās aizsardzības līdzekļu pret EIR izdošanu.

Būdamas izdevējiestādes, dalībvalstis ziņoja par dažiem gadījumiem, kad pēc *Gavanozov II* lietā izdarītā sprieduma pasludināšanas izpildiestādes tām bija lūgušas sniegt informāciju, vai izdevējvalstī pastāv tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Tomēr pēc šādiem papildinformācijas lūgumiem EIR izpilde netika atteikta.

PUBLIC

Praktiķi, izteikdamies no izpildiestādes viedokļa, norādīja, ka, pamatojoties uz *Gavanozov I* lietā pieņemto lēmumu un savstarpējās uzticēšanās principu, viņi, saņemdami kratīšanai vai konfiskācijai vai liecinieka nopratināšanai videokonferences veidā izdotu EIR, nelūdz izdevējiestādi sniegt informāciju par izdevējvalstī pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Daži praktiķi apgalvoja, ka tas būtu pretrunā savstarpējas atzīšanas idejas būtībai, ja izpildiestādes sistemātiski pārbaudītu, kādi tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir piemērojami izdevējvalstī. Izpildiestādei būtu jāpieprasa papildinformācija par pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem tikai tad, ja kādā konkrētā gadījumā ir īpašs iemesls bažām.

Pēc lēmuma pieņemšanas *Gavanozov II* lietā tikai viena dalībvalsts ir ieviesusi tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas ir speciāli paredzēts pret paša EIR izdošanu: ja attiecīgā personā ir iesniegusi pārsūdzību, kompetentajai tiesai ir jāpārbauda, vai ir ievēroti priekšnosacījumi EIR izdošanai. Dalībvalsts, kas bija tieši iesaistīta *Gavanozov II* lietā, ziņoja, ka tā ir grozījusi savus tiesību aktus, lai nodrošinātu EST nolēmuma ievērošanu. Vēl cita dalībvalsts turpina vērtēt iespējamus grozījumus savos tiesību aktos. Jāpiebilst, ka dažās dalībvalstīs, kaut arī pēc lēmuma pieņemšanas *Gavanozov II* lietā nav bijušas nekādas izmaiņas tiesību aktos, praktiski pastāvošie tiesiskās aizsardzības līdzekļi jau tiek piemēroti plašāk, proti, arī attiecībā uz EIR, kas ir izdoti liecinieku nopratināšanai videokonferences veidā.

PUBLIC

12. KONKRĒTI IZMEKLĒŠANAS PASĀKUMI

12.1. Vispārīgi

Direktīvas IV nodaļā (22.–29. pants) ir ietverti īpaši noteikumi par konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem. Direktīvas V nodaļa (30.–31. pants) ir veltīta telesakaru pārtveršanai.

Vajadzība pēc īpaša regulējuma attiecībā uz noteiktiem izmeklēšanas pasākumu veidiem *inter alia* izriet no to sarežģītības, ietekmes uz skarto personu pamattiesībām un ievērojamām atšķirībām dalībvalstu tiesību aktos.

Tāpēc tā nav nejaušība, ka attiecībā uz daudziem attiecīgajiem izmeklēšanas pasākumiem direktīvā ir paredzēts papildu iemesls nepildīšanai, jo tajā ir noteikts, ka EIR izpildi var atteikt, ja pasākums nebūtu atļauts līdzīgā lietā, ko izskata valsts iekšienē.

Šī izvērtējumu kārta ir parādījusi, ka atšķirīgie procesuālie noteikumi attiecībā uz dažiem izmeklēšanas pasākumiem joprojām var būt problemātisks faktors tiesu iestāžu sadarbībā. Eksperti norādīja, ka dažos valsts tiesību aktos ir noteikti īpaši stingri ierobežojumi konkrētiem izmeklēšanas pasākumu veidiem. Piemēram, vienā no dalībvalstīm dažus telesakaru pārtveršanas veidus var atļaut tikai tad, ja aizdomās turētais ir zināms.

Lai kompetentās izdevējiestādes varētu iegūt vispārīgu informāciju par izmeklēšanas pasākumu noteikumiem citās dalībvalstīs, dalībvalstīm tika ieteikts pienācīgi aizpildīt un atjaunināt *Fiches Belges* par izmeklēšanas pasākumiem ETST tīmekļa vietnē.

Turklāt vairākkārt tika norādīts, ka ir vēl svarīgāk A pielikumā iekļaut pietiekamu informāciju par krimināllietu, kura tiek izmeklēta, lai izpildiestādes varētu viegli novērtēt, vai izmeklēšanas pasākums būtu atļauts līdzīgā lietā, ko izskata valsts iekšienē.

PUBLIC

Turklāt, atsaucoties uz vissarežģītākajiem pasākumiem un lietām, vēlreiz tika uzsvērts, ka tieša saziņa un savlaicīga apspriešanās starp kompetentajām iestādēm un vajadzības gadījumā *Eurojust* iesaiste ir ārkārtīgi svarīga sekmīgai EIR izpildei.

Papildus problēmām, ko rada atšķirības dalībvalstu tiesību aktos, šī izvērtējumu kārta ir apliecinājusi, ka dažas no grūtībām, ar kurām saskaras praktiķi, piemērojot EIR attiecībā uz konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem, ir jārisina ar ES līmeņa tiesību aktiem.

12.2. Pārvešana uz laiku

Šī novērtējumu kārta ir apliecinājusi, ka direktīvas 22. un 23. pantā paredzētā pārvešana uz laiku tika piemērota ļoti nelielā skaitā gadījumu.

Vairāku dalībvalstu kompetentās iestādes šo pasākumu nav pieredzējušas ar ne kā izdevējiestādes, ne kā izpildiestādes. Praktiķi norādīja, ka nopratināšana videokonferences veidā tiek uzskatīta par praktiskāku un bieži vien samērīgāku risinājumu.

Tomēr pārvešanai uz laiku paredzētu EIR var izdot attiecībā uz jebkuru citu izmeklēšanas pasākumu, kam nepieciešama attiecīgās personas klātbūtne (piemēram, uzrādīšana atpazīšanai), un ne tikai nolūkā nopratināt personu, kas atrodas apcietinājumā izpildvalstī. Turklāt daži praktiķi uzsvēra šā pasākuma svarīgumu, jo dažkārt ir izšķiroši, lai kāds svarīgs liecinieks, kas atrodas apcietinājumā citā dalībvalstī, personīgi ierastos tiesā.

Dažkārt ir radušās problēmas ar pareizā instrumenta izvēli. Kopumā kompetentās iestādes pareizi nošķir pagaidu nodošanu, kas balstīta uz EAO krimināl vajāšanas nolūkiem, un pārvešanu uz laiku saskaņā ar EIR pierādījumu vākšanas nolūkiem.

PUBLIC

Kā paskaidrots direktīvas 25. apsvērumā; ja persona, kas atrodas apcietinājumā vienā dalībvalstī, ir pārvedama uz citu dalībvalsti kriminālvajāšanas nolūkiem, tostarp tādēļ, lai nogādātu minēto personu uz tiesu tiesāšanai tiesas procesā, būtu jāizsniedz EAO saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI. Saskaņā ar direktīvu pārvešanai uz laiku ir viens vienīgs mērķis – veikt īpašu izmeklēšanas pasākumu, kam nepieciešama personas klātbūtne (piemēram, apsūdzētā nopratināšana vai uzrādīšana atpazīšanai).

Tomēr praktiķi ziņoja par gadījumiem, kad izdevējiestādēm un izpildiestādēm bija atšķirīgi viedokļi par to, kāds juridiskais pamats būtu jāpiemēro. Dažos gadījumos tika atteikts pildīt EIR, kas izdots, lai nodrošinātu atbildētāja klātbūtni tiesas procesā, tāpēc, ka izpildiestāde pamatoti apgalvoja, ka būtu bijusi jāpieprasa pagaidu nodošana saskaņā ar EAO. Vairumā gadījumu izdevējiestādes un izpildiestādes pēc pienācīgas apspriešanās vienojās par izmantojamo instrumentu.

Atšķirība starp abiem instrumentiem var dažkārt būt ne pārāk skaidra, un izdevējiestādei varētu būt grūti pieņemt lēmumu par juridisko pamatu, ņemot vērā arī dažādās prasības attiecībā uz EAO un EIR (piemēram, apsūdzētās personas nepiekrišana ir nepildīšanas iemesls EIR kontekstā).

Ir vērts pieminēt gadījumu, par kuru ziņojusi kāda dalībvalsts, lai parādītu, ka abi instrumenti ir savstarpēji saistīti. Attiecīgā dalībvalsts saskaņā ar direktīvu bija saņēmusi ļoti steidzamu lūgumu uz laiku pārvest personu, kura izcieš brīvības atņemšanas sodu izpildvalstī. Kompetentā iestāde EIR izpildīja nekavējoties. Vēlāk izrādījās, ka tā pati izdevējiestāde jau bija izdevusi pret to pašu personu tajā pašā lietā vērstas kriminālvajāšanas EAO un ka cita tās pašas izpildvalsts kompetentā iestāde jau bija izdevusi rīkojumu nodot minēto personu, bet nodošanu bija atlikusi, līdz persona būs beigusi izciest sodu izpildvalstī. Šajā gadījumā šķiet, ka EIR tika izdots, lai izvairītos no atliktās nodošanas, par kuru rīkojumu izdeva saistībā ar EAO procesu.

PUBLIC

Ņemot vērā praktiskās grūtības, ar kurām dažkārt saskaras praktiķi, noderīga, kā ieteikts 4. nodaļā, varētu būt Komisijas nodrošinātā rokasgrāmata vai pamatnostādnes, kurās ir aplūkota savstarpējā saistība starp EIR un citiem tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem, tostarp EAO.

Atteikties pildīt EIR, kas izdots pārvešanai uz laiku, var tad, ja apcietinātā persona tam nepiekrīt (direktīvas 22. panta 2. punkta a) apakšpunkts). Dalībvalstīs izdevējiestādēm nav īpašu procedūru, lai pirms EIR izdošanas un nosūtīšanas noteiktu, vai persona piekritīs pārvešanai uz laiku. Par paraugpraksi tika uzskatīta iepriekšēja apspriešanās ar izpildiestādēm, tostarp attiecīgās personas piekrišana.

Dažās dalībvalstīs, pretēji tam, kas noteikts direktīvā, aizturētās personas nepiekrišana ir obligāts nepildīšanas iemesls. Izvērtēšanas grupas dalībvalstīm ir ieteikušas saskaņot savus transponēšanas tiesību aktus ar direktīvu. Kā norādīts dažos ziņojumos: ja apcietinātajai personai tiek dota iespēja bloķēt pārvešanu, tas var kavēt tiesu iestāžu sadarbību. Eksperti minēja gadījumu, kad EIR tika izdots aizdomās turētā/apsūdzētā pārvešanai uz laiku, lai attiecīgā persona izdevējvalstī tiktu uzrādīta atpazīšanai. Ja piekrišanas trūkums ir obligāts nepildīšanas iemesls, tad būs neiespējami īstenot izmeklēšanas pasākum, tādējādi kavējot pierādījumu vākšanu un kaitējot izmeklēšanai.

Lielākā daļa dalībvalstu norādīja, ka tām nav bijušas nekādas grūtības nodrošināt, lai pārvestā persona pārvešanas laikā izdevējvalstī tiktu turēta apcietinājumā, jo EIR tiek uzskatīts par pietiekamu juridisko pamatu apcietināšanai. Dažās dalībvalstīs kompetentajai iestādei, pamatojoties uz EIR, ir jāizdod ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis valstī.

12.3. Nopratināšana videokonferences veidā

Liecinieku, ekspertu, aizdomās turēto un apsūdzēto nopratināšana videokonferences veidā, kā reglamentēts direktīvas 24. pantā, ir izmeklēšanas pasākums, ko bieži lūdz un izpilda gan izmeklēšanas, gan tiesas procesa posmā.

PUBLIC

Kā norādīts dažos ziņojumos, tas, ka nopratināšana kriminālprocesā tiek rīkota videokonferences veidā, ir novatoriska pieeja, kas ir radikāli mainījusi pierādījumu ieguvi un sniegšanu, uzlabojot tiesu sistēmu efektivitāti un paātrinot tiesas spriešanu. Turklāt Covid-19 pandēmijas laikā vairākas dalībvalstis ieviesa vai izvērsa videokonferenču izmantošanu lietu izskatīšanā valsts iekšienē, lai nodrošinātu tiesiskuma nepārtrauktību, kā arī pieņēma vajadzīgos tehniskos noteikumus videokonferenču sistēmu darbības uzlabošanai.

Direktīvas 24. panta 2. punktā ir paredzēts, ka papildus 11. pantā minētajiem neatzīšanas vai nepildīšanas iemesliem atteikties pildīt EIR, kas izdots nopratināšanai videokonferences veidā, var arī tad, ja: a) aizdomās turētais vai apsūdzētais tam nepiekrīt; vai b) šāda izmeklēšanas pasākuma izpilde konkrētā gadījumā būtu pretrunā izpildvalsts tiesību pamatprincipiem.

Aizdomās turētās vai apsūdzētās personas piekrišanas trūkumu vairākas dalībvalstis ir transponējušas kā obligātu nepildīšanas iemeslu. Attiecībā uz citiem nepildīšanas iemesliem izvērtēšanas grupas aicināja attiecīgās dalībvalstis savus transponēšanas tiesību aktus saskaņot ar direktīvu.

Turpmākajās divās apakšnodaļās ir aplūkoti divi saistīti, tomēr atšķirīgi temati. Pirmais attiecas uz videokonferencēm, ko prasa, lai aizdomās turēto/apsūdzēto nopratinātu pierādījumu iegūšanas nolūkā (piemēram, prokurors vai tiesa pratina aizdomās turēto/apsūdzēto), savukārt otrais attiecas uz videokonferencēm, kas vajadzīgas, lai attālinātā veidā no citas dalībvalsts nodrošinātu apsūdzētā dalību savā galvenajā tiesas procesā.

12.3.1. Aizdomās turētā/apsūdzētā nopratināšana izmeklēšanas un tiesas procesa posmā pierādījumu iegūšanas nolūkos

Lielākajā daļā dalībvalstu kompetentās iestādes var izdot un izpildīt EIR aizdomās turētās vai apsūdzētās personas nopratināšanai gan izmeklēšanas, gan tiesas procesa posmā. Dažas dalībvalstis, kurās fiziska apsūdzētās personas klātbūtne tiesas procesā ir obligāta, nevar izdot EIR apsūdzētā pratināšanai tiesas procesa posmā, bet tās var šādus EIR izpildīt.

Tomēr dažas dalībvalstis nekad neļauj izdot un izpildīt EIR apsūdzētā nopratināšanai tiesas procesa posmā neatkarīgi no tā, vai apsūdzētais tam piekrīt. Attiecīgās dalībvalstis uzskata, ka apsūdzētā nopratināšana ar videokonferences palīdzību tiesas procesa posmā pārkāptu tiešuma principu, kā arī pārkāptu tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz (tūlītēju) piekļuvi advokātam.

Izvērtēšanas grupas norādīja, ka uz tiešuma principu un tiesībām uz aizstāvību var attiekties ierobežojumi, ja tie ir nepieciešami un samērīgi, lai apmierinātu attiecīgās sabiedrības intereses, kā apstiprināts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā [13].

Turklāt tika konstatēts, ka apsūdzētā nopratināšana ar videokonferences palīdzību pierādījumu iegūšanas nolūkos ne vienmēr ir šīs personas tiesību uz aizstāvību pārkāpums un ka var tikt ieviesti efektīvi pasākumi, lai nodrošinātu tiešu un konfidenciālu saziņu starp apsūdzēto un viņa advokātu.

Turklāt saskaņā ar Direktīvas 24. panta 2. punkta b) apakšpunktu EIR izpildi var atteikt, ja nopratināšana ar videokonferences palīdzību *konkrētā gadījumā* būtu pretrunā izpildvalsts tiesību pamatprincipiem, tādējādi pieprasot izpildiestādei izvērtēt, vai *lietas konkrētie apstākļi* liecina, ka EIR izpilde radītu apsūdzētā tiesību pārkāpumus vai ierobežojumus, kas būtu pretrunā izpildvalsts tiesību pamatprincipiem.

Izvērtēšanas grupas un vairāki praktiķi arī uzsvēra, ka nopratināšana ar videokonferences palīdzību var būt samērīga alternatīva pasākumiem, kas prasa lielāku iejaukšanos, piemēram, pārvešanai uz laiku un pat nodošanai, pamatojoties uz EAO, kā ierosināts Direktīvas 26. apsvērumā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, attiecīgajām dalībvalstīm tika ieteikts pārskatīt savus tiesību aktus un/vai praksi, lai atkarībā no lietas apstākļiem varētu izpildīt EIR, kas izdoti apsūdzētā nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, pierādījumu iegūšanas nolūkos arī tiesas procesa posmā.

---

13 Sk. *Marcello Viola* / Itālija, Nr. 45106/04, 2006. gada 5. oktobris; *Sakhnovskiy* / Krievija, Nr. 21272/03, 2010. gada 2. novembris; *Boyets* / Ukraina, Nr. 20963/08, 2018. gada 30. janvāris; *Dijkhuizen* / Nīderlande, Nr. 61591/16, 2021. gada 9. jūnijs.

12.3.2. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību galvenajā tiesas procesā

Šajā izvērtējumu kārtā tika izskatīts arī jautājums par to, vai EIR var izdot nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību galvenajā tiesas procesā attālināti no citas dalībvalsts.

Jautājums ietver divus dažādus aspektus.

Pirmkārt, jautājums par to, vai apsūdzētā attālināta dalība tiesas procesā ar videokonferences palīdzību ir saderīga ar tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu; otrkārt, jautājums attiecībā uz direktīvas darbības jomu, jo apsūdzētā dalība galvenajā tiesas procesā nav (vienmēr) saistīta ar pierādījumu vākšanu.

Vairākas dalībvalstis izdod un izpilda šādus EIR, jo īpaši tad, ja apsūdzētais tam piekrīt. To pieejas pamatā ir vairāki apsvērumi, no kuriem dažus var apkopot šādi.

Minētās dalībvalstis uzskata, ka šāda prakse varētu būt atbilstīga Direktīvas garam. Direktīvas 26. apsvērumā ir skaidri noteikts, ka izdevējiestādes apsver, vai EIR izdošana aizdomās turētā/apsūdzētā nopratināšanai ar videokonferences starpniecību varētu būt efektīva alternatīva EAO. Praktiķi uzsvēra, ka tādu EIR izpilde, kas izdoti, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību galvenajā tiesas procesā attālināti no citas dalībvalsts, ir efektīvs līdzeklis, lai izvairītos no EAO nesamērīgas izmantošanas. Kā apgalvo daži praktiķi, EAO izdošana, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību tiesas procesā, būtu jāizmanto kā "galējais līdzeklis".

Turklāt, ja apsūdzētais tam piekrīt, viņa dalība galvenajā tiesas procesā ar videokonferences starpniecību no citas dalībvalsts ir daudz labāka izvēle nekā tiesas process bez apsūdzētā klātbūtnes (*in absentia*). Šādās situācijās videokonferences var uzskatīt par instrumentu, kas veicina apsūdzētā tiesību uz aizstāvību īstenošanu.

PUBLIC

Ir norādīts, ka vairāku dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēta apsūdzētā attālināta dalība tiesas procesā vietējās lietās, tomēr uz to attiecas īpaši nosacījumi nolūkā aizsargāt tiesības uz aizstāvību. Vienas dalībvalsts praktiķi norādīja, ka apsūdzētajam ir tiesības tikt nopratinātam un sniegt liecības jebkurā brīdī galvenā tiesas procesa laikā saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem (piemēram, izteikt piezīmes par liecinieku sniegtajiem pierādījumiem). Tāpēc EIR, kas izdots, lai nodrošinātu apsūdzētā dalību ar videokonferences palīdzību, ir izdots arī pierādījumu iegūšanas nolūkā.

Izvērtēšanas laikā tika izdarīta atsauce arī uz iepriekšējā apakšnodaļā minēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru apsūdzētā dalība kriminālprocesā ar videokonferences palīdzību pati par sevi nav pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, ar nosacījumu, ka šāda pasākuma izmantošanai ir leģitīms mērķis un ka tā norises kārtība nav pretrunā prasībām par pienācīga procesa nodrošināšanu, tostarp tiesībām uz taisnīgu tiesu un tiesību uz aizstāvību efektīvai īstenošanai.

Izvērtēšanas grupas pārsvarā piekrita minētajiem apsvērumiem.

Jāpiemin, ka 2024. gada 4. jūlijā EST izskatīja jautājumu par apsūdzētā dalību ar videokonferences palīdzību galvenajā tiesas procesā saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Direktīvas (ES) 2016/343 [14] 8. panta 1. punkta interpretāciju. Savā spriedumā EST secināja, ka minētās Direktīvas 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tā, ka tas neliedz apsūdzētajam pēc tā skaidra lūguma piedalīties tiesas sēdēs ar videokonferences palīdzību, ievērojot nosacījumu, ka tiek garantētas tiesības uz taisnīgu tiesu [15]. Nolēmumā – lai gan tajā nav sniegta atbilde uz jautājumu par to, vai EIR var izdot nolūkā nodrošināt apsūdzētā attālinātu dalību – ir norādīts, ka apsūdzētā dalība tiesas procesā ar videokonferences palīdzību pati par sevi nav pretrunā tiesībām uz taisnīgu tiesu saskaņā ar Savienības tiesībām.

[14] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā.

[15] EST 2024. gada 4. jūlija spriedums lietā C-760/22 FP u. c.

Tomēr dažas dalībvalstis uzskata un stingri apgalvo, ka EIR nekādā gadījumā nevar izdot un izpildīt apsūdzētā nopratināšanai ar videokonferences palīdzību, lai nodrošinātu tā dalību galvenajā tiesas procesā no citas dalībvalsts, pat ja apsūdzētais tam piekrīt.

Tās uzskata, ka šādu EIR izpilde kopumā būtu pretrunā to tiesību sistēmas pamatprincipiem un pārkāptu apsūdzētā tiesības uz aizstāvību.

Turklāt minētās dalībvalstis apgalvo, ka apsūdzētā nopratināšana ar videokonferences palīdzību galvenā tiesas procesa laikā neietilpst Direktīvas piemērošanas jomā. Saskaņā ar Direktīvas 1. pantu EIR var izdot, lai izpildvalstī veiktu vienu vai vairākus izmeklēšanas pasākumus nolūkā iegūt pierādījumus, un apsūdzētā dalība galvenajā tiesas procesā nav **(**vienmēr**)** saistīta ar pierādījumu vākšanu. Attiecībā uz 26. apsvērumu tika arī norādīts, ka minētajā apsvērumā EIR ir uzskatāms par iespējamu alternatīvu EAO gadījumos, kad EIR aizdomās turētā/apsūdzētā nopratināšanai ir izdots pierādījumu iegūšanas nolūkos.

Šajā izvērtējumu kārtā gan eksperti, gan praktiķi rūpīgi sekoja notikumu attīstībai jautājumā par EST izskatāmo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu (apvienotās lietas C-255/23 un C-285/23). Viens no EST uzdotajiem jautājumiem bija par to, vai Direktīvas 24. panta 1. punkts būtu jāinterpretē tā, ka apsūdzētā nopratināšana ar videokonferences palīdzību ir ietvērusi situācijas, kad apsūdzētais ir piedalījies tiesas procesā ar videokonferences palīdzību dalībvalstī, kas nav viņa dzīvesvietas dalībvalsts.

Tomēr EST 2024. gada 6. jūnijā secināja, ka nolēmums par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu nav vajadzīgs, jo iesniedzējtiesa nav apturējusi valsts tiesvedību, gaidot EST nolēmumu [16].

Vēl viens lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par to pašu jautājumu tiek izskatīts EST, tādējādi tuvākajā laikā varētu tikt sniegtas dažas norādes [17].

---

[16] EST 2024. gada 6. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-255/23 un C-285/23, *AVVA* u. c., 38. punkts.

[17] Lieta C-325/24 *Bissilli*, kas iesniegta 2024. gada 2. maijā.

Ņemot vērā dalībvalstu atšķirīgos viedokļus un to, ka daudzi praktiķi uzskata, ka apsūdzētā dalība galvenajā tiesas procesā attālināti no citas dalībvalsts var būt vērtīgs instruments, lai uzlabotu tiesu iestāžu sadarbību, un efektīvs līdzeklis, lai nodrošinātu, ka samērīgi tiek izmantoti citi juridiskie instrumenti, kas prasa lielāku iejaukšanos, izvērtēšanas grupas aicināja Komisiju risināt šo jautājumu, izmantojot tiesību aktus. Dažas izvērtēšanas grupas ierosināja grozīt Direktīvu un paplašināt 24. panta darbības jomu, savukārt citas izvērtēšanas grupas aicināja Komisiju pievērsties šim jautājumam vispārīgākā perspektīvā, ņemot vērā arī citus instrumentus, jo apsūdzētā attālinātas dalības tiesas procesā no citas dalībvalsts nodrošināšana nav (vienmēr) saistīta ar pierādījumu vākšanu.

12.3.3. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR

Apmeklējumos uz vietas šajā izvērtējumu kārtā bieži notika dažkārt spraigas diskusijas par praksi atsevišķās dalībvalstīs, kurās kompetentās iestādes gadījumos ar attiecīgās personas piekrišanu organizē nopratināšanu ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR, tieši sazinoties ar liecinieku, aizdomās turēto vai apsūdzēto, kas atrodas citā dalībvalstī, lai attiecīgā persona varētu piedalīties procesā un sniegt liecību ("tiešas videokonferences"). Dažu dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēta iespēja veikt pārrobežu nopratināšanu ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR. Viena dalībvalsts norādīja, ka dažkārt tiesu iestāde, kas atļauj izmantot videokonferenci vietējās lietās, var nezināt, ka attiecīgā persona piedalās videokonferencē no citas dalībvalsts, kurā tā (uz laiku) atrodas. Kāda cita dalībvalsts uzsvēra, ka prakse veikt pārrobežu nopratināšanu ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR, ir balstīta uz attiecīgās personas piekrišanu un brīvprātīgu sadarbošanos un ir līdzīga situācijām, kad liecinieks / aizdomās turētais citā dalībvalstī brīvprātīgi nosūta e-pastā dokumentus izmeklēšanas iestādēm.

Dažas izvērtēšanas grupas, atzīstot šīs metodes praktiskās priekšrocības, uzskatīja, ka šāda prakse nav saskaņā ar Direktīvu.

Dažas dalībvalstis norādīja, ka šāda prakse ir pretrunā tās dalībvalsts suverenitātes principam, kurā atrodas nopratināmā persona.

Turklāt attiecībā uz jautājumu par pārrobežu nopratināšanām, neizdodot EIR, eksperti un praktiķi gaidīja skaidrojumu no EST. Viens no jautājumiem, kas uzdots EST apvienotajās lietās C-255/23 un C-285/23, bija par to, vai tiesas sēdi ar videokonferences palīdzību varētu organizēt tiesa, kas izskata lietu, neizdodot EIR, bet tikai nosūtot attiecīgajai personai saiti, lai pievienotos videokonferencei no dzīvesvietas dalībvalsts. Kā minēts iepriekš, EST konstatēja, ka nolēmums par šiem lūgumiem nav jāpieņem.

Ņemot vērā minēto un to, ka EST nav sniegusi skaidrojumu, izvērtēšanas grupas ieteica attiecīgajām dalībvalstīm pārskatīt praksi personu, kuras atrodas citā dalībvalstī, nopratināšanā ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR.

12.4.3. Praktiskās problēmas

Izvērtēšanas laikā tika risināti jautājumi, kas saistīti ar tādu nopratināšanu organizēšanu, ko veic ar videokonferences palīdzību, un tika apzināti daži paraugprakses piemēri.

Tika ziņots par vairākām lietām, kurās bija ļoti grūti ievērot izdevējiestāžu ierosināto nopratināšanas datumu, jo ierosinātais datums bija pārāk tuvu EIR saņemšanas datumam. Tādēļ tika ieteikts, ka EIR nopratināšanai ar videokonferences palīdzību būtu jānosūta pietiekamu laiku iepriekš, tajos būtu jānorāda nopratināšanas laika grafiks un jāparedz alternatīvi datumi. Tas dotu izpildiestādei pietiekami daudz laika, lai noteiktu nopratināmās personas atrašanās vietu un aicinātu to uz nopratināšanu, un lai rezervētu atbilstoši aprīkotu tiesas zāli, vienlaikus ņemot vērā izpildiestādes darba grafiku. Tika arī ieteikts, ja iespējams, norādīt paredzamo nopratināšanas ilgumu.

Praktiķi ziņoja arī par gadījumiem, kad videokonferences rīkošanā radās tehniskas grūtības dažādu izdevējiestādes un izpildiestādes izmantoto videokonferenču sistēmu vai ierīču nesaderības dēļ. Dažas dalībvalstis ierosināja, ka šādu tehnisku problēmu novēršanas nolūkā vislietderīgāk būtu rast ES mēroga tehnisku risinājumu videokonferenču rīkošanai. Tāpēc Komisija tika aicināta izskatīt iespēju nodrošināt drošu un sadarbspējīgu pārrobežu videokonferenču sistēmu, ko varētu izmantot visas dalībvalstis.

PUBLIC

Tika uzskatīts, ka paraugprakse ir iekļaut A pielikuma H2 iedaļā tehnisko informāciju un tehniķa kontaktinformāciju, lai izveidotu saikni starp izdevējiestādi un izpildiestādi. Tika arī ierosināts, ka A pielikumā būtu jāiekļauj īpaša aile tehniskajai kontaktinformācijai, kas vajadzīga, lai nodrošinātu videokonferenču netraucētu norisi.

Vienai dalībvalstij tika izteikta atzinība par to, ka tiesu sistēmā ir ieviesta automatizēta videokonferenču rezervēšanas sistēma, kas nodrošina arī to, ka kontaktinformācija un tehniskā informācija tiek reģistrēta iepriekš un ir pareiza.

Vēl viens apzinātās paraugprakses piemērs ir standarta veidlapa, ko izstrādāja vienas dalībvalsts izpildiestādes un nosūtīja izdevējiestādēm, lai apkopotu visu tehnisko informāciju, kas vajadzīga, lai atvieglotu videokonferences rīkošanu un pēc iespējas izvairītos no tehniskām problēmām.

Pamatojoties uz konstatējumiem šajā izvērtēšanas kārtā, var teikt, ka dalībvalstis kopumā ir nodrošinājušas kompetentajām iestādēm drošu un atbilstošu aprīkojumu, lai sagatavotu un efektīvi sarīkotu nopratināšanu ar videokonferences palīdzību. Dažas dalībvalstis, kurās tika konstatēti trūkumi, tika mudinātas veikt turpmākus pasākumus, lai nodrošinātu, ka kompetentajām iestādēm ir pieejamas pienācīgas telpas un aprīkojums videokonferenču rīkošanai.

12.4. Nopratināšana ar telefonkonferences palīdzību

Gadījumi, kad EIR izdod, lai nopratinātu personu kā liecinieku vai ekspertu ar telekonferences palīdzību, ievērojot Direktīvas 25. pantu, ir ļoti reti.

Lielākā daļa dalībvalstu līdz šim nav veikušas minēto izmeklēšanas pasākumu ne kā izdevējvalsts, ne kā izpildvalsts. Kā norādīts novērtējumos, ņemot vērā to, ka videokonferences tiek izmantotas arvien biežāk, nopratināšana ar telekonferences palīdzību tagad ir samērā novecojusi, lai gan praksē tās var būt noderīga (piemēram, kā alternatīva, ja videokonferences rīkošanā rodas tehniskas problēmas).

Dažos gadījumos, kad tika piemērots šis izmeklēšanas pasākums, dalībvalstis nav saskārušās ar grūtībām attiecībā uz nopratināšanas ar telefonkonferences palīdzību procedūrām un formalitātēm.

PUBLIC

Dažas dalībvalstis var izpildīt EIR, kas izdots nopratināšanai ar telefonkonferences palīdzību, bet tās nevar izdot šādu EIR, jo telefonkonferenci nevar izmantot kā izmeklēšanas pasākumu saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem. Dažas dalībvalstis nav transponējušas Direktīvas 25. pantu, un to tiesību aktos šis izmeklēšanas pasākums nav paredzēts. Tāpēc, ja tās pēc apspriešanās ar izdevējiestādi saņem lūgumu veikt nopratināšanu ar telefonkonferences palīdzību, tās ierosina to aizstāt ar nopratināšanu ar videokonferences palīdzību.

12.5. Informācija par bankas un citiem finanšu kontiem un bankas un citām finanšu operācijām

Lai gan Direktīvas 26. un 27. pants reglamentē EIR, kas izdoti, lai iegūtu esošo informāciju attiecīgi par banku un citiem finanšu kontiem un par banku un citām finanšu operācijām, 28. panta 1. punkta a) apakšpunkts attiecas uz reāllaika informācijas iegūšanu par nākotnē veicamajām darbībām (bankas darījumu un citu finanšu darījumu novērošanu).

Nav pārsteidzoši, ka šajā izvērtējumu kārta atklājās, ka ļoti izplatīta prakse ir EIR izdošana, lai iegūtu banku informāciju. Ir labi zināms, ka arvien vairāk izmeklēšanu – sākot no vienkāršākajām līdz vissarežģītākajām un sensitīvākajām – lielā mērā paļaujas uz banku informācijas vākšanu.

Valstu tiesiskais regulējums attiecībā uz minētajiem izmeklēšanas pasākumiem dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Dažās dalībvalstīs informācijas par bankas darījumiem iegūšanai ir vajadzīgs tiesas rīkojums, savukārt citās dalībvalstīs pietiek ar prokurora rīkojumu vai pat policijas pieprasījumu. Lielākajā daļā dalībvalstu nav ierobežojumu, kas ir saistīti ar tās personas (piemēram, aizdomās turētā, liecinieka, cietušā) procesuālo statusu, kuras finanšu informācija tiek pieprasīta, un vienīgais nosacījums ir tāds, lai pieprasītā informācijai būtu relevanta izmeklēšanai. Dažās dalībvalstīs banku informāciju var sniegt tikai saistībā ar konkrētu nodarījumu sarakstu vai nodarījumiem, kas sodāmi līdz noteiktam apmēram. Daži praktiķi uzsvēra, ka stingri ierobežojumi minēto izmeklēšanas pasākumu izmantošanai būtu būtisks šķērslis efektīvai smagu pārrobežu noziegumu izmeklēšanai.

PUBLIC

Gandrīz visām dalībvalstīm ir centralizēts bankas kontu reģistrs, kurā uzskaitīti visi bankas konti, ko valstī tur fiziskas un juridiskas personas. Tiesībaizsardzības iestādēm bieži ir tieša piekļuve šādiem reģistriem. Centralizēts reģistrs ievērojami atvieglo un paātrina EIR izpildi. Tāpēc izvērtēšanas grupas mudināja dalībvalstis, kuras vēl nav izveidojušas centralizētu reģistru, to izveidot, ņemot vērā arī pienākumus, kas izriet no Direktīvas (ES) 2015/849 [18], un iekļaut savos reģistros datus par kontiem visās bankās.

Izmeklēšanas pasākumu, ko veic banku informācijas vākšanas nolūkā, kontekstā tika apspriesta prakse saistībā ar EIR, kas ietver kaskādveida pieprasījumus. Kopējā scenārijā izdevējiestāde lūdz apstiprināt, vai aizdomās turētajam ir bankas konts, un, ja tā ir, – sniegt informāciju par aizdomās turētā bankas darījumiem; pamatojoties uz rezultātiem, tiek pieprasīta informācija par turpmākiem darījumiem, lai sekotu naudai. Lai gan dalībvalstis kopumā nebija ziņojušas par grūtībām šādu EIR izpildē, daži praktiķi izteica iebildumus pret šādu praksi un norādīja, ka šādi EIR dažkārt varētu būt "pārmērīgi" un ietvert to, ka izpildiestāde ne vien veic izmeklēšanas pasākumus, bet arī analizē iegūtos pierādījumus, lai izpildītu turpmākos pieprasītos izmeklēšanas posmus. Dažos gadījumos apspriešanās ar izdevējiestādi EIR izpildes laikā izrādījās lietderīga.

Izvērtēšanas laikā praktiķi sniedza dažus ierosinājumus, kā uzlabot to EIR izpildi, kas izdoti, lai iegūtu banku informāciju.

[18] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK.

Dažās dalībvalstīs informācija par bankas kontiem un finanšu darījumiem parasti tiek vākta un nosūtīta izdevējiestādei elektroniskā formātā. Lai nodrošinātu banku informācijas ātru nosūtīšanu, visām dalībvalstīm tika ieteikts apsvērt iespējas došanu bankām un citām finanšu iestādēm, kā arī izpildiestādēm apstrādāt banku informāciju elektroniskā formātā. Šāda prakse ļauj izdevējvalsts izmeklēšanas struktūrām ērtāk apstrādāt un analizēt šos dažkārt milzīga apjoma datus. Šajā sakarā tika ierosināts, ka būtu lietderīgi A pielikumā iekļaut īpašu iedaļu attiecībā uz tehnisko informāciju, kas vajadzīga, lai saņemtu banku datus elektroniskā formātā.

Saskaņā ar Direktīvas 19. panta 4. punktu bankām un citām finanšu iestādēm parasti izpildiestādes uzdod vai arī tām saskaņā ar likumu ir pienākums neizpaust saviem klientiem nekādu informāciju par bankas datu pieprasījumu vai notiekošu kriminālizmeklēšanu. Dažās dalībvalstīs pieprasījuma neatļauta izpaušana klientiem var būt uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu. Izvērtēšanas laikā tika ziņots tikai par dažiem gadījumiem, kad informācija saistībā ar EIR izpildi tika izpausta banku klientiem.

Dažu dalībvalstu tiesību akti neļauj izmeklēšanas un tiesu iestādēm izdot rīkojumu vai pieprasīt, lai bankas konti tiek novēroti reāllaikā, ne vietējās lietās, ne EIR izpildē. Praktiķi norādīja, ka viņi atzinīgi vērtētu minētā pasākuma ieviešanu, jo tas varētu būt ļoti noderīgs izmeklēšanas instruments. Attiecīgās dalībvalstis tika mudinātas apsvērt iespēju grozīt savus tiesību aktus, lai skaidri paredzētu banku kontu novērošanu reāllaikā.

12.6. Telesakaru pārtveršana

Lielākās daļas dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēts, ka telesakaru pārtveršanu var atļaut i) smagu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai (norādīti nodarījumu katalogā vai atsaucoties uz maksimālo soda mēru); ii) ja ir pamats aizdomām, ka ir izdarīts vai tiek izdarīts smags noziegums; iii) ja pārtveršana ir neaizstājama vai nepieciešama, lai iegūtu pierādījumus, kurus citādi nebūtu iespējams iegūt vai tas būtu ļoti sarežģīti.

Tomēr, lai gan minētie vispārējie principi dalībvalstīm ir kopīgi, valstu tiesiskais regulējums ievērojami atšķiras. Dažās dalībvalstīs dažus telesakaru pārtveršanas veidus var atļaut tikai attiecībā uz ļoti ierobežotu skaitu noziedzīgu nodarījumu (piemēram, terorisms vai noziedzīgi nodarījumi pret valsts drošību). Dažās dalībvalstīs ir īpaši stingri noteikumi, ja pārtveršana attiecas uz personām, kuras netiek turētas aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet kuras citādi ir izmeklēšanu interesējošās personas. Dažās dalībvalstīs spiegprogrammatūras izmantošana ir aizliegta.

Izvērtēšanas laikā dalībvalstis – gan izdevējiestādes, gan izpildiestādes statusā – ziņoja par gadījumiem, kad EIR telesakaru pārtveršanai izpilde tika atteikta, pamatojoties uz to, ka pasākums nebūtu atļauts līdzīgā vietējā lietā.

Dažos ziņojumos izvērtēšanas grupas norādīja, ka ļoti stingri iekšzemes noteikumi par telesakaru pārtveršanas atļaušanu ietekmē tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās un var kavēt cīņu pret smagiem starptautiskiem noziegumiem.

12.6.1. "Telesakaru pārtveršanas" nozīme un tvērums

Šī izvērtējumu kārta apstiprināja, ka galvenais jautājums saistībā ar šā izmeklēšanas pasākuma piemērošanu ir jēdziens "telesakaru pārtveršana".

Direktīvas 30.–31. pantā (telesakaru pārtveršana), 2. pantā (definīcijas) vai tās apsvērumos termins "telekomunikāciju pārtveršana" nav definēts. Tas arī nav definēts nevienā citā Eiropas tiesību aktā. Tādējādi Eiropas Savienībā nav vienotas izpratnes, un praktiķiem ir atšķirīgi viedokļi par to, vai Direktīvas 30. un 31. pants attiecas uz konkrētiem izmeklēšanas pasākumiem, piemēram, GPS izsekošanu, noklausīšanās ierīces uzstādīšanu automašīnā, spiegprogrammatūras uzstādīšanu ierīcē, lai pārtvertu sarunas to veikšanas vietā, vai audio/videonovērošanu.

PUBLIC

Dažas dalībvalstis ir pieņēmušas šauru interpretāciju, saskaņā ar kuru telesakaru pārtveršana attiecas tikai uz tādu sakaru uzraudzību un ierakstīšanu, kas notiek dažu veidu telesakaru sistēmās, piemēram, sarunu noklausīšanās, tādējādi izslēdzot sakaru pārtveršanu starp personām, kas atrodas vienā un tajā pašā vietā, izmantojot vai nu tehnisku ierīci (piemēram, ierīci, kurā ir uzstādīta spiegprogrammatūra), vai slēptu mikrofonu ("*bug*"). Saskaņā ar šo šauro interpretāciju minētie pasākumi ietilpst Direktīvas 28. panta darbības jomā, kas reglamentē izmeklēšanas pasākumus, kuri ietver pierādījumu vākšanu reāllaikā. Dalībvalstis, kas izmanto minēto šauro interpretāciju, apgalvo, ka 30. un 31. pantā ir atsauce uz "telesakariem", un tāpēc tie neattiecas uz citiem "sakariem", kas notiek, neizmantojot kādu telesakaru tehnoloģijas veidu.

Citas dalībvalstis ir pieņēmušas plašāku jēdzienu un uzskata, ka 30. un 31. pants ir piemērojami arī citiem pasākumiem, piemēram, tādu sakaru pārtveršanai, kas notiek starp personām, kuras atrodas vienā tajā pašā vietā, piemēram, noklausīšanās ierīces uzstādīšanai automašīnā, novērošanai, izmantojot ierīcē uzstādītu spiegprogrammatūru, un audio/videonovērošanai privātās vietās. Dažas dalībvalstis telesakaru pārtveršanas jēdzienā iekļauj GPS izsekošanu.

Spriedumā Lietā C-670/22, *M.N. (EncroChat)*, kas tika pieņemts 2024. gada 30. aprīlī, EST sniedza dažus precizējumus, nolemjot, ka slēpta piekļuve galiekārtām, lai no interneta sakaru pakalpojuma iegūtu informāciju par datu plūsmu, atrašanās vietas un saziņas datiem, ir "telesakaru pārtveršana" Direktīvas 31. panta 1. punkta izpratnē.

Tomēr vēl nav skaidrs, vai tas pats attiecas uz citiem izmeklēšanas pasākumu veidiem, piemēram, noklausīšanās ierīces uzstādīšanu automašīnā vai GPS izsekošanu.

12.6.2. Paziņošanas mehānisms saskaņā ar 31. pantu

Visos ziņojumos tika uzsvērts, ka 31. panta galvenā priekšrocība ir iespēja sniegt "nepabeigtu" vai "*ex-post*" paziņojumu vienkāršotā veidā (C pielikums). Paziņošanas mehānisms ir ļoti svarīgs, lai ļautu dalībvalstīm turpināt uzraudzības pasākumus, piemēram, sarunu noklausīšanos, GPS izsekošanu vai noklausīšanās ierīces uzstādīšanu automašīnā, citas dalībvalsts teritorijā, no kuras tehniskā palīdzība nav vajadzīga un kurā pasākuma mērķis var pārvietoties vai (dažkārt negaidīti) ir pārvietots.

Dalībvalstis, kuras izmanto jēdziena "telesakaru pārtveršana" šauru interpretāciju, nepieņem paziņojumus saskaņā ar 31. pantu attiecībā uz pasākumiem, kuri neietilpst to interpretācijā. Tādējādi, ja automašīna, kurā uzstādīta noklausīšanās ierīce, vai automašīna, kurā uzstādīta GPS ierīce, iebrauc to teritorijā, tā pieprasa izdot EIR (A pielikums), parasti saskaņā ar 28. pantu, pirms robežas šķērsošanas, jo noklausīšanās ierīces uzstādīšana automašīnā vai GPS izsekošana netiek uzskatīta par telesakaru pārtveršanu. Tomēr Direktīvas 28. pantam nav pievienots paziņošanas mehānisms, kas ir līdzīgs direktīvas 31. pantā paredzētajam.

Izvērtēšanas grupas uzsvēra, ka *ex post* paziņošanas mehānisms šķiet vajadzīgs vēl vairāk, ja tiek uzskatīts, ka daudzos gadījumos zināšanas par pārtverta mērķa robežas šķērsošanu rodas tikai pārtveršanas laikā un bieži vien pēc pārtveršanas veikšanas. Šādos gadījumos EIR izdošana (A pielikums) nav iespējama, un "nepabeigta" vai "*ex post*" paziņojuma izmantošana ir neaizstājama, lai nodrošinātu, ka pārtvertais materiāls ir pieņemams kā pierādījums.

Izvērtēšanas laikā praktiķi iesniedza dažādus priekšlikumus iespējamiem Direktīvas grozījumiem. Tika ierosināts paplašināt 30. un 31. panta darbības jomu, aizstājot terminu "telesakari" ar terminu "sakari", skaidri norādot, ka ir paredzēts aptvert visus saziņas veidus; citos gadījumos tika ierosināts ieviest īpašus noteikumus, lai regulētu noklausīšanās ierīču uzstādīšanu automašīnās un GPS izsekošanu, vai ieviest paziņošanas mehānismu, kas būtu līdzīgs tam, kas paredzēts 31. pantā, attiecībā uz novērošanas pasākumiem, uz kuriem attiecas 28. pants.

PUBLIC

Visas izvērtēšanas grupas piekrita, ka Komisijai būtu jāpieņem vajadzīgā likumdošanas iniciatīva, lai precizētu jēdzienu "telesakaru pārtveršana". Turklāt attiecībā uz visiem iepriekš minētajiem pasākumiem, ja no dalībvalsts, kurā atrodas pasākuma subjekts, nav vajadzīga tehniskā palīdzība, būtu jānodrošina paziņošanas mehānisms, kas ir līdzīgs Direktīvas 31. pantā paredzētajam.

12.6.3. Pārtverto datu pārraidīšana

Direktīvas 30. panta 6. punktā ir noteikts, ka EIR, ko izdod telesakaru pārtveršanai, var izpildīt, a) telesakarus nekavējoties pārraidot izdevējvalstij; vai b) telesakarus pārtverot, ierakstot un pēc tam pārraidot pārtvertos datus izdevējvalstij.

Lai gan vairākas dalībvalstis ziņoja, ka tām ir tehniskie līdzekļi, lai nekavējoties pārsūtītu pārtvertos telesakarus izdevējvalstij, šķiet, ka lielākajā daļā gadījumu izpildvalsts vāc pārtvertos materiālus un pēc tam tos nosūta izdevējvalstij. Tomēr praktiķi ziņoja, ka risinājumi tika rasti *ad hoc* kārtībā, ņemot vērā izdevējiestādes vajadzības. Dažos gadījumos pārtvertais materiāls tika nosūtīts izdevējiestādei ar nelielu kavēšanos (piemēram, dažas stundas).

Tika norādīts, ka pārtverto telesakaru tūlītēja pārraidīšana rada arī juridiskus jautājumus saistībā ar notiekošas pārtveršanas operācijas pārskatīšanu. Dažu dalībvalstu tiesību aktos ir paredzēti īpaši pienākumi iestādei, kas veic telesakaru pārtveršanu, tostarp pienākums dzēst visas pārtvertā materiāla daļas, kas attiecas uz sarunām starp aizdomās turēto un aizstāvi, vai pienākums informēt pārtverto personu pēc kriminālprocesa pabeigšanas. Ja pārtvertos telesakarus nekavējoties pārraida izdevējvalstij, izpildiestādei ir grūti izpildīt iepriekš minētos pienākumus.

PUBLIC

Praktiķi apsprieda, vai būtu iespējams turpmāku pārtveršanas kontroli nodot izdevējvalstij saskaņā ar Direktīvas 30. panta 5. punktu, kuru ievērojot izpildvalsts var noteikt, ka tā savu piekrišanu var pakārtot jebkādiem nosacījumiem, kuri tiktu ievēroti līdzīgā vietējā lietā. Ņemot vērā, ka šajā jautājumā viedokļi atšķiras, izvērtēšanas grupa vienā ziņojumā aicināja Komisiju pievērsties šim jautājumam likumdošanas līmenī, lai precizētu, kādos apstākļos būtu iespējams atļaut izpildvalstij nodot savus pienākumus attiecībā uz pārtveršanas kontroli izdevējvalstij, jo īpaši gadījumos, kad pārtvertie dati tiek nekavējoties pārraidīti izdevējvalstij.

12.7. Citas valsts teritorijā veikta novērošana

Direktīvas 9. apsvērumā ir noteikts, ka EIR direktīva nebūtu jāpiemēro pārrobežu novērošanai, kas minēta Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (Šengenas konvencija).

Šengenas konvencijas 40. pantā kā policijas sadarbības pasākums ir reglamentēta citas valsts teritorijā veikta novērošana. Faktiski 40. pants ietilpst Šengenas konvencijas III sadaļas 1. nodaļā, kas veltīta policijas sadarbībai. Dažas dalībvalstis uzskata, ka Šengenas konvencijas 40. pants nereglamentē citas valsts teritorijā veiktu novērošanu, ko īsteno tiesu iestādes, savukārt citas dalībvalstis šādu lūgumu uzskata par tiesisko palīdzību.

Šī izvērtējumu kārta ir skaidri parādījusi, ka saistība starp EIR direktīvu un Šengenas konvenciju ir samērā problemātiska citas valsts teritorijā veiktas novērošanas jomā un ka dalībvalstis ievēro dažādas pieejas un praksi. Starp dalībvalstīm ir atšķirības attiecībā uz to, vai un cik lielā mērā citas valsts teritorijā veikta novērošana ir policijas sadarbības (Šengenas konvencijas 40. pants) vai tiesu iestāžu sadarbības pasākums. Šajā sakarā vairākas izvērtēšanas grupas ieteica šo jautājumu risināt ES likumdošanas līmenī.

Dažas dalībvalstis uzskata, ka citas valsts teritorijā veikta novērošana ir tikai policijas sadarbības veids, un līdz ar to uzskata, ka Direktīva nav piemērojama. Tomēr citas dalībvalstis uzskata, ka citas valsts teritorijā veiktu novērošana var uzskatīt arī par tiesas izmeklēšanas pasākumu un par pierādījumu vākšanas līdzekli, un tādēļ Direktīva būtu jāpiemēro. Pamatojoties uz Direktīvas 9. apsvērumu, dažas dalībvalstis savos transponēšanas tiesību aktos ir skaidri norādījušas, ka citas valsts teritorijā veikta novērošana neietilpst EIR darbības jomā.

PUBLIC

Lielākā daļa izvērtēšanas grupu aicināja Komisiju pieņemt vajadzīgo likumdošanas iniciatīvu, lai precizētu Direktīvas piemērošanu attiecībā uz citas valsts teritorijā veiktu novērošanu, ko īsteno ar tehniskiem līdzekļiem.

12.8. Slēptā izmeklēšana

Jēdziena "slēptā izmeklēšana" izpratne dalībvalstu tiesību aktos ir ievērojami atšķirīga. Dažos gadījumos jēdziens aptver plašu izmeklēšanas pasākumu klāstu, ko veic bez iesaistīto personu ziņas (piemēram, ietverot arī telesakaru pārtveršanu).

Direktīvas 29. pantā jēdziens "slēptā izmeklēšana" attiecas tikai uz izmeklēšanu, ko veic amatpersonas, kuras darbojas ar slēptu vai viltus identitāti.

Lai gan pieredze saistībā ar šo izmeklēšanas pasākumu EIR kontekstā šķiet ierobežota, dažas dalībvalstis ziņoja, ka, izpildot EIR slēptai izmeklēšanai, tās saskārās ar grūtībām, ko radīja atšķirības izdevējvalsts un izpildvalsts tiesību aktos.

Visās dalībvalstīs ir paredzēta iespēja policijas darbiniekiem darboties ar slēptu vai viltus identitāti. Minētos izmeklēšanas pasākumus bieži veic specializētas policijas vienības, un tos var atļaut tikai attiecībā uz smagiem noziegumiem. Valstu tiesiskais regulējums dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kuru izmeklēšanā var atļaut slēptu izmeklēšanu, kā arī attiecībā uz pasākumu/darbību veidiem, ko var veikt slepenie aģenti.

Dažas dalībvalstis paredz iespēju kā slepenos aģentus izmantot civiliedzīvotājus, savukārt citas to nepieļauj, tādējādi līdzīgu EIR izpilde praksē var būt sarežģīta.

Dažas dalībvalstis paskaidroja, ka tās neizdod EIR, lai izmantotu ārvalstu amatpersonas kā slepenos aģentus vietējās izmeklēšanās, kuras tiek veiktas to teritorijā.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ETST tīmekļa vietnes* Fiches Belges *ietver precīzu un atjauninātu juridisko un praktisko informāciju par izmeklēšanas pasākumiem, kas pieejami to attiecīgajās valsts sistēmās.***

- ***Komisija tiek aicināta, pienācīgi izvērtējot šā ziņojuma konstatējumus un pēc tam, kad noteikts piemērotākais juridiskais instruments, likumdošanas līmenī risināt jautājumu par apsūdzētā dalību tiesas procesā ar videokonferences palīdzību no citas dalībvalsts.***

- ***Dalībvalstīm būtu jāpārskata prakse, saskaņā ar kuru liecinieku, aizdomās turēto vai apsūdzēto, kas atrodas citā dalībvalstī, nopratināšana notiek ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR.***

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas iekļaut savos valsts tiesību aktos noteikumus, kas ļauj izpildīt EIR, kuri izdoti banku darījumu vai citu finanšu darījumu novērošanai reāllaikā, kā paredzēts Direktīvas 28. panta 1. punkta a) apakšpunktā.***

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai precizētu jēdzienu "telesakaru pārtveršana" saskaņā ar Direktīvas 30. un 31. pantu un jo īpaši to, vai tas attiecas uz uzraudzības pasākumiem, piemēram, noklausīšanās ierīces uzstādīšanu automašīnā, GPS izsekošanu un spiegprogrammatūru uzstādīšanu. Pretējā gadījumā Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ciktāl tas uzskatāms par vajadzīgu, lai ieviestu īpašus noteikumus, kas reglamentē šādus pasākumus, tostarp paziņošanas mehānismu, kas līdzīgs 31. pantā minētajam, gadījumos, kad no dalībvalsts, kurā atrodas pasākuma subjekts, nav vajadzīga tehniskā palīdzība.***

PUBLIC

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai precizētu Direktīvas piemērošanu saistībā ar Konvencijas, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, 40. pantu. Būtu jāievieš īpaši noteikumi, kas paskaidrotu, vai Direktīva attiecas uz citas valsts teritorijā veiktu novērošanu, ko īsteno ar tehniskiem līdzekļiem, lai iegūtu pierādījumus kriminālprocesā un tiesu iestāžu sadarbības ietvaros.***

PUBLIC

13.STATISTIKA

Saistībā ar šo izvērtējumu kārtu dalībvalstīm tika lūgts sniegt statistikas datus par pēdējiem pieciem gadiem attiecībā uz ienākošo un izejošo EIR skaitu, neatzīšanas un neizpildes gadījumiem un gadījumiem, kuros izpilde tika atlikta. Lielākā daļa dalībvalstu, izņemot dažus uzslavējamus gadījumus, nespēja sniegt ticamus un visaptverošus statistikas datus attiecībā uz EIR piemērošanu.

Dažas dalībvalstis nespēja sniegt nekādus statistikas datus, bet tikai aplēses par ienākošo un izejošo EIR skaitu gadā, jo tām nebija centralizētas sistēmas izdoto un saņemto EIR reģistrēšanai. Lielākajā daļā dalībvalstu bija pieejami tikai kopējie gada rādītāji par ienākošajiem un izejošajiem EIR bez sīkākas informācijas par neatzīšanas vai neizpildes gadījumiem, neatzīšanas vai neizpildes iemesliem, atliktas izpildes gadījumiem un pieprasīto izmeklēšanas pasākumu veidiem.

Turklāt pat attiecībā uz dalībvalstīm, kuras sniedza sīkākus statistikas datus, šāda statistika ne vienmēr aptvēra visas kompetentās izdevējiestādes un izpildiestādes (piemēram, tajā nebija iekļauti EIR, ko tiesas apstrādāja tiesas procesa posmā, vai EIR, ko izdevušas administratīvas iestādes) vai ietvēra EIR un cita veida ienākošos un izejošos tiesiskās palīdzības pieprasījumus.

Ņemot vērā minēto, ticamu un visaptverošu statistikas datu trūkums tika atzīts par vispārēju problēmu, ar ko saskaras gandrīz visas dalībvalstis.

Kā tika uzsvērts vairākos izvērtējuma ziņojumos, visaptveroša statistika ir būtiska, lai analizētu un uzlabotu sadarbību starp dalībvalstīm, apzinot nepilnības un trūkumus tiesu iestāžu sadarbības instrumentu darbībā un to īstenošanā dalībvalstīs. Paredzams, ka situācija nedaudz uzlabosies, tiklīdz sāks pilnībā darboties decentralizētā IT sistēma pārrobežu saziņai un *e-EDES*. Turklāt dažas dalībvalstis ievieš vai uzlabo savas informācijas sistēmas, kas ļaus automātiski vākt datus par EIR darbību.

PUBLIC

Tomēr izvērtēšanas grupas ieteica dalībvalstīm uzlabot statistikas datu vākšanu par EIR.

Ir vērts pieminēt, ka saistībā ar šo izvērtējumu *Eurojust* sniedza statistikas datus no lietu pārvaldības sistēmas par lietām, ko *Eurojust* izskatīja laikposmā no 2017. līdz 2022. gadam un kas ietvēra šādu informāciju: i) ar EIR saistīto lietu kopējais skaits *Eurojust*; ii) to divpusējo un daudzpusējo lietu skaits, kurās iesaistīta katra dalībvalsts; un iii) ar EIR saistīto lietu skaits, kurās katra dalībvalsts bija vai nu pieprasījuma iesniedzējs vai arī pieprasījuma saņēmējs [19]. Pamatojoties uz minētajiem statistikas datiem, tika norādīts, ka pēdējos gados ir pastāvīgi palielinājies *Eurojust* lietu skaits un tādējādi arī atbalsts, ko *Eurojust* sniedz dalībvalstu praktiķiem.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas uzlabot savas sistēmas statistikas vākšanai par EIR, lai atvieglotu tā piemērošanas analīzi un uzlabotu sadarbību starp dalībvalstīm. Dalībvalstis tiek mudinātas vākt sīkāku statistiku, kas ietver datus par neatzīšanas/neizpildes gadījumiem, neatzīšanas/neizpildes iemesliem un atliktas izpildes gadījumiem, un iekļaut statistikā datus par visām kompetentajām izdevējiestādēm un izpildiestādēm.***

[19] "Pieprasījuma iesniedzējs" nozīmē, ka attiecīgās dalībvalsts iestāde ir pieprasījusi savas valsts birojam uzsākt lietu *Eurojust* attiecībā uz vienu vai vairākām citām dalībvalstīm; "pieprasījuma saņēmējs" nozīmē, ka cits *Eurojust* birojs pēc savas valsts iestādes pieprasījuma uzsāka lietu attiecībā uz attiecīgo dalībvalsti.

14. APMĀCĪBA

Lielākajā daļā dalībvalstu ir strukturētas un efektīvas sistēmas praktiķu apmācībai tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās, tostarp EIR, jomā un ir ieviesti mehānismi, kuru mērķis ir novērtēt apmācības pasākumu kvalitāti un apzināt praktiķu vajadzības.

Par tiesnešu un prokuroru sākotnējo apmācību un tālākizglītību atbild dažādas iestādes: dažās dalībvalstīs ir *ad hoc* iestāde, kurai uzticēts uzdevums nodrošināt apmācību visiem tiesnešiem (tiesnešiem un prokuroriem); citās dalībvalstīs attiecīgi par tiesnešu un prokuroru apmācību atbild dažādas iestādes; vairākās dalībvalstīs prokuroru apmācību organizē Ģenerālprokuratūra. Apmācības pasākumi bieži tiek organizēti gan centrālā, gan decentralizētā līmenī.

Šajā izvērtēšanas kārtā vairākas dalībvalstis sniedza izvērtēšanas grupām sīki izstrādātu pārskatu par dažu pēdējo gadu laikā organizētajiem apmācības pasākumiem EIR jomā (piemēram, darbsemināri, semināri, tiešsaistes kursi, rokasgrāmatu un pamatnostādņu publicēšana, pasniedzēju apmācība).

Tika apzinātas vairākas paraugprakses. Dažas no tām ir vērts pieminēt.

Dažas dalībvalstis tika uzslavētas par to, ka tās visu topošo tiesnešu un prokuroru sākotnējās apmācības ietvaros nodrošināja obligātu apmācības programmu par tiesu iestāžu starptautisko sadarbību krimināllietās, aptverot EIR. Par labu praksi tika uzskatīta arī kopīgu apmācības iniciatīvu organizēšana, iesaistot gan tiesnešus, gan prokurorus. Vienā ziņojumā izvērtēšanas grupa atzinīgi novērtēja kopīgu apmācības kursu rīkošanu tiesnešiem, prokuroriem un Tieslietu ministrijas pārstāvjiem, uzsverot, ka šādas iniciatīvas to daudzdisciplīnu rakstura dēļ sniedz ne vien iespēju apmainīties ar pieredzi, bet arī vienotu pieeju attiecīgajām procedūrām.

PUBLIC

Vēl viena laba prakse tika konstatēta saistībā ar to, ka kompetentā iestāde (pārsvarā Ģenerālprokuratūra un/vai Tieslietu ministrija) publicē un izplata praktiķiem pamatnostādnes vai rokasgrāmatas par EIR pareizu apstrādi, īpašu uzmanību veltot praktiskiem jautājumiem, tostarp tam, kā aizpildīt EIR veidlapu. Minētās pamatnostādnes un rokasgrāmatas, kas arī ir pieejamas intranetā, vajadzības gadījumā tiek atjauninātas. Attiecībā uz vienu dalībvalsti izvērtēšanas grupa izteica īpašu atzinību par to, ka Ģenerālprokuratūra ir publicējusi EIR veidlapu ar norādēm nolūkā sniegt atbildes uz jautājumiem, kas var rasties, aizpildot veidlapu. Tikpat interesanta ir dažās dalībvalstīs īstenotā prakse izveidot pastāvīgas starptautiskajā tiesu iestāžu sadarbībā ļoti specializētu prokuroru/tiesnešu grupas/vienības/tīklus, kas darbojas kā speciālo zināšanu centrs un var apmācīt, sniegt palīdzību un konsultēt kolēģus par EIR sagatavošanu un izpildi, tādējādi daloties pieredzē un izplatot savu pieredzi juridiskos un praktiskos jautājumos, kas saistīti ar pārrobežu sadarbību.

Izvērtēšanas laikā tika uzsvērta vēl viena lietderīga iniciatīva, proti, dažās dalībvalstīs regulāri tika organizētas sanāksmes, kurās praktiķi, kas specializējušies tiesu iestāžu sadarbībā, no dažādiem reģioniem/rajoniem, sniedz informāciju un apmainās viedokļiem par lietām, kas saistītas ar EIR un citiem juridiskiem instrumentiem, tādējādi uzlabojot starptautisko sadarbību un veicinot vienotu pieeju. Visbeidzot, dažas dalībvalstis tika uzslavētas par to, ka tās ir rīkojušas specializētus apmācības kursus par savstarpējas atzīšanas instrumentiem, tostarp EIR, ierēdņiem, kas strādā ar tiesām un prokuratūrām. Tiesu iestāžu atbalsta personāla profesionalitātes un zināšanu stiprināšana veicina tiesu iestāžu sadarbības instrumentu netraucētu un efektīvu darbību.

Neraugoties uz iepriekš izklāstīto plašo paraugprakses klāstu, šī izvērtējumu kārta apliecināja, ka joprojām ir iespējams veikt uzlabojumus.

Attiecībā uz dažām dalībvalstīm attiecīgās izvērtēšanas grupas pauda viedokli, ka kopumā būtu regulārāk jānodrošina strukturētāka apmācība praktiķiem par tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās. Turklāt pat attiecībā uz dalībvalstīm, kurām tika izteikta atzinība par to, ka tās piedāvā plašu apmācības pasākumu klāstu par tiesu iestāžu sadarbību, izvērtēšanas grupas uzsvēra, ka ir jāstiprina apmācības iniciatīvas konkrētām tieslietu speciālistu kategorijām. Attiecībā uz dažām dalībvalstīm izvērtēšanas grupas norādīja, ka tiesnešiem trūkst pietiekamas apmācības par EIR; citos gadījumos eksperti mudināja attiecīgās dalībvalstis nodrošināt sistemātiskāku apmācību policijai un/vai tiesu un prokuratūru atbalsta personālam.

Skaidri apliecinājās tas, ka, lai gan dažas praktiķu kategorijas biežāk ir iesaistītas EIR piemērošanā (piemēram, prokurori un dažās dalībvalstīs izmeklēšanas tiesneši), visiem attiecīgajiem tieslietu speciālistiem, kas strādā ar EIR, būtu jāsaņem pienācīga apmācība. Kā tika norādīts vienā ziņojumā, starptautiskā sadarbība joprojām ir kopīgi centieni, un katram šīs ķēdes posmam vajadzētu būt piekļuvei apmācībai.

Dažos ziņojumos tika arī uzsvērts, ka, tā kā tieša saziņa un raitas apspriešanās procedūras starp izdevējiestādi un izpildiestādi ir būtiskas EIR sekmīgai darbībai, būtu ieteicams uzlabot praktiķu valodu prasmes. Tāpēc dalībvalstis tika mudinātas palielināt valodu apmācības kursu skaitu vismaz tiem praktiķiem, kuri regulāri strādā ar tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem.

Kā minēts iepriekš, dalībvalstis sniedza sīku informāciju par saviem iepriekš un patlaban rīkotiem apmācības pasākumiem saistībā ar EIR. Tās arī sniedza pārskatu par apmācības iniciatīvām Eiropas līmenī, kurās piedalījās to iestādes; galvenokārt darbībām un projektiem, kas tiek vadīti vai organizēti sadarbībā ar *EJTN*, Eiropas tiesību akadēmiju un Eiropas Publiskās pārvaldes institūtu. Šajā ziņā izvērtēšanas grupas vairākos ziņojumos, apzinoties pievienoto vērtību, ko *EJTN* var sniegt mācību pasākumiem, aicināja *EJTN* vairāk iesaistīties ar EIR saistītu mācību iniciatīvu organizēšanā, iespējams, koordinācijā ar valsts apmācības projektiem. Tika ierosināts, ka šādām darbībām būtu jāaptver mijiedarbība starp dažādiem instrumentiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās, kas ir šajā izvērtējumu kārtā bieži pieminēts temats.

Izvērtēšanas laikā praktiķi izteica īpašu atzinību par *Eurojust* un ETST sagatavotajām piezīmēm, apkopojumiem un pamatnostādnēm par attiecīgajiem tematiem EIR jomā, piemēram, 2019. gadā publicēto kopīgo paziņojumu par EIR praktisko piemērošanu vai 2022. gadā publicēto anketu un apkopojumu par sprieduma lietā *Gavanozov II* ietekmi. Tāpēc *Eurojust* un ETST tika aicināti turpināt sagatavot minētās piezīmes, apkopojumus un pamatnostādnes, lai sniegtu praktiķiem atjauninātu informāciju un norādījumus.

PUBLIC

Vēl viens jautājums attiecas uz juristu apmācību tiesu iestāžu sadarbības jomā. Dažās dalībvalstīs apmeklējumos uz vietas attiecīgo juristu apvienību pārstāvji pauda viedokli, ka ir jānodrošina aizstāvības advokātiem plašāka apmācība par EIR un kopumā par tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem. Informētības un zināšanu par tiesu iestāžu sadarbības instrumentiem paplašināšana ļautu tiem efektīvāk orientēties pārrobežu krimināllietās un izmantot attiecīgajos juridiskajos instrumentos paredzētās tiesības.

EIR jomā aizstāvības advokāti būtu labāk sagatavoti izmantot tiesības pieprasīt EIR izdošanu aizdomās turēto/apsūdzēto vārdā vai, ja to paredz valsts tiesību akti, cietušo interesēs, kā arī atbilstošā veidā aktivizēt pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus izdevējvalstī vai izpildvalstī.

PUBLIC

IETEIKUMI

- ***Dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt, ka visiem EIR darbībā iesaistītajiem praktiķiem, tostarp tiesnešiem, prokuroriem, policijas darbiniekiem un tiesu un prokuratūru atbalsta personālam, sistemātiski tiek nodrošināta pienācīga apmācība par starptautisko tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, aptverot EIR. Dalībvalstis tiek arī mudinātas palielināt valodu kursu skaitu, vismaz tieslietu speciālistiem, kuri ir regulāri iesaistīti tiesu iestāžu sadarbības procedūrās.***

- ***Dalībvalstis tiek aicinātas apsvērt iespēju veicināt kopīgas apmācības iniciatīvas par tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, aptverot EIR, kas paredzētas dažādu kategoriju praktiķiem, kuri iesaistīti attiecīgo juridisko instrumentu darbībā, tostarp, ja iespējams, juristiem, vienlaikus ņemot vērā juridisko profesiju neatkarību saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem.***

- **EJTN** ***tiek aicināts apsvērt ar EIR saistīto kursu skaita palielināšanu, iespējams, partnerībā ar valsts apmācību projektiem. Apmācībai būtu jāaptver dažādu instrumentu mijiedarbība starp dažādiem instrumentiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās.***

- **Eurojust** ***un ETST tiek aicināti turpināt sagatavot piezīmes, apkopojumus un pamatnostādnes par attiecīgiem tematiem EIR jomā un attiecīgā gadījumā atjaunināt esošās piezīmes, apkopojumus un pamatnostādnes.***

PUBLIC

PUBLIC

15. IETEIKUMU SARAKSTS

Šajā iedaļā ir iekļauts pārskats par visiem ieteikumiem, kas sniegti dalībvalstīm, Komisijai, ETST, *EJTN* un *Eurojust*.

15.1. Ieteikumi dalībvalstīm

3. nodaļa

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas saglabāt un, ja iespējams, paaugstināt visu to iestāžu specializācijas līmeni, kuras strādā ar starptautiskās sadarbības instrumentiem, tostarp EIR. Šajā nolūkā dalībvalstis, kas to vēl nav izdarījušas, varētu apsvērt iespēju izveidot specializētus birojus un/vai vienības, kurās šādas lietas izskata specializēti praktiķi, piemēram, prokurori, tiesneši, policijas darbinieki un ierēdņi.***

- ***Atkārtoti apstiprinot, cik svarīga EIR optimālai izpildei ir tieša saziņa starp izdevējiestādi un izpildiestādi, dalībvalstis tiek mudinātas nodrošināt, ka ir ieviesti juridiski un/vai operacionāli pasākumi efektīvai koordinācijai starp to valsts izpildiestādēm gadījumos, kad EIR ir izdoti vairākiem izmeklēšanas pasākumiem, kuros iesaistītas dažādas kompetentās izpildiestādes, lai uzlabotu EIR efektīvu piemērošanu un atvieglotu saziņu ar izdevējiestādi.***

5. nodaļa

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts pievērst īpašu uzmanību tam, lai EIR tiktu nodrošināts skaidri strukturēts un saprotams faktu un pieprasīto pasākumu apraksts, cenšoties paturēt prātā lasītāju.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm, izdodot EIR, tiek ieteikts A pielikumā minēt visus saistītos tiesu iestāžu sadarbības pieprasījumus/rīkojumus, piemēram, iepriekšējos/paralēlos EAO, iesaldēšanas apliecības vai KIG.***

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas deklarācijā par valodu režīmu papildus savai oficiālajai valodai norādīt vēl vienu Savienībā plaši lietotu valodu, ņemot vērā Direktīvas 5. panta 2. punktu un 14. apsvērumu.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts nodrošināt labu tulkojumu kvalitāti. Turklāt tām tiek ieteikts pievienot tulkojumam EIR oriģinālu.***

PUBLIC

6. nodaļa

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka informācija ETST Tiesu atlantā ir pareiza, pilnīga un atjaunināta, lai atvieglotu kompetentās izpildiestādes identificēšanu un nodrošinātu tiešu saziņu starp izdevējiestādi un izpildiestādi.***

- ***Dalībvalstu kompetentās iestādes tiek mudinātas nosūtīt EIR elektroniski, ja tas ir iespējams, un akceptēt elektroniski nosūtītos EIR, ar noteikumu, ka ir izpildīti Direktīvas 7. panta nosacījumi.***

- ***Līdz brīdim, kad saskaņā ar Digitalizācijas regulu sāks darboties decentralizētā EIR IT sistēma un kad Digitalizācijas regulas nolūkos dalībvalstis paredz izmantot references īstenošanas programmatūru, minētajām dalībvalstīm tiek ieteikts paātrināt* e-EDES *izmēģinājuma projekta īstenošanu un pievienot visas kompetentās iestādes šai sistēmai, ka EIR, saistītie ziņojumi un pierādījumi tiek nosūtīti ātri un drošā veidā.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm, kā arī attiecīgā gadījumā centrālajām iestādēm būtu sistemātiski jānosūta B pielikums. Turklāt tām B pielikumā būtu jāiekļauj pareiza un pilnīga kontaktinformācija un vienmēr jāiekļauj e-pasta adrese.***

7. nodaļa

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm vienmēr būtu jāinformē izdevējiestāde, ja tiek izmantots cits izmeklēšanas pasākums saskaņā ar Direktīvas 10. panta 4. punktu.***

8. nodaļa

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm tiek ieteikts atturēties pieprasīt, lai izdevējvalsts pārsūta pamatā esošo valsts tiesas nolēmumu kā EIR pielikumu.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādes, nosūtot rezultātus izdevējvalstij, tiek mudinātas pievienot pavadvēstuli, kurā norādīts, vai EIR ir izpildīts pilnībā vai daļēji. Daļējas izpildes gadījumā un atsaucoties uz Direktīvas 9. panta 6. punktā paredzēto apspriešanās procedūru, dalībvalstu izpildiestādes tiek mudinātas apspriesties ar izdevējvalsti par rezultātu nepārtrauktu nosūtīšanu, ņemot vērā lietas steidzamību un izdevējiestādes vajadzības.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm būtu jānodrošina, ka prasītās formalitātes pēc iespējas tiek ievērotas un tiek atteiktas tikai tad, ja tās ir pretrunā tiesību pamatprincipiem, kā arī pēdējo minēto jēdzienu būtu jāinterpretē šauri, kas nozīmē, ka pieprasītās formalitātes nebūtu jāatsaka tikai tāpēc, ka tādas nav paredzētas attiecīgās valsts tiesību aktos. Tajā pašā laikā dalībvalstu izdevējiestādēm tiek ieteikts I iedaļā skaidri aprakstīt pieprasītās formalitātes un to svarīgumu.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm tiek ieteikts ievērot Direktīvā noteiktos EIR atzīšanas un izpildes termiņus un kavēšanās gadījumā pēc iespējas drīz informēt izdevējvalsti, norādot iemeslus.***

- ***Dalībvalstu izdevējiestādēm, marķējot EIR ar norādi "steidzams", tiek ieteikts sniegt visu attiecīgo informāciju, kas pamato steidzamību. Vienlaikus izdevējiestādēm tiek ieteikts saprātīgi izmantot marķējumu "steidzams", lai tas nezaudētu savu nozīmi.***

PUBLIC

9. nodaļa

- ***Koordinācijas nolūkā un lai novērstu iespējamu kaitējumu izdevējvalsts veiktai izmeklēšanai, dalībvalstu izpildiestādēm tiek ieteikts informēt izdevējvalsti, ja pēc EIR izpildes ir sākta iekšzemes tiesvedība, ja vietējā lieta ir saistīta ar lietu, attiecībā uz kuru ir izdots EIR.***

10. nodaļa

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka saskaņā ar Direktīvu to transponējošajos tiesību aktos visi neatzīšanas/neizpildes iemesli tiek noteikti kā fakultatīvi. Turklāt nebūtu jānosaka nekādi papildu iemesli neatzīšanai/neizpildei kā tikai tie, kas paredzēti Direktīvā.***

- ***Dalībvalstu izpildiestādēm būtu jāievēro obligātā apspriešanās procedūra, kas noteikta Direktīvas 11. panta 4. punktā. Gadījumos, kad dalībvalstu izpildiestādes apsver iespēju piemērot kādu no citiem Direktīvā paredzētajiem neatzīšanas/neizpildes iemesliem, tās tiek mudinātas pirms lēmuma par EIR neatzīšanu vai neizpildi pieņemšanas apspriesties ar izdevējiestādi un attiecīgā gadījumā pieprasīt papildu informāciju, lai pienācīgi novērtētu, vai pastāv nosacījumi neatzīšanas/neizpildes iemeslam.***

12. nodaļa

- ***Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ETST tīmekļa vietnes*** **Fiches Belges** ***ietver precīzu un atjauninātu juridisko un praktisko informāciju par izmeklēšanas pasākumiem, kas pieejami to attiecīgajās valsts sistēmās.***

- ***Dalībvalstīm būtu jāpārskata prakse, saskaņā ar kuru liecinieku, aizdomās turēto vai apsūdzēto, kas atrodas citā dalībvalstī, nopratināšana notiek ar videokonferences palīdzību, neizdodot EIR.***

PUBLIC

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas iekļaut savos valsts tiesību aktos noteikumus, kas ļauj izpildīt EIR, kuri izdoti banku darījumu vai citu finanšu darījumu novērošanai reāllaikā, kā paredzēts Direktīvas 28. panta 1. punkta a) apakšpunktā.***

13. nodaļa

- ***Dalībvalstis tiek mudinātas uzlabot savas sistēmas statistikas datu vākšanai par EIR, lai atvieglotu tā piemērošanas analīzi un uzlabotu sadarbību starp dalībvalstīm. Dalībvalstis tiek mudinātas vākt sīkāku statistiku, kas ietver datus par neatzīšanas/neizpildes gadījumiem, neatzīšanas/neizpildes iemesliem un atliktas izpildes gadījumiem, un iekļaut statistikā datus par visām kompetentajām izdevējiestādēm un izpildiestādēm.***

14. nodaļa

- ***Dalībvalstīm tiek ieteikts nodrošināt, ka visiem EIR darbībā iesaistītajiem praktiķiem, tostarp tiesnešiem, prokuroriem, policijas darbiniekiem un tiesu un prokuratūru atbalsta personālam, sistemātiski tiek nodrošināta pienācīga apmācība par starptautisko tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, aptverot EIR. Dalībvalstis tiek arī mudinātas palielināt valodu kursu skaitu, vismaz tieslietu speciālistiem, kuri ir regulāri iesaistīti tiesu iestāžu sadarbības procedūrās.***

- ***Dalībvalstis tiek aicinātas apsvērt iespēju veicināt kopīgas apmācības iniciatīvas par tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, aptverot EIR, kas paredzētas dažādu kategoriju praktiķiem, kuri iesaistīti attiecīgo juridisko instrumentu darbībā, tostarp, ja iespējams, juristiem, vienlaikus ņemot vērā juridisko profesiju neatkarību saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem.***

PUBLIC

15.2. Ieteikumi Komisijai, ETST, *EJTN* un *Eurojust*

4. nodaļa

- ***Komisija tiek aicināta apsvērt iespēju izdot rokasgrāmatu vai pamatnostādnes par EIR un tā mijiedarbību ar citiem instrumentiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās, tostarp EAO pamatlēmumu un Regulu (ES) 2018/1805 par iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumiem. Turklāt* EJTN *tiek mudināts palielināt informētību un dialogu par saikni starp minētajiem instrumentiem.***

- ***Komisija tiek aicināta apsvērt iespēju iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu, paredzot iespēju lūgt piekrišanu, lai par pierādījumu kriminālprocesā izmantotu informāciju, kas iepriekš tika kopīgota ar tiesībaizsardzības iestādēm vai kas tika iegūta spontānā informācijas apmaiņā starp tiesu iestādēm.***

5. nodaļa

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu, padarot A pielikumu lietotājdraudzīgāku un efektīvāku, ņemot vērā konstatētos trūkumus.***

9. nodaļa

- ***Komisija tiek aicināta precizēt, vai specialitātes princips ir piemērojams EIR kontekstā, vajadzības gadījumā, iesniedzot tiesību akta priekšlikumu, lai grozītu Direktīvu.***

PUBLIC

12. nodaļa

- ***Komisija tiek aicināta pēc šā ziņojuma konstatējumu pienācīgas izvērtēšanas un pēc tam, kad ir noteikts piemērotākais juridiskais instruments, likumdošanas līmenī risināt jautājumu par apsūdzētā dalību tiesas procesā no citas valsts ar videokonferences palīdzību.***

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai precizētu jēdzienu "telesakaru pārtveršana" saskaņā ar Direktīvas 30. un 31. pantu un jo īpaši to, vai tas attiecas uz tādiem novērošanas pasākumiem kā noklausīšanās ierīču uzstādīšana transportlīdzekļos, GPS izsekošana un spiegprogrammatūras uzstādīšana. Pretējā gadījumā Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ciktāl tas uzskatāms par vajadzīgu, lai ieviestu īpašus noteikumus, kas reglamentē šādus pasākumus, tostarp paziņošanas mehānismu, kas līdzīgs 31. pantā minētajam, gadījumos, kad no dalībvalsts, kurā atrodas pasākuma subjekts, nav vajadzīga tehniskā palīdzība.***

- ***Komisija tiek aicināta iesniegt tiesību akta priekšlikumu, lai precizētu Direktīvas piemērošanu saistībā ar 40. pantu Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Būtu jāievieš īpaši noteikumi, kas paskaidro, vai Direktīva attiecas uz citas valsts teritorijā veiktu novērošanu, ko īsteno ar tehniskiem līdzekļiem, lai iegūtu pierādījumus kriminālprocesā un tiesu iestāžu sadarbības ietvaros.***

14. nodaļa

- ***EJTN tiek aicināta palielināt ar EIR saistīto kursu skaits, iespējams, partnerībā ar valsts apmācību projektiem. Apmācībai būtu jāaptver mijiedarbība starp dažādiem instrumentiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās.***

- **Eurojust** ***un ETST tiek aicināti turpināt sagatavot piezīmes, apkopojumus un pamatnostādnes par attiecīgiem tematiem EIR jomā un attiecīgā gadījumā atjaunināt esošās piezīmes, apkopojumus un pamatnostādnes.***

PUBLIC

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS / TERMINU GLOSĀRIJS

AKRONĪMI UN ABREVIATŪRAS	PILNS NOSAUKUMS
CATS	Sadarbībai krimināllietās izveidotā policijas un tiesu iestāžu koordinācijas komiteja
Šengenas konvencija	Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām
EST	Eiropas Savienības Tiesa
Digitalizācijas regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/2844 (2023. gada 13. decembris) par tiesu iestāžu sadarbības un tiesu iestāžu pieejamības digitalizāciju pārrobežu civillietās, komerclietās un krimināllietās un ar ko groza dažus tiesību aktus tiesu iestāžu sadarbības jomā
Direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās
EAO	Eiropas apcietināšanas orderis
e-EDES	e-pierādījumu digitālās apmaiņas sistēma
EIR	Eiropas izmeklēšanas rīkojums
ETST	Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls
ETST Tiesu atlants	Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla Tiesu atlants
EJTN	Eiropas Tiesiskās apmācības tīkls
Eurojust	Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās
KIG	kopēja izmeklēšanas grupa
vienota rīcība	Vienotā rīcība (1997. gada 5. decembris), ko Padome pieņēmusi, pamatojoties uz K3. pantu Līgumā par Eiropas Savienību, un ar ko izveido mehānismu, lai izvērtētu starptautisko saistību cīņai pret organizēto noziedzību piemērošanu un īstenošanu valsts līmenī.
STP	savstarpēja tiesiskā palīdzība

PUBLIC